

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice

Bakalářská práce

Autor práce: Pavlína Černá

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Vácha

4. května 2010

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je Vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice. Rizikové chování je jev ohrožující společnost napříč všemi kulturami. Jeho negativní důsledky mohou být ještě více znásobeny, pokud k jeho výskytu dochází v mladistvém věku. Pod jeho vlivem je u dospívajících ohrožen jejich zdraví vývoj. Zasahuje do stránky biologické, psychické i sociální a to nejen v době, kdy se adolescent chová rizikově, ale i v době budoucí, kdy jedinec musí nést následky tohoto jednání.

Práce zahrnuje část teoretickou, kde jsou stručně charakterizovány vybrané formy rizikového chování současně s protektivními faktory, které na tento druh chování mají výrazný vliv. Praktická část vymezuje určené cíle a popis vlastního výzkumu, včetně diskutování zjištěných výsledků s poznatky jiných autorů, které uvádí teoretická část.

Výskyt rizikového chování nelze zcela eliminovat, avšak lze jej alespoň snížit či jeho počátek oddálit. K tomu slouží primární prevence. Jako jeden ze základních nástrojů evaluace prevence lze využít monitoring rizikového chování, na který je zaměřena praktická část této práce.

Výzkum byl prováděn na středních školách v regionu Domažlice. Jednalo se o typy škol s různým zaměřením – gymnázium, obchodní akademie a střední odborné učiliště. Data od studentů těchto škol byla sbírána kvantitativně prostřednictvím dotazníkového šetření. Respondentům byly dotazníky rozdány ve školním prostředí. Velký důraz byl kladen na anonymitu dotazníku a ubezpečení respondentů, že se jimi vyplněný dotazník nedostane do rukou žádné z blízkých autorit. Z tohoto důvodu byla i vyloučena přítomnost autority při vyplňování dotazníku. Takto měla být zajištěna co nejvyšší validita dat. Na základě získaných dat byly potvrzeny předem stanovené hypotézy.

Cílem výzkumu bylo zmapování výskytu vybraného rizikového chování na středních školách v regionu Domažlice. Jako první z dílčích cílů byla stanovena komparace zapojení respondentů do rizikového chování u chlapců a dívek. Druhým

dílčím cílem bylo porovnání výskytu rizikového chování na jednotlivých typech škol.

Z výzkumu je patrné, že nelze komplexně určit, zda se více či méně vyskytuje rizikové chování u chlapců či dívek. Lze pouze konstatovat, že některé vybrané jevy jsou více typické pro mužské pohlaví druhé pro ženské pohlaví u jiných je zastoupení srovnatelné. V případě sledování rizikového chování na jednotlivých typech škol, výrazně více převyšuje výskyt nežádoucích jevů na středním odborném učilišti ve srovnání s ostatními typy škol. Region Domažlice svým výskytem dospívajících chovajících se rizikově odpovídá republikovému průměru.

Výsledky práce lze využít k realizaci efektivní primární prevence, pro potřeby dalších výzkum a v neposlední řadě i jako teoretický rámec pro výuku v této oblasti.

ABSTRACT

The topic of this bachelor thesis is “Selected Risky Behaviour at the Secondary Schools in the Region of Domažlice”. Risky behaviour is a phenomenon threatening societies across all cultures. Its negative consequences can be intensified even more if it occurs at the adolescent age. Healthy development of adolescents is at risk under its influence. It affects the biological, psychological and social features not only at the time when the adolescent behaves risky but also in future when the individual has to bear the consequences of such behaviour.

The thesis comprises of a theoretical part, in which selected forms of risky behaviour along with the protective factors that significantly affect this type of behaviour are briefly characterized. The goals stated are defined and the research in question, including the comparison of the results ascertained with the findings of other authors that are presented in the theoretical part, is described in the practical part.

The occurrence of risky behaviour cannot be entirely eliminated, however, it can be reduced at least or it is possible to postpone its beginning. Primary prevention is used for this purpose. Monitoring of risky behaviour on which the practical part of this thesis is focused can be used as one of the basic evaluation tools for prevention.

The research was conducted at the secondary schools in the region of Domažlice. These were various types of schools differently orientated – a grammar school, a business secondary school and an apprentice school. The data of the learners of these schools were gathered on a quantitative basis through questionnaire investigation. The questionnaires were distributed among the responders at schools. Great emphasis was put on anonymity of the questionnaires and assuring the responders that the questionnaires filled in by them will not get in hands of any of the close authorities. Therefore the authority was not present when the learners were filling in the questionnaires. The highest validity of data could have been ensured in this way. On the basis of the data gained the hypotheses stated before were confirmed.

The goal of the research was to map the occurrence of the selected risky behaviour at the secondary schools in the region of Domažlice. Comparison of the

responders' involvement in risky behaviour for boys and girls was defined as the first of the individual goals. The other individual goal was to compare the occurrence of risky behaviour at the individual types of schools.

The research obviously suggests that it is not possible to comprehensively define whether it is boys or girls who behave more or less risky. It can be only said that some selected phenomena are more typical of males, others of females, occurrence of others is comparable for both of them. When observing risky behaviour at the individual types of schools, the occurrence of unwanted phenomena is significantly higher at the apprentice school compared to the other types of school. The number of adolescents behaving risky in the region of Domažlice corresponds to the average of the Republic.

The results of the thesis can be used for implementation of effective primary prevention, for the needs of further researches, and, last but not least, as a theoretical framework for education in this area.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4.5. 2011.

.....

podpis studenta

Poděkování

Moje poděkování patří Mgr. Pavlovi Váchovi za odborné vedení této práce. Velké díky patří mojí sestře Elišce a mému příteli Borisovi Bílikovi za podporu, cenné rady, připomínky a trpělivost. Ráda bych také vyjádřila poděkování ředitelkám vybraných středních škol regionu Domažlice za jejich ochotu a spolupráci při realizaci výzkumu.

OBSAH

ÚVOD	10
1 SOUČASNÝ STAV	12
1.1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ.....	12
1.2 PROTEKTIVNÍ FAKTORY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	12
1.2.1 Dospívání	13
1.2.2 Rodina.....	14
1.2.3 Škola	15
1.2.4 Vrstevníci	16
1.3 NÁVYKOVÉ A IMPULZIVNÍ PORUCHY	16
1.3.1 Gambling.....	17
1.4 NÁVYKOVÉ CHOVÁNÍ VE VZTAHU K POČÍTAČŮM	18
1.4.1 Netománie	19
1.4.2 Návykové chování ve vztahu k počítačovým hrám	21
1.5 ŠIKANA.....	22
1.5.1 Kyberšikana.....	24
1.6 ZÁVISLOST NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	25
1.6.1 Alkohol.....	26
1.6.2 Tabák	27
1.6.3 Konopné drogy	29
1.6.4 Stimulancia.....	31
1.6.5 Opioidy.....	32
1.6.6 Halucinogeny	34
1.6.7 Léky.....	36
1.6.8 Taneční drogy.....	37
1.6.9 Těkavé látky.....	38
2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	40
2.1 CÍLE PRÁCE.....	40
2.2 HYPOTÉZY	40
3 METODIKA.....	41
3.1 POUŽITÁ METODA A TECHNIKA SBĚRU DAT	41
3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	42

4 VÝSLEDKY	43
5 DISKUZE	81
6 ZÁVĚR	93
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	96
8 KLÍČOVÁ SLOVA	103
9 PŘÍLOHY	104

ÚVOD

Název mé bakalářské práce zní „Vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice“. Rizikové chování je zastřešující pojem pro takové formy chování, které jsou pro společnost škodlivé a ohrožující. Těchto forem chování je mnoho a rozsah bakalářské práce by jejich jednotlivému rozpracování nestačil. Zvolila jsem tedy pouze určité druhy rizikového chování, kterým se budu v následujících stránkách věnovat a pokusím se je v teoretické části stručně charakterizovat.

Region Domažlice byl vybrán, jelikož Domažlice jsou mým rodným městem, kde jsem vyrůstala a měla možnost sledovat a utvářet si jistý obrázek o tom, jaký je zde výskyt rizikového chování. Svoje domněnky bych si ráda v rámci výzkumu této práce potvrdila či vyvrátila.

Rozhodla jsem se zmapovat rizikové chování na středních školách, jelikož jsem toho názoru, že studenti právě těchto škol jsou nejvíce vybranými jevy ohroženi. Důvodů je několik. Přejít ze školy základní na střední bývá často pro mladistvé velmi stresující. Vstupují do neznámého prostředí, snaží se zapadnout do nového kolektivu, je na ně kladena větší zodpovědnost a překračují pomyslnou hranici mezi dětstvím a světem dospělosti. Adolescent může hledat únik ze stresující a strach nahánějící reality, chce zapadnout do party a vyrovnat se vrstevníkům nebo se chce jen odlišovat od ostatních a hledá sám sebe. Jako snadný prostředek mu v těchto situacích může posloužit návyková látka, počítač či agrese.

Toto téma jsem si zvolila i přes to, že bylo v posledních letech již mnohokrát zpracováno, ale dle mého názoru je neustále aktuální. Každým rokem dochází v oblasti rizikového chování ke změnám, novým objevům a poznatkům, jejichž zpracování může být užitečné a přínosné. Výstižným příkladem je v tomto směru rozvoj kyberšikany a návykového chování spojeného s internetem, kterému je v poslední době věnována pozornost nejen na poli výzkumu, ale i v médiích. I já jsem se ve své bakalářské práci na tuto oblast zaměřila a pokusila se objasnit některé druhy rizikového chování vyvíjející se spolu se společností a jejími novými vymoženostmi, technologiemi a trendy. V teoretické i praktické části je tedy věnován prostor nejen kyberšikaně ale

i sociálním sítím, které považují v dnešní společnosti za velmi rizikové s vysokým potenciálem návykového chování ohrožujícího vývoj mladistvého.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Rizikové chování

Pojem rizikové chování označuje takové chování, jehož důsledky vedou ke zvýšení rizik ve zdravotní, sociální a výchovné oblasti pro jedince i společnost (Miovský, Zapletalová, 2006). Hammanová (In Daněčková, 2007a) tvrdí, že toto chování může u dospívajícího také přímo či nepřímo ohrozit nejen jeho prospěch, zdraví, ale i celý následující život. Dokonce bylo zjištěno, že důsledky rizikového chování jsou nejčastější příčinou úmrtí u adolescentů (Daněčková, 2007a). V této souvislosti se mluví o takzvané nové morbiditě mládeže. Světová zdravotnická organizace v posledních desetiletích stanovila adolescenty jako samostatnou rizikovou populační skupinu. Zároveň také definovala zdraví dospívajícího jako stav, kdy je nepřítomna nemoc, jsou plněny vývojové úkoly a je také nepřítomno rizikové chování. (Kabíček, 2006).

Širůčková (2010) hovoří o takzvaném syndromu problémového chování, který charakterizuje propojení jednotlivých jevů rizikového chování a projevuje se v podobě určitého životního stylu. Jako klasický příklad tohoto syndromu předkládá propojenost mezi konzumací alkoholu, kouřením cigaret a užíváním konopných drog (Širůčková, 2010).

V souvislosti s rizikovým chováním je užíván termín riziková mládež, který vymezuje dospívající, u kterých je následkem spolupůsobení více faktorů zvýšená pravděpodobnost selhání v sociální či psychické oblasti (Lábáth, 2001).

Mezi rizikové chování je řazeno i mimo jiné např. závislost či nadměrné užívání návykových látek, šikana, autoagresivita, předčasně sexuální aktivní život, promiskuita, poruchy chování, gambling, netománie a další. (Daněčková, 2007b).

1.2 Protektivní faktory rizikového chování

Jessor hodnotí vznik rizikového chování jako výsledek interakce osobnosti

jedinice a prostředí, ve kterém žije. Rozlišuje několik základních systémů zahrnujících rizikové a protektivní faktory ovlivňující vznik rizikového chování. Mezi rizikové faktory řadí například: alkoholismus v rodině, sociální vyloučení či znevýhodnění, konflikt mezi rodiči a vrstevníky, nízké sebehodnocení, sklon riskovat a špatný školní prospěch. Jako protektivní faktory stanovuje: nadprůměrný intelekt, kvalitní školu, soudržnou rodinu, pozitivní dospělé vzory, netolerantní postoj k rizikovému chování, přední místa zdraví a úspěchu v hodnotovém systému, religiozitu či konstruktivní trávení volného času v podobě zájmů a koníčků (In Širůčková, 2010).

1.2.1 Dospívání

Vývojové aspekty v období dospívání představují rizikový potenciál, který se může výrazně podílet na vzniku rizikového chování. (Lábáth, 2001). V tomto období je dospívající vystaven obtížným situacím, které komplikují jeho sociální roli a psychologickou jistotu (Radimecký, 2007). Dochází k zásadním změnám v tělesné, psychické i sociální oblasti (Lábáth, 2001). Období dospívání se zpravidla rozděluje do dvou vývojových stádií – pubescence a adolescence.

Zhruba kolem 11. roku života nastupuje stádium pubescence. V současnosti však není mimořádným jevem začátek pubescentních změn již kolem 9. roku (Lábáth, 2001). Z výsledků nedávné studie 14 000 dětí vyplývá, že každá 6. dívka dnes vstupuje do puberty v osmi letech (Carr-Greg, 2010). Tento fakt souvisí s celkovým urychlováním růstu a vývoje v průběhu staletí označovaným termínem sekulární akcelerace (Langmeier – Krejčířová, 2006). Fáze puberty je zakončena dosažením reprodukční schopnosti zhruba kolem 15. roku a následuje období adolescence.

V této době se rychle mění postavení jedince ve společnosti. Základní školu střídá střední škola či odborné učiliště, objevují se častější a hlubší erotické vztahy a dochází k zásadní změně v sebepojetí (Langmeier – Krejčířová, 2006).

Před jedincem v této době stojí vývojové úkoly, které je třeba zvládnout, aby došlo k plynulému a úspěšnému posunu do dalšího životního cyklu - dospělosti. Tyto úkoly jsou spjaty se schopností přijmout probíhající vnitřní změny a porozumět

nárokům, které jsou po dospělých požadovány.

Mezi hlavní úkoly tohoto období patří:

- 1) separace od primární rodiny
- 2) dosažení dospělé sexuality
- 3) získání pracovní a sociální kompetence
- 4) dosažení osobní identity.

Naplnění těchto úkolů je spjato s adolescentní krizí, která může být jedním z faktorů ovlivňujících vznik rizikového chování (Zášková, 1998). Adolescent opouští svou dětskou roli, má pocit, že je sám, hledá nový smysl svojí existence a bývá frustrován z nezdařených pokusů, což všechno může vést ke kompenzaci v podobě návykových látek či agresivity (Radimecký, 2007).

1.2.2 Rodina

Nalézt odpovídající definici rodiny je velmi obtížné a to nejen proto, že tento pojem se využívá v mnoha různých oblastech ale i proto, že jeho význam je také závislý na hodnotách dané společnosti (MPSV, 2004). Pro člověka však znamená nejdůležitější sociální skupinu, ve které žije a místo, kde jsou uspokojovány jeho základní fyzické, psychické a sociální potřeby. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje, je zdrojem jeho vzorců chování a významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity (Fischer - Škoda, 2009).

Rodina se může přímo či nepřímo podílet na vzniku či rozvoji rizikového chování u svých členů, ale zároveň také rodina může pokládat základní kameny pro prevenci tohoto chování. Nezastupitelná je i její velká pomoc při překonávání negativních důsledků, které způsobilo rizikového chování u některého člena rodiny (Nešpor, 2007). Bylo zjištěno, že rodiče, kteří věnují pozornost svým dětem, jejich volnému času, přátelům, a kteří také rozvíjí své vztahy s dětmi, mají pozitivní vliv na rozhodování dětí v souvislosti s rizikovým chováním. S tím souvisí i výzkum Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogové závislosti, ze kterého vyplývá, že dvojnásobný počet dětí, jejichž rodiče pili alkohol nebo užívali jiné návykové látky

v posledním roce, užíval návykové látky v porovnání s těmi, jejichž rodiče drogy neužívali (Majzlíková, 2009).

Rodina z pojetí společnosti by měla naplňovat biologickou, sociální, ekonomickou a psychologickou funkci. V případě, že tyto funkce nenaplnuje, označujeme ji jako afunkční či dysfunkční rodinu, ve které může vznikat prostor pro rizikové chování (Fischer - Škoda, 2009). Určit konkrétní hranici, ve které se zdravá rodina stává poruchovou, dysfunkční či dezintegrovanou, je těžké (Lábáth, 2001).

Rodina zaujímá k rizikovému chování jednoho ze členů určité postoje, které jsou odlišné u rodičů, sourozenců i samotného rizikového člena. Rodiče jsou konfrontováni s vlastním selháním v rodičovské roli, pocity viny, ztracenými ambicemi a dalšími negativními emocemi. Sourozenci se často dostávají do okrajové pozice, přicházejí o potřebnou míru vlivu, anebo do nich rodiče vkládají poslední naděje, což je pro ně velmi tíživé. Tyto problémy mohou být řešeny prostřednictvím rodinné terapie (Lábáth, 2001).

1.2.3 Škola

Více jak polovinu dní v roce stráví většina adolescentů ve škole (Jedlička et al., 2004). Škola, stejně jako rodina, má tedy při výchově a vzdělávání nezastupitelnou roli (Ondrejko - Poliaková, 1999).

Cílem středního vzdělávání je dle školského zákona rozšiřovat vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro růst jedince. Nedílnou součástí je i příprava na navazující vzdělávání či povolání nebo pracovní činnost (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Z toho tedy vyplývá, že škola by měla své žáky určitým způsobem stimulovat a rozvíjet. To souvisí i s určitými nároky. Na základě jejich naplnění dochází pak k hodnocení. Tato forma zpětné vazby může ovlivnit i samotné sebehodnocení žáka (Vágnerová, 2004). Dlouhodobý neúspěch související s negativním hodnocením, může vést ke ztrátě úsilí a zároveň ke snaze zažít úspěch jinde, například v partě za pomoci návykových látek či agresivity (Hajný, 2001).

1.2.4 Vrstevníci

V období dospívání prudce vzrůstá počet i intenzita sociálních vztahů mimo rodinu (Jedlička et al., 2004). Tento jev souvisí s psychickým vývojem jedince, jeho osamostatňováním a odpoutáváním z vázanosti na rodinu, která je nahrazena právě vrstevnickou skupinou. Dospívající se snaží svým vrstevníkům vyrovnat, překonat je nebo alespoň upoutat jejich pozornost (Hajný, 2001). Na základě zvýšené potřeby být skupinou přijat může docházet pod jejím vlivem k rizikovému chování (Vágnerová, 2004).

V dospívání bývají jedinci nejvíce ovlivňováni tím, co dělají ostatní v jejich věku. Vrstevníci vytvářejí určitý tlak, který vede ke konformitě. Více konformní jsou jedinci, kteří se vyznačují nejistotou, nižším sebevědomím a často značně netolerantním postojem (Fontana, 2003). Důležité pro dospívajícího je, že jeho myšlenky a chování mají pro vrstevníky i pro něj samého určitou hodnotu. Pokud musí sobě i ostatním svou hodnotu neustále dokazovat, jeho citlivost vůči tlaku okolí se zvyšuje (Hajný, 2001).

Značný vliv vrstevníků na rizikové chování jedince potvrzují i výzkumy. Bylo zjištěno, že právě parta vrstevníků, do které jedinec patří, je v 32% zdrojem k získání nelegálních drog (Vácha – Suchelová, 2010).

1.3 Návykové a impulzivní poruchy

Některé z druhů lidských činností jsou považovány za normální či žádoucí pouze tehdy, pokud jsou vykonávány v očekávané míře. V případě, že tuto míru překročí a stanou se nekontrolovatelnými, jedná se o patologické jednání. Toto chování označuje Mezinárodní klasifikace nemocí 10. Revize (dále pouze MKN) jako návykové a impulzivní poruchy. Symptomy jsou u tohoto rizikového chování velmi blízké závislosti.

Charakteristickými znaky návykových a impulzivních poruch jsou:

- silná touha po specifickém prožitku označovaná jako carving
- obtíže v sebeovládání projevující se v neschopnosti odolat určité činnosti, i přes její

škodlivé důsledky

- nutkání k určité činnosti vyvolávající napětí či úzkost v případě jejího neuskutečnění a naopak při provedení dochází k uvolnění a uspokojení, které vzápětí nahrazují nepříjemné pocity (Vágnerová, 2004).

1.3.1 Gambling

Gambling je jednou z forem patologického hráčství. Jedná se o hru zprostředkovanou výherními automaty. Patologičtí hráči jsou v této hře označováni jako gambleři (Dočkal, 2000). Gambleři prožívají silné puzení ke hře, které nedokážou silou vůle potlačit, jejich mysl je zaplavená fantaziemi a myšlenkami týkajícími se hry. Tento stav je ještě intenzivnější v období stresu.

Patologické hráčství bylo roku 1980 označeno Americkou psychiatrickou asociací jako medicínský problém (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002). V Mezinárodní klasifikaci nemocí se oblevilo zhruba o 10 let později a bylo zařazeno mezi návykové a impulzivní poruchy (Nešpor, 2007). Je tedy jasné, že patologické hráčství nepatří mezi závislosti, i když s nimi má mnoho společných rysů (Vykolpalová, 2001).

Patologické hráčství, a tedy i gambling, bývá obvykle definováno jako „časté opakované epizody hráčství, které v životě dotyčného člověka dominují nad jeho sociálními, materiálními, rodinnými a pracovními hodnotami a závazky“.

Nejčastěji se tato porucha objevuje v období adolescence a rané dospělosti (Vykolpalová, 2001). Alarmující je, že zatímco dospělému trvá přibližně 1-3 roky, než se stane patologickým hráčem, u mladistvých se jedná pouze o několik týdnů až měsíců.

Více než ostatní ohrožuje patologické hráčství jedince s poruchou aktivity a pozornosti. Paradoxem je, že tito jedinci nevydrží v klidu sedět v lavici při vyučování, ale u hracího automatu dokážou trávit několik hodin bez přerušení (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002).

Výskyt patologického hráčství je vyšší u mužů než u žen, a to přibližně v poměru 2:1 (Fischer – Škoda, 2009). Suchelová (2009) uvádí, že průměrný věk

prvního experimentu s hraním na výherních automatech je v České republice 14,1 let, avšak dle zákona je hra na výherních automatech povolena až od 18 let věku (zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách). Dle výzkumu Suchelové (2010) má v České republice zkušenost s hraním na výherních automatech 37,2% mladistvých a za rizikové hráče považuje 4,2%.

Důsledky gamblingu

Gamblerství s sebou nepřináší pouze finanční důsledky v podobě dluhů, ale i zdravotní a sociální rizika. Mladiství tráví čas, po který by měli být ve škole, u výherních automatů. Tím přichází nejen o vědomosti, ale také o získání nových dovedností v rámci interpersonálních vztahů, které by získali v interakci se svými vrstevníky. Zvyšuje se u nich také riziko vzniku epilepsie (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002).

1.4 Návykové chování ve vztahu k počítačům

V souvislosti s nadměrným užíváním počítače se hovoří o závislosti na počítačových hrách či internetu. V současnosti se ovšem objevují jisté snahy řadit toto rizikové chování mezi návykové a impulzivní poruchy. Doposud ovšem nebyla vytvořena samostatná diagnostická kategorie v rámci MKN nebo Diagnostického statistického manuálu mentálních poruch, která by přesně vymezovala návykové chování spojené s počítači (Nešpor – Csémy, 2007).

Dle Pokorného, Telcové a Tomka (2002) se jedná o závislost na počítačích, která je pouze psychická. Projevuje se ztrátou sebeovládání a touhou po činnosti spojené s počítačem. Důsledky takového chování se odrážejí v oblasti psychické, sociální i fyzické. U mladistvých dochází k potížím mnohem dříve než u dospělého jedince a vznikající problémy jsou mnohem hlubšího charakteru (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002).

Suchelová (2009) uvádí, že 98,8% žáků devátých tříd základních škol má přístup k počítači a 79,2% jej může využívat bez omezení, aniž by byli při své činnosti

kontrolování autoritou. Dle Suchelové je počítač mladistvými nejvíce využíván k získávání informací na internetu a ke komunikaci ve virtuálním prostředí. Upozorňuje však také na to, že využití počítače je značně ovlivněno genderově. Zatímco chlapi nejraději hrají hry (37%), dívky této činnosti využívají mnohem méně (17,6%). Obdobně je tomu i u sledování erotických internetových stránek (Suchelová, 2009).

1.4.1 Netománie

Dle Českého statistického úřadu (2010a) v České republice užívá internet 62% lidí ve věku 16 - 74 let, což je dvakrát více, než tomu bylo roku 2005. Největší počet uživatelů internetu je mezi studenty. Zejména adolescenti jsou ohroženi závislostí na internetu. Důvodem jsou jejich potíže v komunikaci a v navazování nových vztahů či dlouhodobý neúspěch ve skupině. Neuspokojené potřeby jsou pak saturovány prostřednictvím internetu a virtuálního světa (Krčmářová, 2010). Virtuální realita nabízí jedinci pocit bezpečí, anonymity a relativně snadný způsob, jak zvýšit svou osobní prestiž (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002). Internet může být ostatně také nástrojem, který jedinci může dopřát prostřednictvím virtuálních skupin pocitu sounáležitosti. Ty hrají především v období dospívání velmi důležitou roli (Krčmářová, 2010).

Typické symptomy netománie bývají obsedantní myšlenky o internetu, snížení až ztráta sebekontroly a vytěsnění jakýchkoliv jiných činností, které nejsou spojeny s internetem. Jedinec se může stát závislý v podstatě na všem, co internetová síť nabízí (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002).

Nejčastěji je internet využíván ke komunikaci. Tuto činnost využívalo 92% uživatelů internetu v roce 2009 (Český statistický úřad, 2010b). Komunikace po internetové síti je možná několika způsoby (Krčmářová, 2010), nejvíce je však využíván e-mail. U jiných méně častých forem komunikace přes internet oblíbenost neustále stoupá. Jedná se o telefonování po internetu, chatování, diskuze či psaní blogů (Český statistický úřad, 2010b).

Z výzkumu Suchelové (2009) je patrné, že nejvíce času tráví mladiství na internetu u chatovacích programů, v průměru se jedná o 11,6 hodin týdně. Podstatně

méně času věnují hraní online her (5,9 hodin týdně) či vyhledávání informací na internetu (4 hodin týdně) a nejméně času tráví sledováním erotických stránek (Suchelová, 2009).

Sociální síť: Facebook

V posledních letech došlo k masivnímu rozvoji sociálních sítí jako je Twitter či Facebook (Krčmářová, 2010). Kopecký (2009a) tvrdí, že „sociální sítě jsou virtuální prezentací lidské společnosti“. Jedná se o internetové projekty, které se zaměřují na sdílení informací, včetně fotek, videí a osobních údajů o jednotlivých uživateli. Sociální sítě umožňují svým uživatelům nejen řadu zábavných činností, v podobě online her či komunikačního chatu, ale i vzdělání (Kopecký, 2009a).

Pokud se člověk chce stát uživatelem nejrozšířenější sociální sítě u nás - Facebooku, musí si nejdříve založit vlastní účet neboli profil. Ten pak slouží jako nástěnka pro ty uživatele Facebooku, kterým to daný jedinec povolí tím, že si je přidá do složky přátel. Možností, jak využívat Facebook, je velmi mnoho, od sdílení nejrůznějších informací, fotek a videí až po hlasování v anketě, zakládání skupin se společným názorem či zasílání soukromých zpráv, které funguje na stejném principu jako email (Berg, 2009).

Sociální sítě s sebou ovšem také přináší rizika spojená se zveřejňováním osobních údajů a fotografií, které na internet dle výzkumů vyvěšuje 98% dětských uživatelů (Kopecký, 2009a). Uživatelé sociálních sítí a obzvláště děti a adolescenti jsou nejvíce ohroženi kybergroomingem, kyberstalkingem, sextingem a kyberšikanou (viz kapitola 1.5.1 kyberšikana).

Kybergrooming je termín označující nucení k osobní schůzce prostřednictvím moderních technologií jako je např. internet či mobilní telefon za účelem oběti ublížit. Výsledkem této osobní schůzky může být nucení k prostituci, znásilnění apod. Chování kybergroomerů se vyznačuje výraznou manipulací s obětí, které slibují lákavé nabídky a usilují o její důvěru (Krejčí - Kopecký, 2010). Z výzkumů vyplývá, že s cizím člověkem, respektive s člověkem, který je známý pouze prostřednictvím internetu, by bylo ochotno jít na osobní schůzku 42,5% dětí v České republice (Kopecký, 2009a).

Pojem kyberstalking zahrnuje dlouhodobé a stupňované obtěžování oběti v podobě neustálého zasílání emailů, zpráv či vzkazů. Typická je i „hra na city“ oběti. Pokud stalker nedosáhne svých cílů, jeho chování se stává agresivní. Objevují se výhrůžky, které mohou být později zrealizovány a může dojít i k fyzickému napadení. Agresory bývají častěji muži než ženy (Krejčí - Kopecký, 2010).

Sexting představuje zveřejňování fotografií, videí či sms se sexuální tematikou na internetu nebo prostřednictvím mobilního telefonu. K tomuto chování dochází zejména v případě rozchodu u mladistvého páru (Kopecký, 2009b).

V České republice má 89,3% dětí účet na některé ze sociálních sítí a 99,5% zná alespoň jednu sociální síť (Krejčí - Kopecký, 2010). Na rozdíl od českých sociálních sítí jako je Lide.cz či Libimseti.cz, kterým návštěvnost klesá, u sociální sítě Facebook je tomu právě naopak (Franc, 2010).

Dle výzkumu z července roku 2010 se v České republice nachází 2,7 milionů uživatelů Facebooku. Nejvíce jich pochází z věkové kategorie od 18 do 34 let (Český statistický úřad, 2010c). Dle Kopeckého a Krejčí (2010-2011) má na Facebooku založen svůj účet 79,2% adolescentů.

1.4.2 Návykové chování ve vztahu k počítačovým hrám

Počítačové hry lze charakterizovat jako virtuální modely reálného světa, kde jsou uměle nasimulována určitá pravidla a vztahy. Existuje mnoho různých her v odlišných stylech. Jedná se např. o hry připomínající akční film, logické hry, simulátory, hry založené na hraní určitých rolí či strategické hry a další (Pokorný - Telcová -Tomko, 2002). Pro adolescenty představují prostor, kam mohou uniknout před autoritou. Ve virtuálním světě hráči nacházejí vzrušení, pocity vítězství a libosti (Kalina et al., 2008), mohou hrát různé role a provádět činnosti, které reálný svět nepřipouští (Pokorný – Telcová - Tomko, 2002).

Hraní počítačových her je více populární a rozšířené u chlapců než u dívek. To dokazuje i výzkum prováděný v roce 2006, kdy bylo zjištěno, že 52% chlapců hraje počítačové hry ve všední dny nejméně dvě hodiny. Hraní o víkendu uvedlo ještě více

chlapců tedy 62%. Z dotazovaných děvčat počítačové hry hraje pouze 17%. Výsledky výzkumu také naznačují spojitost mezi hraním počítačových her a pitím alkoholu, kouřením marihuany či cigaret. U častějšího hraní počítačových her se také vyskytuje častější užívání alkoholu, cigaret a marihuany (Nešpor – Csémy, 2007). Dle Suchelové (2009) mladiství hrají počítačové hry instalované v počítači v průměru 9,3 hodin za týden.

1.5 Šikana

Termín šikana pochází z francouzského slova *chicane*, což v překladu znamená zlomyslné obtěžování, týrání, pronásledování a opakované vyžadování nesmyslné činnosti (Vykopalová, 2001). Zjednodušeně lze šikanu definovat jako fyzické či psychické, popř. kombinované ponižování až týrání slabších jedinců těmi silnějšími (Bendl, 2003).

Šikana se řadí do kategorie agresivního chování a právě agresivita se stává v současnosti celosvětovým problémem. Věková hranice, ve které se šikanování vyskytuje, se posouvá již do období mladšího školního věku a brutalita a chladnost, které je provází, stále roste (Kraus – Hroncová, 2007).

Šikanu mnozí vnímají jako přirozenou součást života (Fieldová, 2009). Z Váchova, Suchelové (2010) výzkumu vyplývá, že s šikanou se setkala 36% mladistvých. K první zkušenosti dochází průměrně ve věku 11,2 let. Obětí šikany bylo 21% mladistvých. K šikaně se většina (74%) mladistvých staví negativně a uvádí, že by proti ní buď sami zasáhli či ji oznámili autoritě v podobě učitele či rodiče (Vácha – Suchelová, 2010).

Šikanování má ve svých projevech různou podobu. Rozlišuje se šikana verbální a fyzická, přímá nebo nepřímá (MŠMT, 2008). Přímá šikana probíhá zjevně na rozdíl od nepřímé, jejímž projevem je zejména nezáměr skupiny, vyloučení ze společných aktivit či pomluvy (Vykopalová, 2001).

Mezi základní znaky šikany se řadí záměrnost, opakování, nepoměr sil a samoúčelnost (Kolář, 2005). Důležitým kritériem pro posouzení šikany je i subjektivní

vnímání situace agresorem a obětí (Bendl, 2003).

Oběť šikany

Obětí šikany může být naprosto kdokoliv, ale i přesto lze identifikovat určité rizikové faktory, které mohou signalizovat potenciální oběť. Podnětem k šikaně může být jakákoliv odlišnost. Nemusí se jednat pouze o jiný vzhled, ale i o mentální nezralost nebo pro oběti typické povahové vlastnosti jakými jsou např. bázlivost, citlivost, zranitelnost apod. (Vykopalová, 2001).

Rodiče mohou mít také svůj podíl viny na tom, zda se jejich dítě stane obětí šikany. Pokud je jejich výchova taková, že omezuje schopnost dítěte vyrovnat se s tlakem sociálního prostředí, nevědomě tím připravují půdu pro agresory a šikanu (Bendl, 2003).

Agresor

Agresor bývá většinou zdatný jedinec, který má malou sebedůvěru, vyznačuje se bezohledností, krutostí a touhou dominovat (Bendl, 2003).

Tendence k agresivitě Vágnerová (2004) vysvětluje mechanismem přenosu. Agresor šikanuje oběť, která má jisté vlastnosti, které agresor odmítá a potlačuje je sám u sebe, oběť však za tyto vlastnosti trestá (Vágnerová, 2004).

Stejně jako u oběti i zde hraje důležitou roli výchova. Agresoři mohou být na násilné řešení problémů navyklí z domova. V rodině může existovat zvýšená tolerance k agresivnímu chování a výjimkou často nebývají ani tělesné tresty (Bendl, 2003).

Stádia šikany

Šikanování je v podstatě určitý proces, který lze vymezit do 5 vývojových stádií:

- 1) ostrakismus - mírné násilí zaměřené proti okrajovému členu skupiny tzv. černé ovci - obětnímu beránku, který je neoblíbený, odmítaný a neuznávaný. Forma šikany je převážně psychická (Kolář, 2005). Klasické metody užívané v této fázi jsou ukazování na oběť, posmívání se jí či výhružné postoje a gesta směřující

k oběti (Fieldová, 2009).

- 2) fyzická agrese a přitvrzování manipulace - zde umožňují ostrakizování žáci agresorům ventil, kdy prostřednictvím fyzické agrese odbourávají své nepříjemné pocity (Kolář, 2005). V této fázi dochází např. ke krádežím, kopání nebo znehybňování oběti (Fieldová, 2009).
- 3) vytvoření jádra agresorů – toto stádium zahrnuje vytvoření tzv. úderného jádra, ve kterém spolupracuje a systematicky šikanuje skupina agresorů.
- 4) přijetí norem agresorů většinou – tato fáze šikany je charakteristická výrazným tlakem ke konformitě. Většina přijímá normy agresorů a začíná se jimi řídit.
- 5) totalita neboli absolutní šikanování - žáci jsou rozděleni na otroky a otrokáře, přičemž otrokáři využívají otroky ve všech možných ohledech (Kolář, 2005).

Důsledky šikany

Důsledky šikany se týkají oběti i agresora. U obětí se jedná především o záškoláctví, deprese, úzkosti, psychosomatické onemocnění nebo dokonce suicidium. Agresoři mají problémy s odpovědností a sebeovládáním (Kraus - Hroncová, 2007). Na základě výzkumů bylo zjištěno, že více inklinují ke zločineckým gangům a existuje velké riziko jejich kriminalizace v dospělosti (Bendl, 2003).

1.5.1 Kyberšikana

V posledních letech se vyskytla nová forma šikany - kyberšikana (Slonje - Smith, 2008). Besley (In Tokunaga, 2010) kyberšikanu definuje jako využívání informačních a komunikačních technologií na podporu úmyslného, opakovaného a nepřátelského chování jednotlivce či skupiny vůči jinému jedinci či skupině. Krčmářová (2010) uvádí, že „kyberšikana je šikanující chování provozované prostřednictvím internetu, mobilu a jiných moderních technologií“. Bylo zjištěno, že kyberšikana probíhá velice často současně s tradiční šikanou a umocňuje tak utrpení oběti (Tokunaga, 2010).

Agresoři zveřejňují na internetu choulostivé informace či fotografie oběti

(Říčan - Janošová, 2010). Často také využívají možností moderní doby a pořizují videonahrávky, na kterých ubližují obětem. Video poté umisťují na servery jako je např. www.youtube.com (Krčmářová, 2010). I zde se může domluvit skupina agresorů na vytvoření a propagaci internetové stránky s obsahem, který je pro oběť ponižující. Agresor či skupina agresorů má možnost díky internetu zůstat v anonymitě (Říčan - Janošová, 2010). Bylo však zjištěno, že 40-50% obětí kyberšikany zná agresora (Tokunaga, 2010).

Na středních školách ve Spojených státech byl prováděn výzkum zaměřený na kyberšikanu. Bylo zjištěno, že 11% studentů bylo již někdy obětí kyberšikany (Ang - Goh, 2010). Z výzkumu provedeného v České republice v roce 2009 vyplývá, že 46,8% dětí se stalo někdy obětí kyberšikany a 27,8% dětí si již někdy vyzkoušelo roli agresora. Ke kyberšikaně učitele, prováděné především nahráváním reakcí učitele na vyhocené situace, se přiznalo 2,3% mladistvých, z nichž 2/3 tvořili chlapci (Krejčí - Kopecký, 2009-2010).

1.6 Závislost na návykových látkách

Trestní zákoník (2009) označuje návykovými látkami „omamné a psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování“. Pojem návyková látka bývá často nahrazován termínem droga (Grohmannová, 2007). Světová zdravotnická organizace za drogu považuje jakoukoliv látku, která jestliže je vpravena do organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí (Vykopalová, 2001). Jako základní vlastnosti drog Minařík (In Kalina et al., 2008) uvádí psychotropní efekt a potenciál závislosti. Psychotropním efektem je míněna změna prožívání a vidění světa. Potenciál závislosti vyjadřuje schopnost látky, která je dlouhodobě užívána, vyvolat závislost.

Důvodem k užití drogy je u mladistvých nejčastěji zvědavost (Vácha - Suchelová, 2010). Užívání návykových látek lze rozdělit do 4 stádií, na jejichž konci dochází k závislosti. První stádium je označováno jako experimentální. Jedinec užívá návykovou látku pouze ve společnosti druhých lidí a jen pokud je mu nabídnuta.

Druhé stádium aktivního vyhledávání charakterizují vlastní zdroje a zásoby drog. Jedinec se vyčleňuje z původních sociálních vazeb a sdružuje se převážně s jinými uživateli drog. Ve třetím stádiu dochází k zaujetí drogou, kdy se zvyšuje její spotřeba. Objevují se psychické i fyzické změny a finanční problémy. Posledním stádiem je závislost (Zábranský, 2003).

Syndrom závislosti je definován v MKN jako "skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha brát psychoaktivní látky, alkohol nebo tabák“ (Nešpor, 2007). Vácha a Suchelová (2010) v souvislosti s vývojem vzniku závislostí upozorňují na rizikovost jakékoli pravidelnosti v užívání návykových látek. V případě, že se zkracují intervaly mezi užitím jednotlivé drogy, je více potencován vznik závislosti. Dle výzkumů je mezi mladistvými uživateli nejčastěji preferováno nepravidelné užívání návykových látek a denně drogy užívá pouze 6% středoškoláků (Vácha – Suchelová, 2010).

1.6.1 Alkohol

Česká společnost se vyznačuje tolerancí vůči alkoholu a alkoholismu. Alkohol je u nás nejčastěji užívanou psychoaktivní látkou. Pro svou dostupnost však patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější látky vyvolávající návyk. (Urban – Dubský, 2008).

Alkohol je často objektem zájmu u dospívajících. Důvodem může být snaha vyrovnat se starším kamarádům, strach ze zesměšnění nebo užití alkoholu jako prostředku k překonání studu. Někdy může alkohol také sloužit jako únik před stresem, se kterým je období adolescence spojeno (Illes, 2002). Vácha, Suchelová (2010) uvádí, že s alkoholem má zkušenost 99% žáků středních škol, přičemž 97% z nich již někdy dle svého subjektivního hodnocení zažilo stav opilosti. K prvnímu užití alkoholu dochází mezi 10. až 11. rokem, kdy je jako zdroj prvního podání uváděn v 42% kamarád a v 32% rodiče. Z uvedeného jasně vyplývá, že i přes zákonná opatření, která zabraňují podávání alkoholu osobám mladším 18 let, je pro mladistvé jeho dostupnost

velmi snadná (Vácha – Suchelová, 2010). Evropskou školní studii z roku 2007 bylo zjištěno, že ve srovnání s jinými středními školami nejvíce alkohol užívají žáci učňovských škol, naopak na gymnáziích je nejvyšší počet abstinentů - 2,9%. Pravidelně pije alkohol 60% šestnáctiletých, přičemž výrazně častější konzumace byla zjištěna u chlapců než u dívek. V Plzeňském kraji se největší oblibě těší pivo, preferuje jej 38,7% šestnáctiletých (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Nejen v Plzeňském kraji, ale dle Váchy a Suchelové (2010) v celé České republice, je nejoblíbenější mezi mladistvými pivo, a to u 36%. Následně destiláty, které uvedlo 34% žáků středních škol. Vácha a Suchelová (2010) v této souvislosti upozorňují na rizikovost zvýšené oblíbenosti destilovaných nápojů, při jejichž nadměrném užívání se výrazně zvyšuje šance na vznik závislosti a poškození organismu.

U dospívajících závislost na alkoholu vzniká mnohem rychleji než u dospělých. Jejich tělo alkohol pomaleji odbourává a k otravě může dojít i po užití malého množství (Nešpor, 2006). Konzumace alkoholu v mladistvém věku vede ke zvýšenému výskytu nechráněného sexu, projevů agrese či násilí. V neposlední řadě je také právě alkohol často příčinou úrazů či dopravních nehod (Pešek – Nečesaná, 2009).

1.6.2 Tabák

Jako tabák se označují sušené a dále zpracované listy tabáku obecného nebo tabáku selského. Výsledným produktem výrobního procesu je cigareta, doutník, šňupací tabák či tabák orální určený ke žvýkání (Grohmannová, 2007). Do těchto výrobků se přidávají různé přísady jako je např. kakao nebo vanilka, ale návyk vyvolává pouze jediná složka tabáku – nikotin (Carr-Gregg – Shale, 2010). Tato látka patří mezi alkaloidy způsobující psychotropní účinky (Kalina et al., 2008). Mezi ně lze zařadit mírnou euforii, zvýšenou energii, povzbuzení, snížení stresu a úzkosti (Gilman – Xun, 2006). Nikotin může vyvolat mimo libých a žádaných psychotropních účinků jisté krátkodobé negativní účinky, jako je např. zvýšené pocení, nižší prokrvení periferních částí těla či dráždění dýchacích cest. Při nízké toleranci může dojít k předávkování, které se projevuje bolestí hlavy, bledostí, nevolností až zvracením (Kalina et al., 2008).

Riesel (1999) uvádí „Nikotin je přímo vzorovou drogou. Je toxický, má psychotropní účinky a je návykový. Je to droga naší civilizací přijatá a tolerovaná“. Tento názor panuje i přes to, že bylo prokázáno, že nikotin je pětikrát návykovější než heroin (Carr-Gregg – Shale, 2010). Vyvolává závislost tělesnou i psychickou.

Na nikotinu se vyvine návyk přibližně u 50% lidí, kteří začali kouřit (Riesel, 1999). Dle Evropské školní studie z roku 2007 denně kouří 25% mládeže ve věku 16 let, z toho 8% vykouří více než 11 cigaret denně. Větší zastoupení denních kuřáků mezi středoškoláky mají dívky (26,8%) oproti chlapcům (23,4%) (Csémy - Chomynová - Sadílek, 2009). Pešek, Nečesaná (2009) uvádí, že od druhé poloviny 90. let až do roku 2002 prevalence užívání tabákových výrobků mezi mladistvými stoupala, ale od let následujících dochází k poklesu. S tímto názorem se shoduje i Vácha se Suchelovou (2010), z jejichž výzkumů vyplývá, že pravidelně užívá tabákové výrobky 24% středoškoláků, z nichž 17% kouří více jak 5 cigaret denně. Zkušenost s kouřením cigaret má 82% žáků středních škol, přičemž k prvnímu experimentu s tabákem dochází zhruba kolem 12. roku dítěte (Vácha - Suchelová, 2010). K pravidelnému kouření dochází dle Evropské školní studie mezi 14. a 15. rokem života (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Tento fakt může být stejně jako u alkoholu spojen s běžnou obchodní praxí, kdy jsou i přes zákonný zákaz prodávány tabákové výrobky osobám mladším 18 let (Turček, 2003). Z výzkumu prováděného roku 2006 vyplývá, že 77,1% mladistvých nebyl odepřen prodej cigaret s ohledem na jejich nezletilost a 7,5% byly dokonce zdarma v rámci propagace cigarety nabídnuty (Sovinová – Csémy - Sadílek, 2008).

Důvodem k užívání tabákových výrobků mladistvými je několik. Důležitou roli zde hrají vrstevníci, pod jejichž vlivem a v souvislosti s přáním zapadnout do party, dochází u mládeže ke kouření. Vliv má také rodina. Z výzkumů vyplývá, že pokud dítě pochází z nekuřácké rodiny, je nižší riziko, že bude vyhledávat kamarády, kteří kouří. Výsledkem je eliminace negativního vlivu vrstevníků na užívání tabákových výrobků jedincem (Pešek – Nečesaná, 2009). Křivohlavý (In Vácha – Suchelová, 2010) také upozorňuje na určitou módnost kouření, touhu mladistvých vyrovnat se druhým, poznat něco nového či vyjádřit vzpuru vůči společnosti a světu.

1.6.3 Konopné drogy

Z konopí lze získat několik druhů konopných drog. Mezi nejznámější a nejvíce užívané patří marihuana, hašiš a hašišový olej. „Marihuanou se rozumí květy s okvětními lístky usušené samičí rostliny konopí, které jsou popřípadě smíchány s většími listy“ (Miovský, 2008). Užívá se nejčastěji kouřením, buď v podobě cigarety nazývané joint, nebo v dýmce. Nejnovější způsob užívání marihuany je inhalace prostřednictvím vaporizéru, kdy nedochází ke spalování, ale pouhému odpařování THC. Marihuanu lze také užívat perorálně v jídle. Účinky jsou však v tomto případě odlišné, než u kouření. Nastupují později a přetrvávají delší dobu (Dupal, 2010).

„Hašiš je konopná pryskyřice, obvykle obsahující malý obsah květenství a drobných nečistot (Kalina et al., 2003)“. Göhlert a Kühn (2001) uvádějí, že v hašiši je pětikrát vyšší obsah THC než v marihuaně. Způsob užití je obdobný jako u marihuany (Göhlert - Kühn, 2001).

Hašišový olej vzniká extrakcí hašiše, kdy je pryskyřice konopí rozpuštěna v rozpouštědle nejčastěji v podobě alkoholu. Potence této konopné drogy je velmi vysoká, jelikož obsahuje 15-50 % THC. Způsob užití je jednoduchý, několika kapkami oleje se pokape jídlo, cigareta či tabák (Miovský, 2008).

Sama marihuana zaujímá dle Úřadu vlády ČR (2010) post nejdostupnější ilegální návykové látky v České republice, o čemž svědčí i výsledky výzkumu Evropské školní studie. Středoškoláci hodnotí dostupnost konopných drog v 65,6% za velmi snadnou. Zkušenost s konopnou drogou má 45,1 % mládeže ve věku 15-16 let, z nichž 18,1% užilo marihuanu či hašiš v posledních 30 dnech. Při porovnání jednotlivých typů středních škol žáci středních odborných učilišť výrazně převyšují ve zkušenosti s užíváním marihuany na žáky gymnázií a středních odborných škol. Zatímco na gymnáziích má zkušenost s marihuanou 33,7% žáků, na středních odborných školách 47,8%, tak na učilištích se jedná o 57%. Rozdílná je i zkušenost mezi chlapci a dívkami, kdy u chlapců užilo konopnou drogu 47,9% a u dívek 42,5% (Csémy - Chomynová - Sadílek, 2009). Z Váchova, Suchelové (2010) výzkumu však

vyplývá ještě vyšší prevalence, kdy zkušenost s marihuanou přiznalo 63% středoškoláků. Dle těchto autorů je užívání hašiše podstatně méně rozšířené v porovnání s užíváním marihuany. S hašišem má zkušenost 12% středoškoláků. K prvnímu experimentu s konopnou drogou dochází z pravidla mezi 14. až 15. rokem (Vácha - Suchelová, 2010).

Postoje ke konopným drogám nejsou příliš protidrogově naladěné, o čemž svědčí i výsledky výzkumů, kdy 40,5% mládeže hodnotí příležitostné užívání konopných látek za bezrizikové nebo s malým rizikem. U očekávání spojeného s užitím konopných drog u mládeže převažují pozitivní představy nad negativními. Intoxikaci konopnými drogami spojují s opadnutím studu a zábran, větší otevřeností, intenzivnějším prožitkem. U negativních očekávání převládají poruchy koncentrace a v menší míře obava z pocitů pronásledování (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009).

Účinky konopných drog

Konopné drogy účinkují na člověka individuálně. Nezáleží pouze na jejich formě či potenci, ale i na settingu tedy na tom, jak se člověk v době užití cítí, jakou má náladu nebo na jakém místě se nachází. To vše ovlivní intoxikaci a prožitek po užití (Kalina et al., 2003). Konopné drogy mohou zvyšovat intenzitu vnímání, vyvolávat euforii, neřízenou veselost nebo naopak úzkosti, ztrátu aktivity či bezmocnost. Kromě účinků na psychiku, které mohou být stimulační i tlumivé, způsobují konopné drogy i dočasné fyziologické změny, jakými jsou například zarudlé oči, zrychlený pulz nebo zvýšená chuť k jídlu (Dupal, 2010).

Důsledky užívání konopných drog

Miovský (In Kalina et al., 2003) tvrdí, že při dlouhodobém užívání může dojít přibližně u 10-15 % uživatelů k psychické závislosti a fyzickou závislost úplně vylučuje. Obdobný názor zastává i Minařík (In Kalina et al., 2008).

Mezi negativní důsledky užívání konopí patří zejména poškození plic spojené s kouřením. Pravidelné dlouhodobé užívání má také negativní vliv na paměť a schopnost koncentrace (Goodyer, 2001). Výzkumy Evropské školní studie,

v souvislosti s problémovým užíváním konopných drog a jeho škodlivými následky, zjistily, že 12% uživatelů si uvědomuje problémy s pamětí, které přisuzuje užívání konopných drog. S omezením užívání konopných drog má problém 6% mladistvých uživatelů (Csémy - Chomynová – Sadílek, 2009).

1.6.4 Stimulancia

Stimulancia jsou látky s různou chemickou strukturou, ale se společným hlavním účinkem, který způsobuje vigilitu a zvýšení psychomotorického tempa (Úřad vlády ČR, 2009). Mezi další účinky lze zařadit také zrychlení metabolismu, snížení chuti k jídlu, zvýšení pozornosti, výkonnosti a euforii (Fischer - Škoda, 2009).

Nejvíce zneužívanými stimulancii jsou budivé aminy, kam patří v Čechách nejčastěji užívaný stimulant metamfetamin známý jako pervitin (Kalina et al., 2008). Od roku 2008 byl dle Národní protidrogové centrály (2009) zaznamenán zvýšený zájem o další látku s budivými účinky - kokain. Minařík (In Kalina, 2008) uvádí, že dříve byla tato látka užívána pouze mezi bohatými, ale Národní protidrogová centrála (2009) zjistila, že v posledních letech cena kokainu klesá a jeho dovoz do České republiky naopak stoupá, čímž se stává na černém trhu dostupnějším.

Pervitin

Pervitin je získáván synteticky. Dle způsobu výroby pervitinu a čistoty efedrinu je odlišně zbarvený (Illes, 2002). Nejčastěji se vyskytuje v podobě žluto-fialového prášku, pro který je typická hořká chuť.

Užívá se injekčně, šňupáním nebo kouřením. Je možné i užití per os, ale účinek se v tomto případě dostavuje podstatně později než u předchozího způsobu aplikace. Intoxikace pervitinem trvá 8-24 hodin (Kalina et al., 2008).

Dle tiskové zprávy Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti (2010) je prevalence užití pervitinu 3% ve věkové kategorii 15 – 34 let. Evropská školní studie (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009) uvádí, že s pervitinem má v průměru zkušenost 3,5 % šestnáctiletých, 3,6% dívek a 3,4% chlapců. Dle

Váchova, Suchelové (2010) výzkumu dochází k prvnímu experimentu s pervitinem v České republice zhruba kolem 16. roku života.

Kokain

Kokain je alkaloid získávaný z rostliny *Erythroxylon Coca* neboli koka pravá (Illes, 2002). Tradiční způsob užívání kokainu je žvýkání listů koky, avšak u nás je typická aplikace šňupáním či kouřením drobných šupinovitých hořkých krystalků kokainu. Injekční užití je také možné, ale není příliš obvyklé. Účinky kokainu trvají v poměru k pervitinu mnohem kratší dobu (Kalina et al., 2003).

Evropská školní studie (Csémy - Chomynová - Sadilek, 2008) ve své zprávě uvedla, že s kokainem má zkušenost 1,1% šestnáctiletých.

Důsledky užívání stimulancií

Při dlouhodobém užívání se mohou u jedince objevit psychické poruchy, hypertenze či problémy se spánkem (Fischer – Škoda, 2009). Typické jsou stavy úzkosti a paniky, které mohou ústít v toxickou psychózu. Stimulancia poškozují také kardiovaskulární systém.

Stimulancia vyvolávají pouze psychickou závislost, fyzická závislost prokázána nebyla. V případě závislosti dochází po vysazení návykové látky k odvykacímu stavu, který se somaticky projevuje únavou, zvýšenou chutí k jídlu a neklidem. Tyto symptomy jsou ovšem důsledkem vyčerpání organismu, ke kterému došlo v souvislosti s užíváním stimulancií. Odvykací stav se velmi silně odráží na psychice závislého jedince. Trpí depresemi, úzkostmi a silným cravingem. Dostavit se mohou i suicidiální myšlenky (Kalina et al., 2008).

1.6.5 Opioidy

Termín opioidy je odvozen z označení zaschlé šťávy nezralých makovic pojmenované jako opium (Minařík, 2003-2004a). Opioidy mohou být přírodního původu, kam lze zařadit morfium a kodein. Velkou skupinu tvoří opioidy

semisyntetického a syntetické původu, kam patří nejvíce zneužívaná tlumivá droga heroin (Kalina et al., 2008).

Hlavním účinkem opioidů je útlum centrální nervové soustavy, proto při vysoké dávce může u jedince dojít ke ztrátě vědomí nebo k zástavě dechového centra, která může vést až ke smrti (Minařík, 2003-2004a). Očekávaným účinkem u uživatelů je navození euforického stavu, zklidnění a příjemné pocity tepla (Kalina et al., 2008). Prokázáno je i omezení kognitivních procesů a silné analgetické účinky (Fischer - Škoda, 2009), pro které jsou některé opioidy užívány ve zdravotnictví (Minařík, 2003-2004a). V době intoxikace dochází i k somatickým projevům zejména v podobě svědění, miózy (zúžení zornic), poklesu tělesné teploty, zpomalení srdeční aktivity a zhoršené vyprazdňování (Kalina et al., 2008).

Heroin

Heroin byl v dřívějších letech považován za lék u závislosti na morfinu. Po několika letech bylo zjištěno, že i u heroinu vzniká psychická i fyzická závislost a dochází k vysokému nárůstu tolerance (Kalina et al., 2003).

Na českém trhu je možné sehnat heroin ve dvou podobách. Silnější bílý heroin přezdívaný white powder, který se po rozpuštění může aplikovat rovnou do žíly, ale nelze jej kouřit. Druhou variantou je hnědý heroin, kterému se říká braun sugar. Před aplikací je nutné smíchání s kyselinou askorbovou kvůli rozpustnosti, ale na rozdíl od white powderu je možné jej kouřit (Úřad vlády ČR, 2005).

Dle zpráv Evropské školní studie (2008) mají zkušenost s heroinem 2% šestnáctiletých v ČR, z toho 2,4% dívek a 1,5% chlapců. K prvnímu experimentu dochází dle Váchova, Suchelové výzkumu (2010) v 15,6 letech.

Národní protidrogová centrála (2009) ve své výroční zprávě z roku 2009 uvádí, že se snižuje počet uživatelů heroinu, ale vzrůstá počet toxikomanů, kteří zneužívají Subutex, látku určenou k substituční léčbě závislosti na opiátech. Subutex by se měl užívat výhradně sublingválně (Fischer – Škoda, 2009), ale na černém trhu se prodává za účelem rozdrčení a následné nitrožilní aplikace (Národní protidrogová centrála, 2009).

Důsledky užívání opioidů

Nitrožilní aplikace přináší zvýšené riziko přenosu infekčních onemocnění. V důsledku sdílení injekčního materiálu mezi uživateli dochází k přenosu virových hepatitid či HIV (Minařík, 2003-2004a). Typické jsou i abscesy v místě vpichu (Göhlert - Kühn, 2001).

U opioidů je vysoké riziko předávkování, které souvisí s tolerancí na návykovou látku, která rychle stoupá a při vysazení naopak velice rychle klesá, takže uživatel nedokáže odhadnout po určité době abstinence vhodnou dávku. Předávkování také může souviset s kvalitou drogy, která je různá (Kalina et al., 2008).

U závislých jedinců se po vysazení drogy objevuje odvykací stav, který způsobuje průjem a symptomy obdobné jako u chřipky (Minařík, 2003-2004a).

Dlouhodobé užívání vede ke ztrátě libida, celkové degradaci člověka, nespavosti, podrážděnosti, apatii, oslabení imunitního systému a kachexii (Kalina et al., 2003). Dochází také k ireverzibilním změnám v mozku (Fischer - Škoda, 2009).

1.6.6 Halucinogeny

Halucinogeny, někdy označované také jako disociativa, jsou látky vyvolávající psychickou alteraci, která může vyústit až do stádia toxické endogenní psychózy (Fišer, 2009).

Chemické složení halucinogenů je velmi různorodé (Fišer - Škoda, 2009). Může se jednat o látky přírodní např. mezkalin či psilocybin, živočišné, které se u nás netěší velké oblibě a poslední skupinou jsou látky semisyntetické a syntetické např. LSD či andělský prach (Kalina et al., 2003).

Účinky halucinogenních drog jsou závislé nejen na množství a čistotě drogy, ale zejména na settingu u konkrétního uživatele. Miovský (In Kalina et al., 2003) se o halucinogenech vyjadřuje jako o nejhůře předvídatelných drogách. Několik minut po aplikaci, která bývá nejčastěji per os, se dostavují hlavní účinky (Kalina et al., 2003). Dochází ke změně vnímání doprovázené vizuálními, sluchovými iluzemi a synestézii

(vidění hudby, slyšení barev). Mění se i vnímání času a prostoru (Kalina et al., 2008). U vyšších dávek Miovský (in Kalina et al., 2003) hovoří o možnosti výskytu bad tripu, kdy jsou účinky drogy uživateli velmi nepříjemné, není schopen úniku ze stavu intoxikace a může se u něj mimo jiné objevit i paranoia (Kalina et al., 2003). Intoxikace halucinogeny má i své tělesné projevy. Jedinec má zvýšený tep, tlak a tělesnou teplotu, častý je i motorický neklid a nekoordinovanost (Škoda - Fišer, 2009).

LSD

Zkratka LSD se používá pro označení diethylamidu kyseliny lysergové, který se získává z paličkovice nachové známé spíše pod názvem námel (Fišer - Škoda, 2003). Nejčastěji jsou z této látky zpracovány tripy (různě potištěné papírové čtverečky napuštěné LSD) či krystaly, které se užívají perorálně (Kalina et al., 2003).

Evropská školní studie na základě výzkumu v roce 2007 zjistila, že s LSD má zkušenost 5% šestnáctiletých v ČR. V Plzeňském kraji LSD vyzkoušelo 3,8 % šestnáctiletých, z toho 4,6% dívek a 5,4% chlapců (Csémy – Chomynová - Sadílek, 2009). Dle Váchy, Suchelové (2010) dochází k první zkušenosti s LSD zhruba kolem 16. roku.

Národní protidrogová centrála (2009) ve své výroční zprávě za rok 2009 uvádí, že výskyt LSD je v České republice minimální a nahrazují jej přírodní halucinogenní drogy.

Přírodní halucinogeny

Mezi přírodní halucinogeny se řadí mezkalin, durman, muskarin, u nás nejvíce rozšířený psylocybin a mnoho dalších. Psylocybin je psychoaktivní látka obsažená v houbách rodu Lysohlávek, které se běžně vyskytují po celém území České republiky. Jejich užívání je obdobně jako užívání opia spojeno pouze s určitou roční dobou (Kalina et al., 2003). Způsob užití je stejný jako u LSD (Kalina et al, 2008).

Evropská školní studie zjistila, že z šestnáctiletých má zkušenost s psychotropními houbami 7,4% mladistvých v České republice. Jedná se o 5,7% dívek a 9,3% chlapců. V Plzeňském kraji je prevalence nižší, tedy 4,9 % mladistvých

(Csémy – Chomynová - Sadílek, 2009). Váchův, Suchelové výzkum (2010) vykazuje prevalenci všech přírodních drog u 8% žáků středních škol, přičemž k prvnímu experimentu dochází mezi 15. až 16. rokem.

Důsledky užívání halucinogenů

Při dlouhodobém užívání halucinogenů dochází pouze k lehké psychické závislosti, závislost fyzická a odvykací stav jsou zcela vyloučeny (Fišar, 2009). Při frekventovaných a vysokých dávkách halucinogenních hub dochází k poškození jater (Kalina et al., 2003). S halucinogeny jsou také spjaty tzv. flashbacky (Fischer - Škoda, 2009). Jedná se o poruchu, kdy se jedinec v době abstinence ocitá ve stavu, jako by byl pod vlivem návykové látky. Nešpor (In Kalina et al., 2003) uvádí, že psychotické reminiscence - flashbacky se vyskytují nejpozději do 2. roku abstinence, ale Fischer a Škoda (2009) hovoří o časovém úseku pěti let od poslední intoxikace.

1.6.7 Léky

Zneužívání některých léků vede ke vzniku závislosti (Nešpor, 2009). V této souvislosti se jedná nejčastěji o tlumivé léky s benzodiazepinovými a opioidními účinky. Patří mezi ně anxiolytika, analgetika, sedativa a hypnotika. Hlavním účinkem těchto látek je útlum vyvolávající ospalost a otupělost (Kalina et al., 2003). V užívání těchto léků převažuje aplikace per os (Kalina et al., 2008).

Dle Evropské školní studie sedativa někdy užilo 9,1% mladistvých v České republice, v Plzeňském kraji je výskyt nižší 7,3%. Častěji se k jejich zneužívání uchylují dívky, a to v 11,7%, na rozdíl od chlapců, mezi nimiž má tuto zkušenost 6,1% (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Dle Váchy, Suchelové (2010) dochází k prvnímu zneužití léků mezi 14. až 15. rokem.

Důsledky zneužívání léků

Na některých lécích vzniká závislost psychická i fyzická (Kalina et al., 2008). Při vysazení dochází k odvykacímu stavu, který může být životu nebezpečný. Projevuje

se u různých léků odlišně. Mohou se objevit epileptické záchvaty či psychotické stavy (Nešpor, 2009). Při dlouhodobém užívání dochází k poškození kognitivních funkcí (Kalina et al., 2008). Existuje zde i vysoké riziko předávkování, kdy je smrt vyvolána útlumem dechového centra (Fischer - Škoda, 2009).

Chroničtí uživatelé kombinují tyto léky často s alkoholem, aby ještě více zesílili jejich účinky (Göhlert - Kühn, 2001). Nejvíce závislých na lécích lze najít mezi lidmi středního a vyššího věku (Kalina et al., 2003).

1.6.8 Taneční drogy

Taneční scéna je neodmyslitelně spojena s užíváním návykových látek (Mravčík - Škařupová - Orliková, 2008). V roce 2007 byl v České republice prováděn výzkum Tanec a drogy. Bylo zjištěno, že 69% příznivců elektronické hudby má zkušenost s užíváním extáze (Úřad vlády ČR, 2008). Národní protidrogová centrála (2009) ve své výroční zprávě z roku 2009 hovoří o rekreačním užívání extáze a amfetaminů na open-air festivalech či v klubech, kde se hraje taneční hudba. Uvádí také, že nejčastějšími uživateli jsou lidé ve věku kolem 20 let. Evropská školní studie zjistila, že mezi šestnáctiletými má zkušenost s extází 4,5% mladistvých České republiky a 2,6% v Plzeňském kraji. V republikovém průměru byla dle pohlaví zkušenost s extází zastoupena u 4,3% dívek a 4,8% chlapců. Její dostupnost je žáky středních škol hodnocena ve 25,5% jako velmi snadná (Csémy – Chomynová - Sadílek, 2009). K prvnímu experimentu dochází v 16 letech (Vácha - Suchelová, 2010).

Extáze

Extáze je syntetická droga někdy označovaná jako MDMA. Užívá se perorálně a její účinky jsou částečně podobné stimulanciím a halucinogenům (Kalina et al., 2008). Zhruba 30 minut po užití se dostavuje intenzivní potřeba dotýkat se druhého, pocity empatie a lásky a zvýšená komunikativnost. Jsou patrné i fyzické projevy jako zvýšený krevní tlak a tep, mydriáza a abnormální pocení (Minařík, 2003-2004b).

Při dlouhodobém užívání může na extázi vznikat psychická závislost

(Kalina et al., 2008). Největší riziko je však v souvislosti s extází spatřováno v přehřátí organismus a dehydrataci, která je způsobena vyčerpávajícím tancem a neadekvátním prostředím, kde se taneční akce odehrává. Následky pak mohou být i smrtelné (Mravčík - Škařupová - Orliková, 2009)

1.6.9 Těkavé látky

Těkavé látky jsou látky mající nízký bod varu, který umožňuje snadné odpařování, při kterém vznikají plyny s psychotropními účinky. Do této skupiny návykových látek jsou řazena některá ředidla, lepidla či rozpouštědla (Bílek, 2007). Konkrétní příkladem může být u nás nejvíce zneužívaný toluen (Fischer - Škoda, 2009). Používá se k ředění barev a je běžně dostupný ve všech drogeriích (Minařík, 2003-2004c). Právě snadná dostupnost a nízká cena jsou hlavním důvodem, proč jsou těkavé látky zneužívány mládeží (Fischer – Škoda, 2009) a sociálně slabými (Minařík, 2003-2004c). Zkušenost se zneužíváním těkavých látek má dle Evropské školní studie (Csémy – Chomynová - Sadílek, 2009) v Plzeňském kraji 5,2% mladistvých, republikový průměr je ovšem vyšší. Naopak z Váchova výzkumu vyplývá, že prevalence je nižší, jedná se o zkušenost u 3% žáků středních škol. K prvnímu experimentu dochází mezi 14. až 15. rokem (Vácha – Suchelová, 2010). Rozdílná zkušenost je také u žáků jednotlivých typů středních škol, kde výrazně převyšuje zkušenost se zneužíváním těkavých látek u žáků středních odborných učilišť (Csémy – Chomynová - Sadílek, 2009).

K aplikaci dochází inhalací. Uživatelé čichají k namočeným tkaninám, nebo plyny inhalují z igelitového sáčku (Grohmannová, 2007), proto jsou označováni jako „čičači“. Odhadnout život ohrožující množství je velmi obtížné, a tak často dochází k předávkování, které způsobuje srdeční či dechovou zástavu. Příčinou smrti také může být v souvislosti s abusem těkavých látek udušení zvratky v důsledku kvantitativních změn vědomí způsobených intoxikací (Bílek, 2007).

Inhalace těkavých látek vyvolává euforii, halucinace, prostorovou dezorientaci nebo anestetické účinky. Intoxikovaný má nekoordinované pohyby, špatně artikuluje,

slzí mu z očí a typická je i vodnatá sekrece z nosu (Grohmannová, 2007).

Důsledky užívání

Při dlouhodobém užívání vzniká psychická závislost (Kalina et al., 2008). Těkavé látky způsobují ireverzibilní poškození centrálního i periferního nervového systému, srdečního svalu a dýchacích cest (Grohmannová, 2007). Dochází ke snížení intelektu a celkové degradaci osobnosti (Kalina et al., 2008).

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je monitoring a komparace vybraného rizikového chování na středních školách v regionu Domažlice.

V návaznosti na hlavní cíl byly vytvořeny 3 dílčí cíle:

Dílčí cíl 1: Zjištění výskytu vybraného rizikového chování na středních školách v regionu Domažlice.

Dílčí cíl 2: Komparace zapojení respondentů do vybraného rizikového chování u chlapců a u dívek.

Dílčí cíl 3: Komparace vybraného rizikového chování u jednotlivých typů středních škol.

2.2 Hypotézy

Předem byly stanoveny následující hypotézy.

Hypotéza 1: Výskyt vybraného rizikového chování na středních školách je vyšší u chlapců než u dívek.

Hypotéza 2: Výskyt vybraného rizikového chování je vyšší na SOU než na ostatních typech škol.

Hypotéza 3: Výskyt vybraného rizikového chování u studentů středních škol v regionu Domažlice je v porovnání nižší, než je republikový průměr.

3 METODIKA

3.1 Použitá metoda a technika sběru dat

K získání nezbytných dat byl v této práci využit kvantitativní výzkum, metoda dotazování a technika anonymního dotazníku.

Kvantitativní výzkum umožňuje sledování několika aspektů u mnoha objektů. Získaná data jsou pak kvantifikovatelná a dále statisticky zpracovatelná (Reichel, 2009).

Dotazník představuje písemný způsob dotazování, kde jsou otázky sestavené do předem připraveného formuláře (Reichel, 2009). Tato technika umožňuje získat informace od velkého počtu respondentů, na které jsou kladeny poměrně vysoké nároky spojené s ochotou dotazovaných odpovídat a vyplnit všechny položené otázky (Disman, 2002).

Ve vlastním výzkumu jsem využila již ověřený dotazník používaný v dřívějších výzkumech, který jsem rozšířila o některé další otázky týkající se využívání facebook a výskytu kyberšikany. Celkově je tedy tvořen 27 uzavřenými i polouzavřenými otázkami (viz Příloha 1). Jeho obsah se týká několika tematických oblastí. První otázky jsou zaměřené na identifikační údaje, tedy typ studované školy, třídu, pohlaví a věk. Následuje část týkající se užívání legálních návykových látek, využívání počítače a facebooku, hraní na výherních automatech, zkušenosti s nelegální drogou a šikanou včetně otázek věnovaných specifické formě šikany kyberšikaně.

Délku dotazníku jsem upravila tak, aby na jeho vyplnění postačovala jedna vyučovací hodina a respondenti měli dostatek času se nad všemi otázkami zamyslet a odpovědět. Tomu odpovídá i forma kladených otázek, která je jasná a stručná nejen s ohledem na časové omezení, ale hlavně vzhledem k věku respondentů. V otázkách jsem respondentům tykala, což mělo vyjadřovat jistou neformálnost dotazníku.

V hlavičce a následně v záhlaví každé stránky dotazníku byli respondenti upozorňováni na anonymitu dotazníku a zároveň také ujišťováni, že údaje v dotazníku uvedené nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit, jako jsou např. rodiče či učitelé.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Celkový soubor byl tvořen respondenty ze středních škol v regionu Domažlice. Kvótním výběrem byl zvolen vzorek, přičemž kvótou byl typ studované školy a pohlaví. Mezi střední školy v regionu Domažlice bylo vybráno střední odborné učiliště (dále pouze SOU), gymnázium a obchodní akademie. Názvy škol nejsou uváděny v přesném znění z důvodu zamezení jejich identifikace. Dotazníky byly rozdány žákům prvních, druhých a třetích ročníků.

Po telefonické domluvě s ředitelkami škol byly domluveny přesné termíny pro sběr dat, který probíhal od listopadu roku 2010 do února roku 2011. Celkem byly dotazníky rozdány v 18 třídách 390ti respondentům. Návratnost byla 100%, ovšem 20 dotazníků jsem musela kvůli jejich neúplnému vyplnění vyřadit a 16 dotazníků bylo náhodným výběrem vyřazeno z důvodů sjednocení zastoupení pohlaví. Z gymnázia se šetření zúčastnilo 143 studentů, z obchodní akademie 119 a ze SOU 92 studentů. Dotazník vyplňovalo 184 dívek a 170 chlapců.

Dotazníky jsem v jednotlivých třídách rozdávala sama, abych mohla dát potřebné instrukce k jejich vyplňování a byla žákům k dispozici, kdyby měli k dotazníku jakékoliv otázky. Zajistila jsem si tak také jejich 100% návratnost.

S ředitelkami vybraných škol bylo domluveno, že při vyplňování dotazníku respondenty nebude ve třídě přítomný pedagog ani žádná jiná autorita, aby nebyla nepříznivě ovlivněna validita a reliabilita dat.

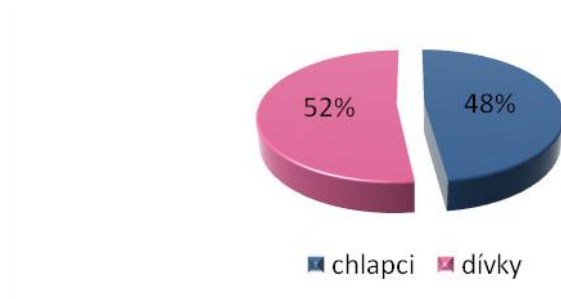
Při rozdávání dotazníků jsem kladla zvýšený důraz na jejich anonymitu. Upozorňovala jsem respondenty, že se jejich vyplněné dotazníky nedostanou nikomu jinému do rukou než pouze mně a výsledky výzkumu budou prezentovány pouze v souhrnu nikoliv jednotlivě. Žádala jsem žáky, aby zodpověděli všechny otázky a jejich odpovědi byly pravdivé.

Z důvodů komparace jednotlivých škol a pohlaví byla data získaná v dané škole a zároveň i data od chlapců a dívek považována za 100%. Výsledky byly zpracovány v MS Windows Excel prostřednictvím kontingenčních tabulek a grafů.

4 VÝSLEDKY

Kvantitativní výzkum byl proveden na vybraných středních školách v regionu Domažlice. Jednalo se o žáky prvních, druhých a třetích ročníků gymnázia, SOU a obchodní akademie. Dotazníkovým šetřením se mělo zjistit zapojení respondentů do vybraného rizikového chování. Získaná data, pak měla sloužit ke komparaci mezi jednotlivými typy škol a dle pohlaví.

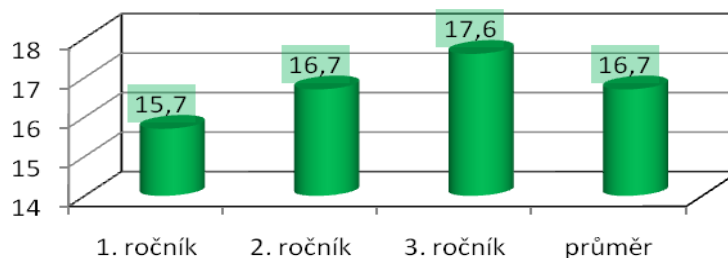
Graf č. 1 Pohlaví respondentů (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 1 zobrazuje zastoupení obou pohlaví u respondentů, které je shodné se zastoupením v obecné populaci, tedy 52% dívek a 48% chlapců. Z celkového počtu se výzkumu účastnilo 184 dívek a 170 chlapců. V následujících grafech však bude počet dívek a chlapců považován za 100% z důvodu komparace výskytu rizikového chování u obou pohlaví.

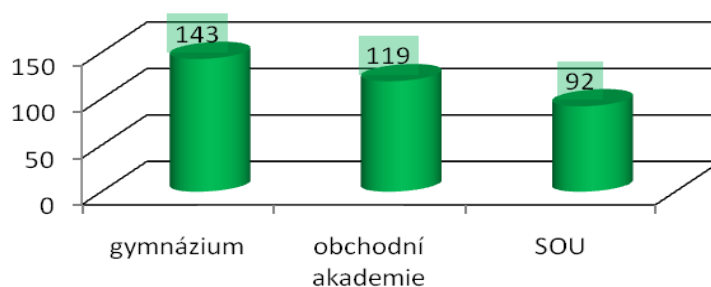
Graf č. 2 Věkové zastoupení respondentů (věk).

Zdroj: Vlastní výzkum

Z **grafu č. 2** vyplývá věkové zastoupení respondentů v prvním, druhém a třetím ročníku. Rozdíly mezi průměrným věkem v ročnících u jednotlivých škol jsou statisticky bezvýznamné. V prvním ročníku činil průměrný věk v době sbírání dat 15,7 let, v druhém 16,7 a ve třetím 17,6 let. Průměrný věk všech dotazovaných byl 16,7 let.

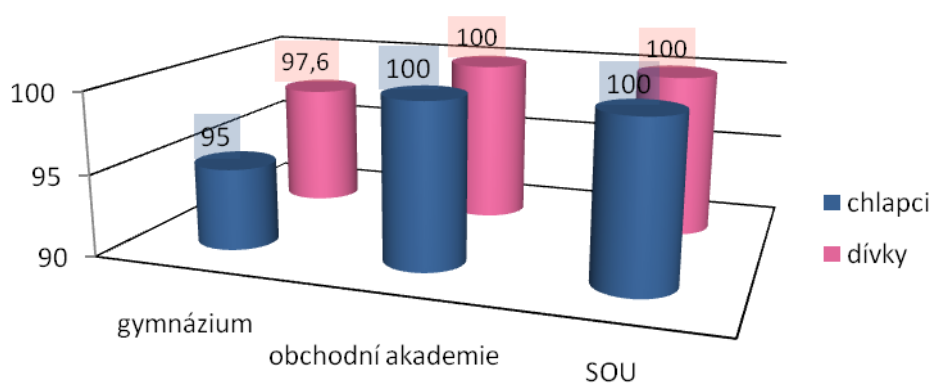
Graf č. 3 Zastoupení jednotlivých typů škol (počet).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 3 znázorňuje zastoupení respondentů dle jednotlivých typů škol. Z gymnázia bylo zpracováno 143 dotazníků, z obchodní akademie 119 a ze SOU 92. Zastoupení jednotlivých typů škol je z důvodu komparace v následujících výsledcích považováno za 100%.

Graf č. 4 Zkušenost respondentů s alkoholem (%).

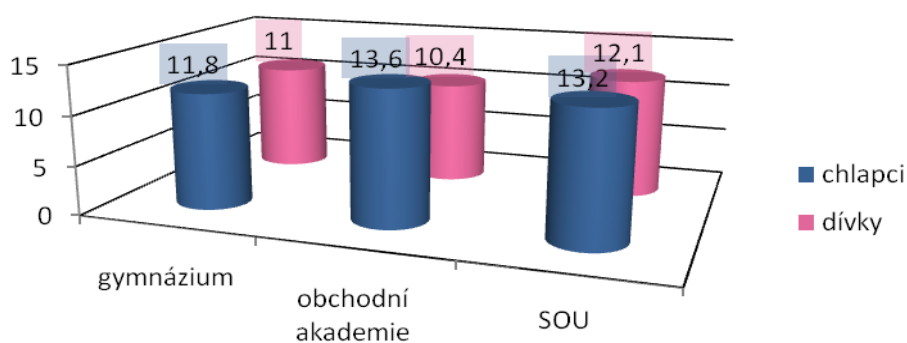
Zdroj: Vlastní výzkum

Z **grafu č. 4** je patrná 100% zkušenost s alkoholem u žáků obchodní akademie a SOU bez rozdílu mezi pohlavími. Naopak na gymnáziu je zkušenost s alkoholem nejen nižší, ale výsledky poukazují i na rozdíl mezi chlapci a dívkami. Zatímco z chlapců ochutnalo již někdy alkohol 95% respondentů, u dívek je tato zkušenost vyšší, tedy 97,6%. V průměru má zkušenost s alkoholem 98,8% dotazovaných.

Následující **graf č. 5** zachycuje věk prvního užití alkoholu u respondentů z hlediska typu školy a pohlaví. Nejnižší věk v průměru obou pohlaví 11,4 let při první zkušenosti s alkoholem vykazují žáci gymnázia. Naopak nejvyšší věk při prvním experimentu s alkoholem lze zaznamenat u žáků SOU, a to průměrně 12,6 let. U žáků obchodní akademie dochází k první zkušenosti průměrně ve 12 letech.

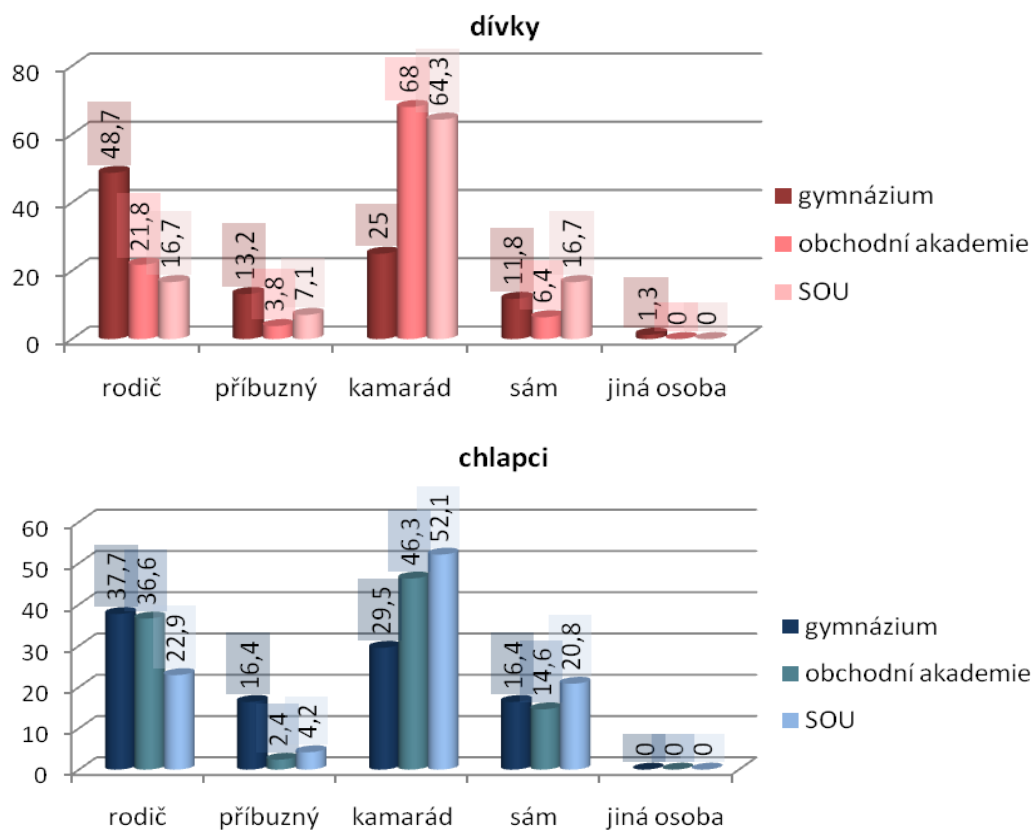
Nejvíce znatelný rozdíl s ohledem na pohlaví je u chlapců a dívek na obchodní akademii, kde k první zkušenosti dochází u chlapců v 13,6 letech a u dívek v 10,4 letech. Na obchodní akademii je tento rozdíl nižší, u chlapců se jedná o 13,2 let a u dívek o 12,1 let. Nejmenší rozdíl v prvním užití alkoholu mezi chlapci a dívkami lze zaznamenat na gymnáziu, kde je průměrný věk 11,8 let u chlapců a 11 let u dívek. V souhrnu u dívek (11,2 let) dochází k prvnímu užití alkoholu dříve než u chlapců (12,9 let). Průměrný věk všech respondentů pro první vědomé užití alkoholu činí 12 let.

Graf č. 5 Věk prvního vědomého užití alkoholu (věk).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 6 Zdroj prvního podání alkoholu (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

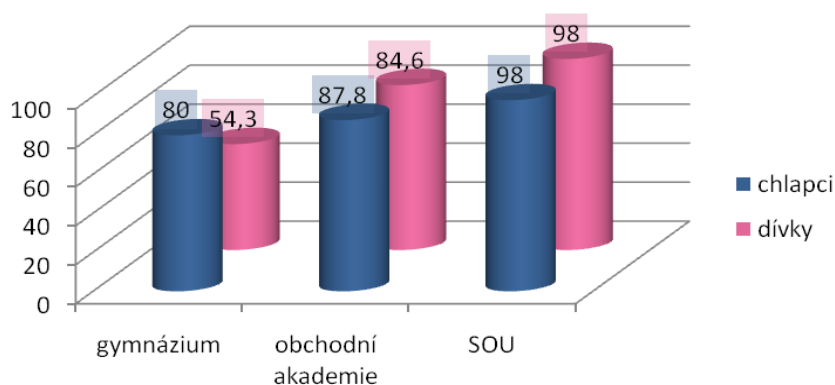
Z výše uvedeného **grafu č. 6** vyplývá, že na gymnáziu je u dívek nejčastějším zdrojem prvního podání alkoholu rodič (48,7%), ovšem na obchodní akademii (68%) a na SOU (64,3%) je to kamarád. Druhým nejčastějším zdrojem je u 25% dívek z gymnázia kamarád, u 21,8% dívek z obchodní akademie rodič a u 16,7% dívek ze SOU rodič a sám respondent.

Nejvíce chlapců z gymnázia (37,7%) uvedlo jako první zdroj podání alkoholu rodiče. Na obchodní akademii (52,1%) a SOU (46,3%) byl nejčastěji zdrojem prvního podání alkoholu kamarád. Druhou nejčastější odpovědí u chlapců z gymnázia byli již zmínění kamarádi (29,5%). Na SOU a obchodní akademii se v tomto pořadí objevila odpověď rodiče. Zastoupení ovšem bylo znatelně vyšší než u dívek z těchto škol, na obchodní akademii takto odpovídalo 36,6% chlapců a na SOU 22,9% chlapců.

Dívky z gymnázia dále uváděly v 13,2% svého příbuzného jako první zdroj alkoholu, na rozdíl od dívek z obchodní akademie a SOU, kdy byla tato odpověď zvolena nejméně často (3,8% a 7,1%). Sebe jako zdroj prvního podání označilo 11,8% dívek z gymnázia a 6,4% dívek z obchodní akademie. Možnost jiná osoba využilo pouze 1,3% dívek z gymnázia ze všech respondentů.

Sebe jako zdroj prvního podání alkoholu chlapci na gymnáziu označují v 16,4%, stejně tak i příbuzného. Třetí místo v četnosti odpovědí na obchodní akademii (14,6%) i SOU (20,8%) má sám respondent jako první zdroj podání. Nejméně často byla na SOU (4,2%) a obchodní akademii (2,4%) uváděna odpověď příbuzný.

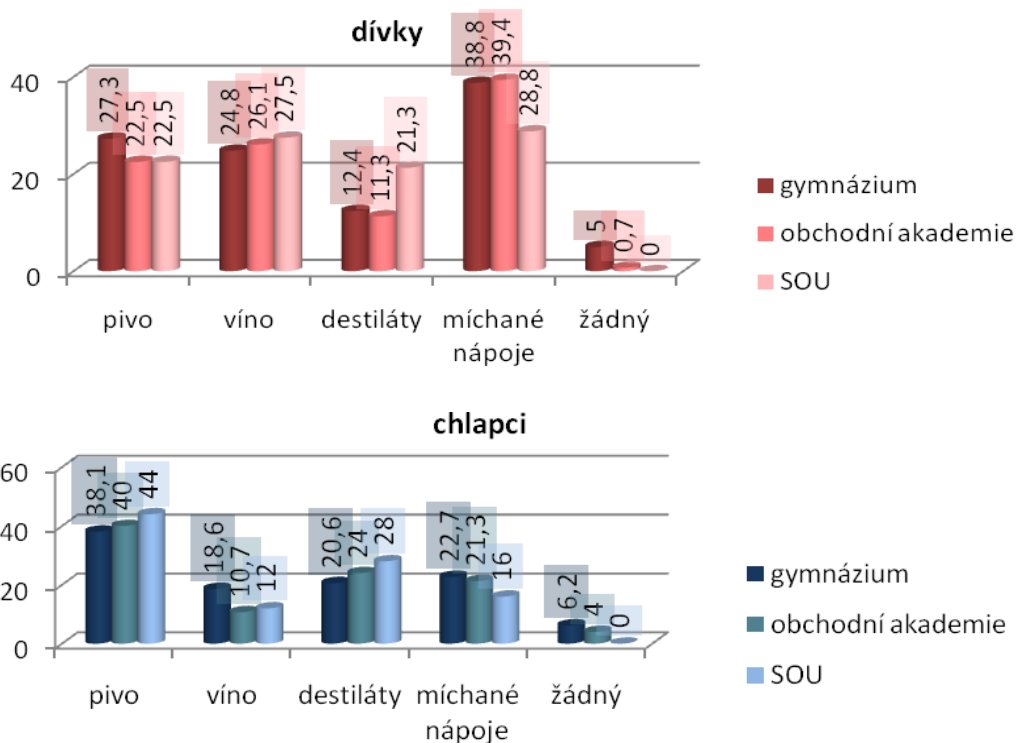
Graf č. 7 Zastoupení respondentů dle subjektivního hodnocení opilosti (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 7 znázorňuje, kolik procent respondentů již někdy zažilo dle svého subjektivního hodnocení stav opilosti. Nejvíce respondentů, kteří mají zkušenost se stavem opilosti, je na SOU, a to bez rozdílu v pohlaví 98%. Na obchodní akademii na otázku, zda byl respondent již někdy opilý, odpovědělo kladně 87,8% chlapců a 84,6% dívek. Výrazné rozdíly vzhledem k předchozím zmíněným školám, ale i mezi pohlavími, jsou patrné na gymnáziu, kde bylo již někdy opilých 80% chlapců a 54,3% dívek. V souhrnu zažilo stav opilosti v průměru 83,8% respondentů.

Graf č. 8 Preferovaný alkoholický nápoj (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 8 znázorňuje, jaký alkohol preferují respondenti, kteří již mají zkušenost s alkoholem. U této otázky bylo možno v dotazníku zatrhnout více odpovědí.

Zatímco u dívek na všech typech škol jsou nejvíce preferovány míchané nápoje - na obchodní akademii v 39,4%, na gymnáziu v 38,8%, a na SOU v 28,8%, u chlapců je nejoblíbenějším alkoholickým nápojem pivo - na SOU v 44%, na obchodní akademii ve 40% a na gymnáziu v 38,1%.

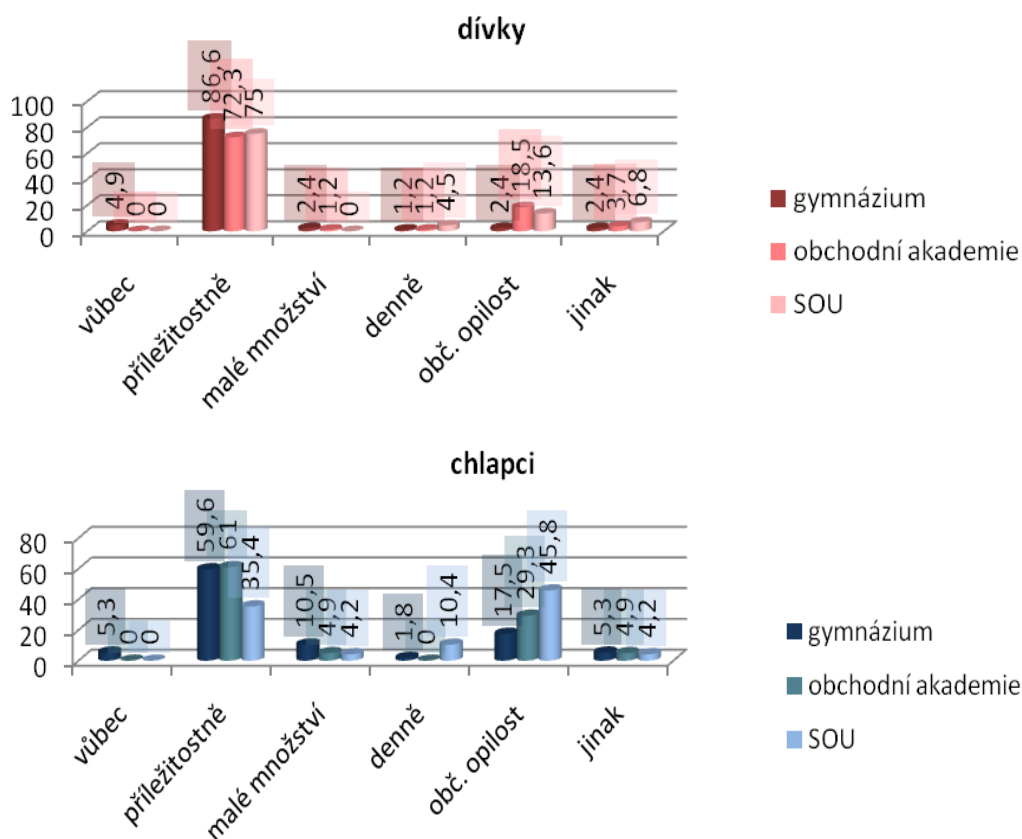
U dívek na SOU (27,5%) a obchodní akademii (26,1%) druhé místo v oblíbenosti zaujímá víno, které se na gymnáziu objevuje až na třetím místě (24,8%). U dívek na gymnáziu je druhým nejpreferovanějším nápojem pivo (27,3%), zatímco na SOU a obchodní akademii zaujímá shodným zastoupením místo třetí (22,5%). Nejméně dívkám chutná tvrdý alkohol. V porovnání s ostatními vybranými typy škol destiláty nejvíce preferují dívky ze SOU (21,3%), výrazně méně pak dívky z gymnázia (12,4%) a obchodní akademie (11,3%).

U chlapců druhé místo v oblíbenosti alkoholu zaujaly na obchodní akademii

v 24% a na SOU v 28% destiláty. Na gymnázium tuto možnost zvolilo 20,6% chlapců a jako druhý nejpreferovanější nápoj byly u nich zaznamenány míchané nápoje v 22,7%, které na ostatních typech škol zaujímaly třetí místo v preferencích (obchodní akademie 21,3%, SOU 16%). Nejméně oblíbené je mezi chlapci víno, na gymnázium bylo uvedeno v 18,6%, na SOU v 12% a na obchodní akademii v 10,7%.

Nechuť k alkoholu má nejvíce studentům gymnázia, kde možnost nechutná mi žádný zvolilo 6,2% chlapců a 5% dívek. Na obchodní akademii alkohol nechutná 4% chlapců a pouze 0,7% dívek. Na SOU tuto variantu nezvolil žádný z dotazovaných respondentů.

Graf č. 9 Frekvence pití alkoholu (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu č. 9 je patrné, jak často respondenti pijí alkohol. Pouze na gymnázium

respondenti uvedli, že alkohol nepijí vůbec. U dívek se jednalo o 4,9% a u chlapců o 5,3%. U obou pohlaví bylo nejčastěji uváděno příležitostné pití. Na gymnáziu tuto odpověď zvolilo 86,6% dívek a 59,6% chlapců, na obchodní akademii 72,3% dívek a 61% chlapců a na SOU 75% dívek a 35,4% chlapců, u kterých byla na rozdíl od ostatních nejčastěji uváděna občasná opilost v 45,8%. Na obchodní akademii (29,3%) a gymnáziu (17,5%) byla u chlapců občasná opilost zaznamenána až jako druhá nejčastější možnost. Stejně tak tomu bylo i u dívek, kde na gymnáziu se občas opije 2,4%, na obchodní akademii 18,5% a na SOU 13,6%.

Nejvíce denních konzumentů alkoholu se vyskytuje na SOU, u chlapců jsou tvořeni 10,4% a u dívek 4,5%. U dívek na obchodní akademii a gymnáziu denně pije alkohol 1,2%. U chlapců na gymnáziu se k dennímu pití alkoholu přiznalo 1,8% a na obchodní akademii tuto možnost nezvolil žádný chlapec.

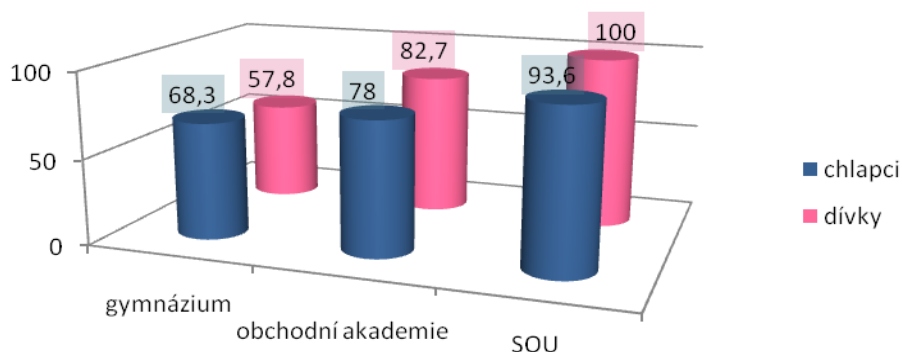
V malém množství alkohol pije 2,4% dívek z gymnázia, 1,2% z obchodní akademie a na SOU žádná z dívek. U chlapců je pití alkoholu v malém množství častější než u dívek. Z gymnázia tuto variantu zvolilo 10,5%, z obchodní akademie 4,9% a ze SOU 4,2%.

U možnosti jinak bylo nejčastěji popisováno u všech respondentů pravidelné víkendové pití alkoholu. U dívek na gymnáziu tuto frekvenci preferuje 2,4% respondentek, na obchodní akademii 3,7% a na SOU 6,8% dotazovaných dívek. U chlapců možnost jinak zvolilo 5,3% respondentů z gymnázia, 4,9% z obchodní akademie a 4,2% z SOU.

S kouřením cigaret má dle následujícího **grafu č. 10** zkušenost nejvíce žáků ze SOU v porovnání s ostatními sledovanými typy škol. Na SOU se ke zkušenosti s kouřením přiznalo 100% dívek a 93,6% chlapců. Naopak nejméně se zkušenost s kouřením objevuje na gymnáziu, kde cigaretu již někdy ochutnalo 68,3% chlapců a 57,8% dívek. Na obchodní akademii zkušenost s kouřením uvedlo 82,7% dívek a 78% chlapců.

V průměru má zkušenost s kouřením cigaret 80,1% respondentů, přičemž o 0,2% převažují dívky nad chlapci.

Graf. č. 10 Zkušenost s kouřením cigaret (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Z následujícího **grafu č. 11** je patrné, že největší počet silných kuřáků navštěvuje SOU. K pravidelnému dennímu kouření více jak 5ti cigaret za den se přiznalo 47,2% dívek a 51,1% chlapců, čímž se stala tato možnost nejčastější odpovědí u respondentů ze SOU. Naopak na gymnáziu a obchodní akademii se kouření nad 5 cigaret vyskytuje podstatně méně. Na gymnáziu tuto variantu nevyužila žádná z dívek a na obchodní akademii 16%. U chlapců jsou výsledky obdobné. Ke kouření více jak 5ti cigaret denně se přiznalo 1,7% chlapců z gymnázia a 17,1% z obchodní akademie.

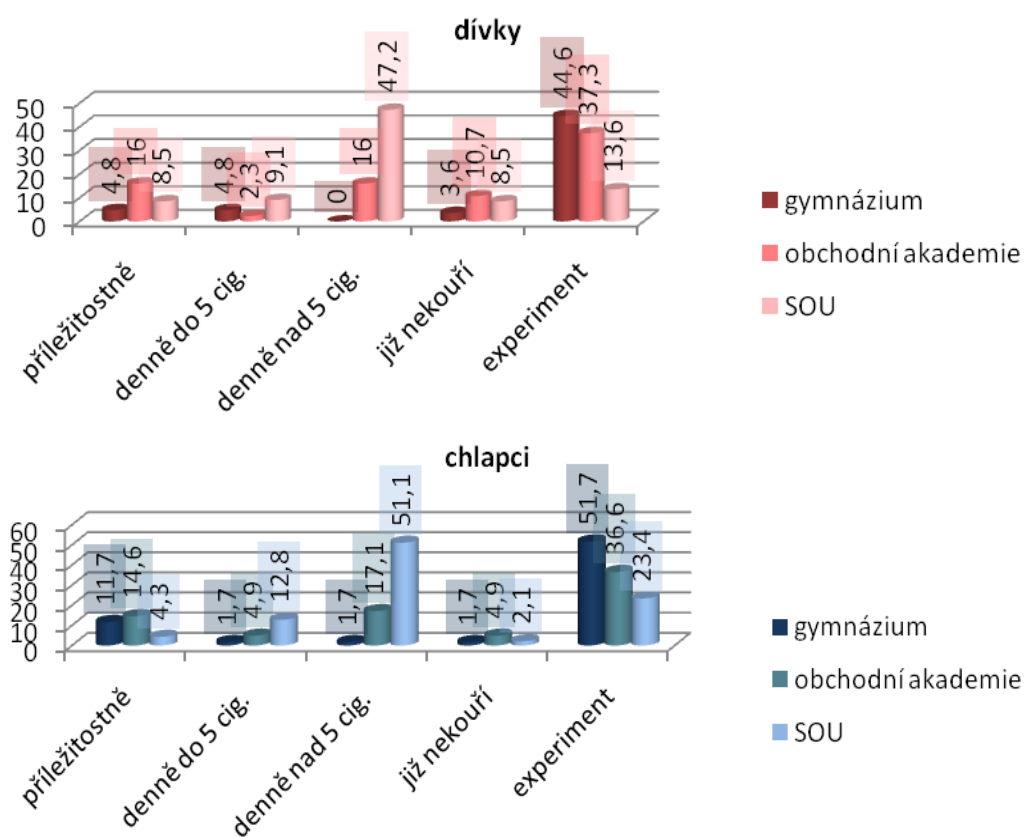
Na gymnáziu a obchodní akademii převažuje v četnosti odpovědí kouření cigaret v rámci experimentu. Tuto variantu zvolilo na gymnáziu 44,6% dívek a 51,7% chlapců. Na obchodní akademii takto odpovědělo 37,3% dívek a 36,6% chlapců. Na SOU to bylo pouze 13,6% dívek a 23,4% chlapců.

Denně do 5 cigaret kouří 9,1% dívek ze SOU, 4,8% dívek z gymnázia a 2,3% dívek z obchodní akademie. U chlapců v této míře kouří 12,8% ze SOU, 4,9% z obchodní akademie a 1,7% z gymnázia.

Příležitostné kouření je, oproti ostatním vybraným typům škol, více časté na obchodní akademii, kde tuto frekvenci uvedlo 16% dívek a 14,6% chlapců. Zároveň také na obchodní akademii v porovnání s ostatními typy škol a s pohlavím uvedlo nejvíce dívek (10,7%) a chlapců (4,9%), že již nekouří. Na ostatních vybraných typech škol byly tyto možnosti u chlapců i dívek voleny méně často. Příležitostné kouření uvedlo 11,7% chlapců a 4,8% dívek na gymnáziu a 4,3% chlapců a 8,5% dívek na SOU.

Cigarety již nekouří 3,6% dívek a 1,7% chlapců na gymnáziu a 8,5% dívek a 2,1% chlapců na SOU.

Graf č. 11 Frekvence kouření cigaret (%).

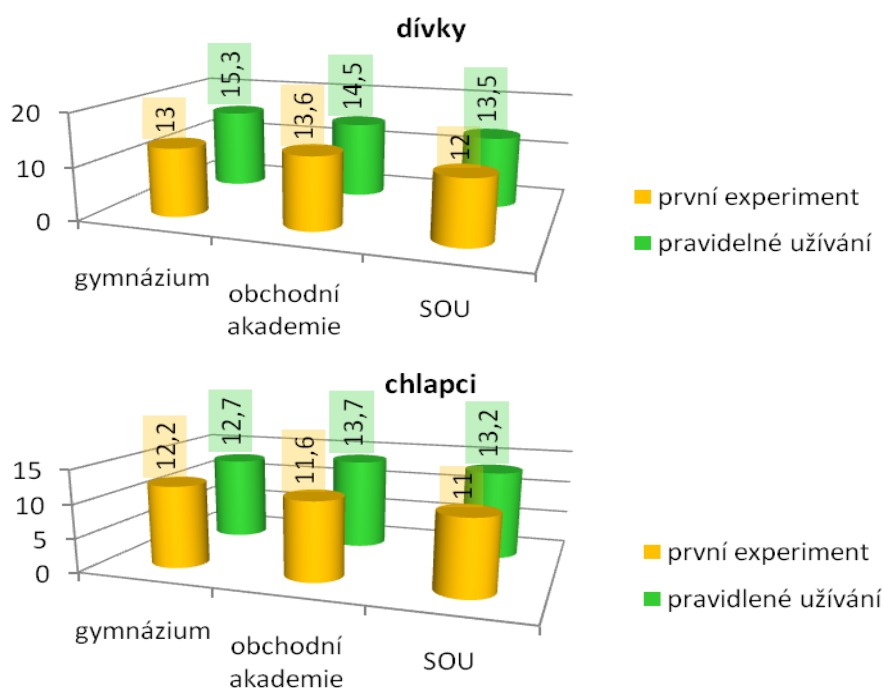
Zdroj: Vlastní výzkum

Z nadcházejícího **grafu č. 12** vyplývá, že chlapci (11,6 let) začínají kouřit v průměru zhruba o jeden rok dříve než dívky (12,9 let). Věk prvního experimentu s kouřením cigaret je nejnižší u obou pohlaví na SOU, kde dívky uváděly 12 let a chlapci 11 let. Na gymnáziu dochází k první zkušenosti s kouřením u chlapců v 12,2 letech a u dívek v 13 letech. Na obchodní akademii je tento věk ve srovnání s gymnáziem u chlapců nižší (11,6 let) a naopak u dívek vyšší (13,6 let). V průměru dochází k prvnímu experimentu s kouřením v 12,2 letech.

Věk, kdy respondenti začínají pravidelně kouřit, je stejně jako tomu bylo u

experimentu, zhruba o rok nižší u chlapců (13,2 let) ve srovnání s dívkami (14,4 let), v průměru všech respondentů činí 13,8 let. Nejnižší věk uváděli chlapci na gymnáziu 12,7 let, na SOU 13,2 let a na obchodní akademii 13,7 let. Z dívek nejnižší věk počátku pravidelného kouření lze zaznamenat na SOU (13,5 let), následně na obchodní akademii (14,5 let) a nejvyšší věk uvedly dívky z gymnázia (15,3 let).

Graf č. 12 Věk experimentu a pravidelného kouření cigaret (věk).

Zdroj: Vlastní výzkum

Na všech vybraných typech škol i u obou pohlaví dle **grafu č. 13** převažuje mezi respondenty neomezený přístup k počítači. Na gymnáziu tuto možnost zvolilo 95,1% dívek a 90% chlapců. Na obchodní akademii tento přístup má 95,1% chlapců a 94,1% dívek. Největší počet chlapců, který má neomezený přístup k počítači navštěvuje SOU (97,9%) a naopak nejmenší počet dívek, který není v přístupu k počítači nijak omezován, je také na SOU (88,6%).

Určité omezení ve využívání počítače má 10% chlapců z gymnázia

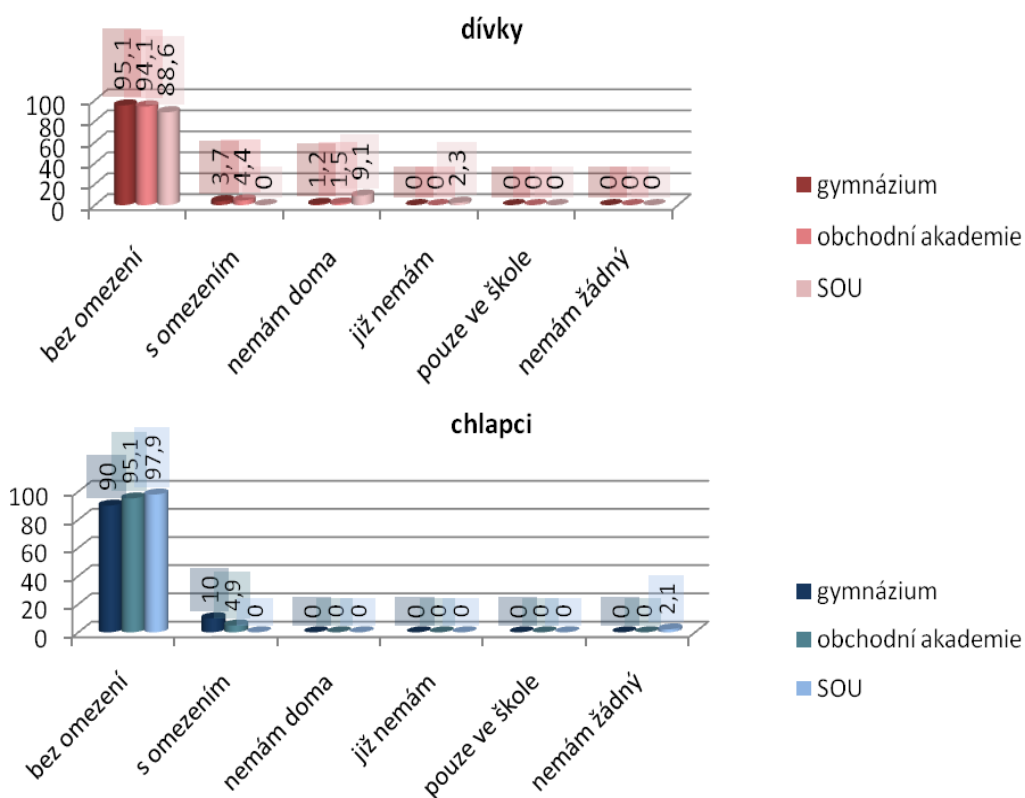
a 4,9% chlapců z obchodní akademie, na SOU tuto možnost nezvolil žádný z dotazovaných chlapců a dívek. U dívek z gymnázia má omezení ve využívání počítače 3,7%, na obchodní akademii 4,4%.

Žádný z dotazovaných chlapců nevedl, že by neměl počítač doma. U dívek tuto možnost zvolilo 1,2% z gymnázia, 1,5% z obchodní akademie a 9,1% dívek ze SOU.

Možnost „přístup k počítači již nemám“ uvedlo ze všech respondentů pouze 2,3% dívek ze SOU. Přístup pouze ve škole, nevedl žádný z dotazovaných studentů.

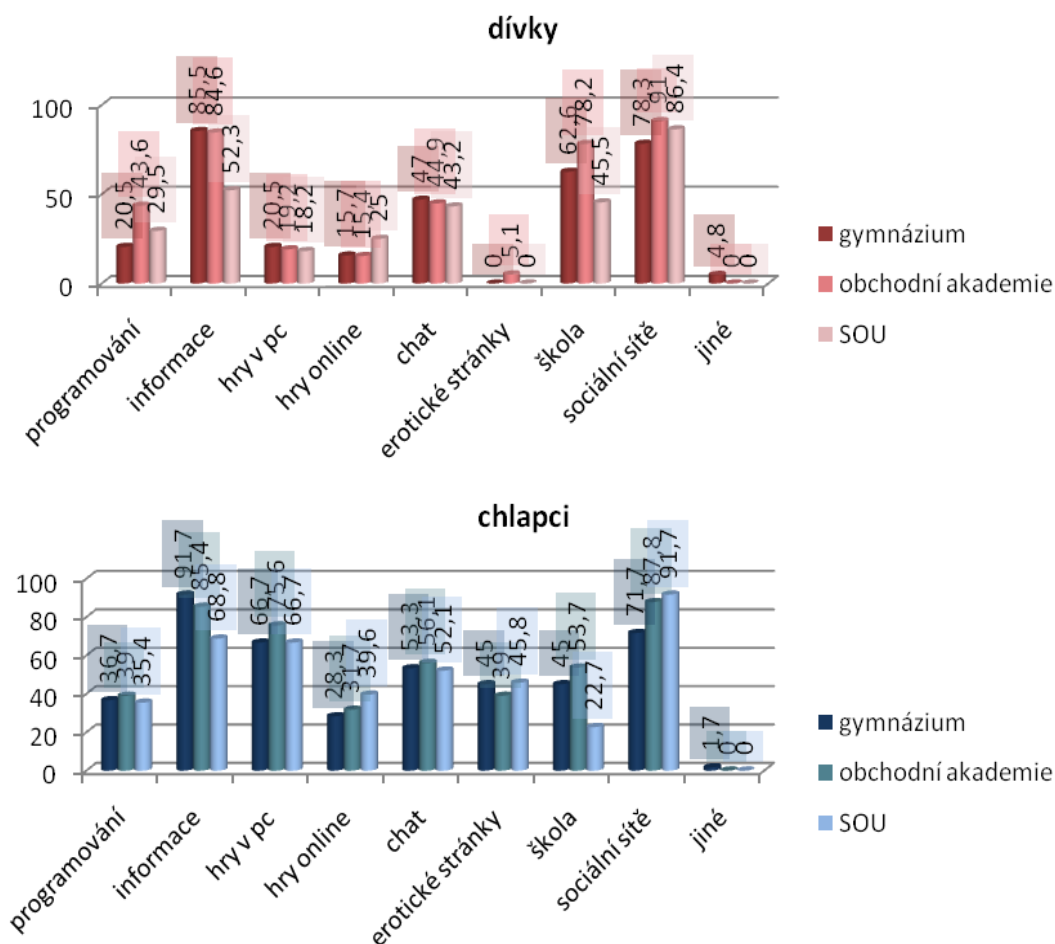
Bez přístupu k počítači je pouze 2,1% chlapců ze SOU.

Graf č. 13 Přístup k počítači (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 14 Využití počítače (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Na **graf č. 13** navazuje výše znázorněný **graf č. 14**, který zobrazuje činnost na počítači, kterou se respondenti zabývají. V dotazníku měli respondenti možnost zvolit více odpovědí.

Na obchodní akademii a SOU u chlapců i dívek byla nejčastěji uváděna činnost spojená s využitím sociálních sítí. Na obchodní akademii tuto odpověď zvolilo 91% dívek a 87,8% chlapců, na SOU 91,7% chlapců a 86,4% dívek. Nejčastější odpovědí na gymnáziu u 91,7% chlapců a 85,5% dívek bylo využití počítače respektive internetu k získání informací. Naopak činnost spojenou se sociálními sítěmi uvedlo 78,3% dívek a 71,7% chlapců.

Získávání informací na internetu se věnuje na obchodní akademii 84,6% a na SOU 52,3% dívek. U chlapců jsou tyto hodnoty vyšší, na obchodní akademii 85,4% a na SOU 68,8% chlapců.

Jako třetí nejčastější odpověď dívky na všech typech škol uváděly využití počítače ke zpracovávání materiálů do školy. Na obchodní akademii se jednalo o 78,2% dívek, na gymnáziu o 62,6 % a na SOU o 45,5% dívek. U chlapců byla třetí nejčastější odpovědí hraní her instalovaných v počítači. Nejvíce se tato činnost vyskytuje u chlapců z obchodní akademie, a to v 75,6%, následně ve stejném zastoupení u chlapců z gymnázia a SOU v 66,7%.

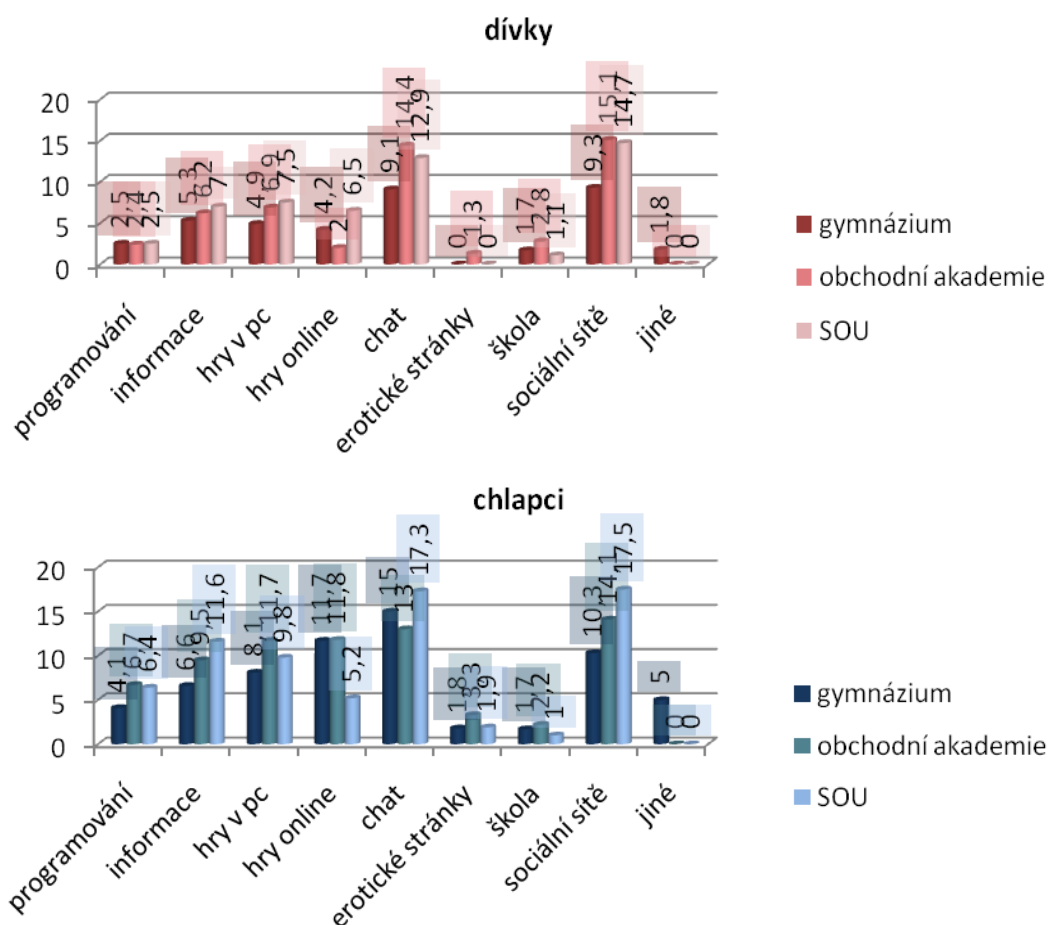
Dívky a chlapci dále uváděli v průměru na stejném pořadí u obou pohlaví využívání počítače k chatování. Na gymnáziu chatuje 47% dívek, na obchodní akademii 44,9% a na SOU 43,2% dívek. Chat využívá 56,1% chlapců z obchodní akademii, 53,3% chlapců z gymnázia a 52,1% z SOU.

Méně často než předchozí bylo u dívek zaznamenáno využití počítače k programování, vytváření různých videí, fotek apod. Tuto možnost zvolilo 43,6% dívek z obchodní akademie, 29,5% ze SOU a 20,5% dívek z gymnázia. Hraní her instalovaných v pc se na rozdíl od chlapců u dívek vyskytuje podstatně méně. Uvedlo jej 20,5% dívek z gymnázia, 19,2% dívek z obchodní akademie a 18,2% dívek ze SOU. Online hry hraje 25% dívek ze SOU, 15,7% dívek z gymnázia a 15,4% dívek z obchodní akademie. Sledování erotických stránek se dle **grafu č. 14** objevuje u dívek pouze na obchodní akademie v 5,1%. Možnost jiné využití uvedlo 4,8% dívek z gymnázia, které nejčastěji konkretizovaly sledování online filmů, stahování hudby a tvorbu vlastních internetových stránek.

Zatímco u dívek bylo využití počítače ke zpracovávání materiálů do školy jednou z nejčastějších činností, u chlapců na všech typech škol tomu tak není. Na obchodní akademii tuto odpověď uvedlo 53,7% chlapců, na gymnáziu 45% a na SOU pouze 22,7% chlapců. Naopak sledování erotických stránek, které se u dívek téměř nevyskytuje, je u chlapců mnohem více rozšířené. Ze SOU se k této činnosti přiznalo 45,8% chlapců, z gymnázia 45% a z obchodní akademie 39% chlapců. Programování se věnuje na obchodní akademii 39%, na gymnáziu 36,7% a na SOU

35,4% chlapců. Na rozdíl od her instalovaných v pc, které dle výše uvedeného využívá více jak polovina chlapců, hraní her online tolik oblíbeno není. Na SOU jej zvolilo 39,6%, na obchodní akademii 31,7% a na gymnáziu 28,3% chlapců. Možnost jiného využití zvolilo pouze 1,7% chlapců z gymnázia. Nejčastěji, stejně jako dívky, uváděli sledování filmů online.

Graf č. 15 Hodiny týdně věnované jednotlivým činnostem na počítači (hod./týden).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 15 rozšiřuje poznatky z **grafu č. 14** o průměrný čas, který respondenti tráví u dané činnosti na počítači za týden. Z grafu č. 15 je patrné, že nejvíce času sledování středoškoláci obětují sociálním sítím a chatu.

Dívky v průměru tráví 13 hodin týdně na sociálních sítích a 12,1 hodin na chatu.

Dívky z gymnázia 9,1 hodin týdně chatují a 9,3 hodin týdně se věnují sociálním sítím. Dívky na obchodní akademii 14,4 hodin týdně chatují a 15,1 hodin týdně věnují sociálním sítím. Dívky na SOU 12,9 hodin týdně tráví na chatu a 14,7 hodin týdně na sociálních sítích.

U chlapců je více času věnováno chatování - průměrně 15,1 hodin týdně a sociálním sítím 14 hodin týdně. Chlapci ze SOU chatují 17,3 hodin týdně, 15 hodin týdně chlapci z gymnázia a 13 hodin týdně chlapci z obchodní akademie. Využívání sociálních sítí zabírá 17,5 hodiny týdně chlapcům ze SOU, 14,1 hodin chlapcům z obchodní akademie a 10,3 hodin chlapcům z gymnázia.

Dále dívky tráví nejvíce času na počítači vyhledáváním informací na internetu, v průměru 6,2 hodiny týdně. Nejvíce hodin uváděly dívky ze SOU (7 hod./týden), následně dívky z obchodní akademie (6,2 hod./týden) a nejméně dívky z gymnázia (5,3 hod./týden). Přibližně stejný čas dívky hrají počítačové hry, v průměru 6,4 hodin týdně. Nejvíce se této činnosti věnují dívky ze SOU (7,5 hod./týden), následně dívky z obchodní akademie (6,9 hod./týden) a nejméně času uváděly dívky z gymnázia (4,9 hod./týden). Hraní online her na internetu je u dívek o něco méně oblíbené než hry instalované v pc, této činnosti věnují v průměru 4,2 hodin týdně, přičemž nejvíce času takto tráví dívky ze SOU (6,5 hod./týden), následně dívky z gymnázia (4,2 hod./týden) a nejméně dívky z obchodní akademie (2 hod./týden). Na počítači programují dívky ze SOU a gymnázia 2,5 hodin týdně a dívky z obchodní akademie 2,4 hodin týdně.

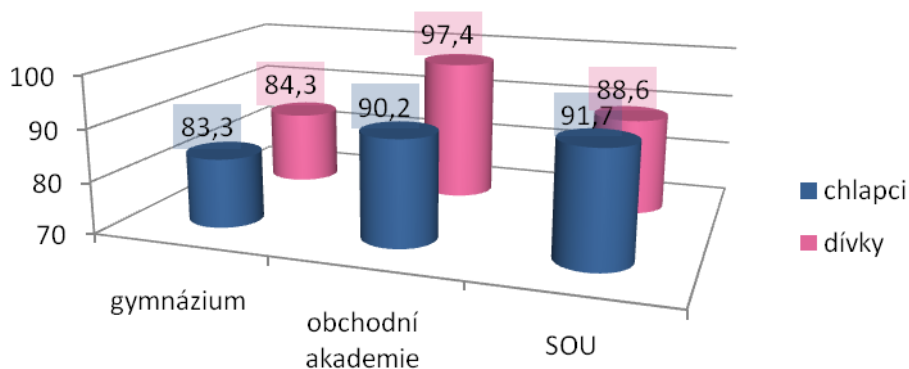
U chlapců je dále nejvíce využíváno hraní her instalovaných v počítači, kterému v průměru věnují 9,9 hodiny týdně. Nejvíce času takto tráví chlapci z obchodní akademie (11,7 hod./týden), dále chlapci ze SOU (9,8 hod./týden) a nejméně chlapci z gymnázia (8,1 hod./týden). O něco méně času chlapci věnují hraní her online, v průměru 9,6 hodin týdně, přičemž nejvíce hrají chlapci z obchodní akademie (11,8 hod./týden), téměř stejný čas chlapci z gymnázia (11,7 hod./týden) a nejméně chlapci ze SOU (5,2 hod./týden). Nejvíce programují chlapci z obchodní akademie (6,7 hod./týden), následně chlapci ze SOU (6,4 hod./týden) a nejméně opět chlapci z gymnázia (4,1 hod./týden).

Výrazně méně času tráví dívky zpracováváním materiálů do školy, v průměru

1,9 hodin týdně, přičemž nejvíce průměr zvyšují dívky z obchodní akademie (2,8 hod./týden), dále dívky z gymnázia (1,7 hod./týden) a nejméně dívky ze SOU (1,1 hod./týden). Nejméně času dívky z obchodní akademie věnují sledování erotických stránek (1,3 hodin týdně), u dívek na ostatních typech škol tato činnost zaznamenána nebyla. Jiné činnosti, kam spadá sledování online filmů či vytváření vlastních internetových stránek, věnují dívky z gymnázia 1,8 hodin týdně.

Stejně jako u dívek i u chlapců je výrazně méně času věnováno zpracovávání materiálů do školy, v průměru 1,6 hodin týdně, přičemž nejvíce hodin uváděli chlapci z obchodní akademie (2,2 hod./týden), dále chlapci z gymnázia (1,7 hod./týden) a nejméně chlapci ze SOU (1 hod./týden). Sledování erotických stránek chlapci průměrně věnují 2,3 hodin týdně, nejvíce času lze z **grafu č. 15** pozorovat u chlapců z obchodní akademie (3,3 hod./týden), dále u chlapců ze SOU (1,9 hod./týden) a nejméně u chlapců z gymnázia (1,8 hod./týden). Jiné činnosti, kam patří zejména sledování online filmů, věnují chlapci z gymnázia 5 hodin týdně, na ostatních typech škol tato odpověď mezi chlapci vybraná nebyla.

Graf č. 16 Uživatelé sociální sítě Facebook (%).

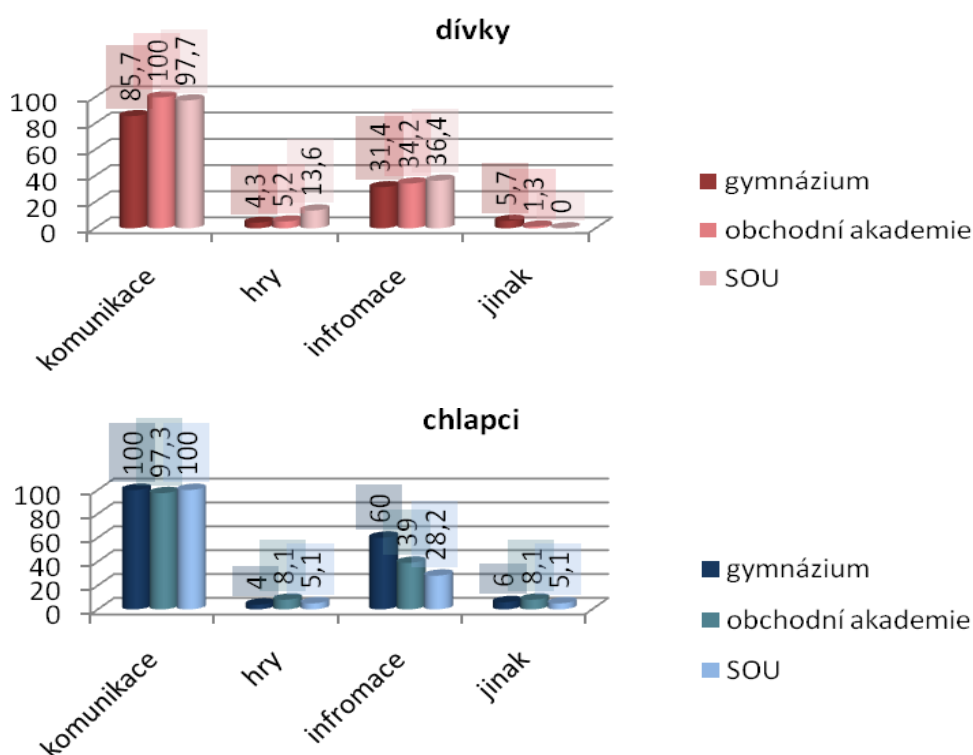

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 16 zobrazuje účast na sociální síti Facebook, kde má svůj profil založeno 89,3% respondentů, přičemž v zastoupení převažují dívky (90,1%) nad chlapci (88,4%). Nejvíce je Facebook rozšířen mezi dívkami z obchodní akademie, kde má svůj účet

založeno 97,4%, dále na SOU (88,6%) a následně na gymnáziu (84,3%). U chlapců je toto zastoupení nižší. Nejvíce chlapců se založeným účtem na Facebooku lze sledovat na SOU (91,7%), následně na obchodní akademii (90,2%) a nejméně na gymnáziu (83,3%).

Graf č. 17 Využití sociální sítě Facebook (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 17 představuje, jak je Facebook využíván respondenty, kteří na něm mají založen svůj účet. V dotazníku bylo možno zvolit více odpovědí. U obou pohlaví a na všech vybraných typech škol, bylo respondenty nejčastěji uváděno využívání Facebooku ke komunikaci. Tuto odpověď zvolilo 100% dívek z obchodní akademie, 97,7% dívek ze SOU a 85,7% dívek z gymnázia. Komunikace po Facebooku je u chlapců využívána ještě více než u dívek. Těto činnosti se věnuje 100% chlapců z gymnázia a SOU a 97,3% chlapců z obchodní akademie.

Jako druhá nejčastější odpověď byla u chlapců i u dívek na všech typech

vybraných škol uváděna činnost spojená se získáváním informací o různých společenských akcích či zájmových činnostech atd. Zatímco u dívek je zastoupení na vybraných typech škol vyrovnané, u chlapců tomu tak není. Facebook jako zdroj informací využívá 36,4% dívek ze SOU, 34,2% dívek z obchodní akademie a 31,4% dívek z gymnázia. U chlapců je tato odpověď nejvíce zastoupena na gymnáziu v 60%, dále na obchodní akademii v 39% a následně na SOU v 28,2%.

Hry nabízené Facebookem využívá více dívek než chlapců. Nejvyšší zastoupení lze zaznamenat u dívek ze SOU (13,6%). Mezi dívkami z gymnázia (4,3%) a SOU (5,2%) je rozšíření těchto her nižší. Z chlapců hry na Facebooku hraje 8,1% z obchodní akademie, 5,1% ze SOU a 4% z gymnázia.

U možnosti jinak se nejčastěji objevovalo využití v podobě prohlížení cizích fotek či statusů. Tato odpověď se více vyskytovala u chlapců než u dívek. Jiné využití zvolilo 8,1% chlapců z obchodní akademie, 6% chlapců z gymnázia a 5,1% chlapců ze SOU. U dívek se jednalo o 5,7% z gymnázia a 1,3% z obchodní akademie, u dívek ze SOU se tato odpověď neobjevila.

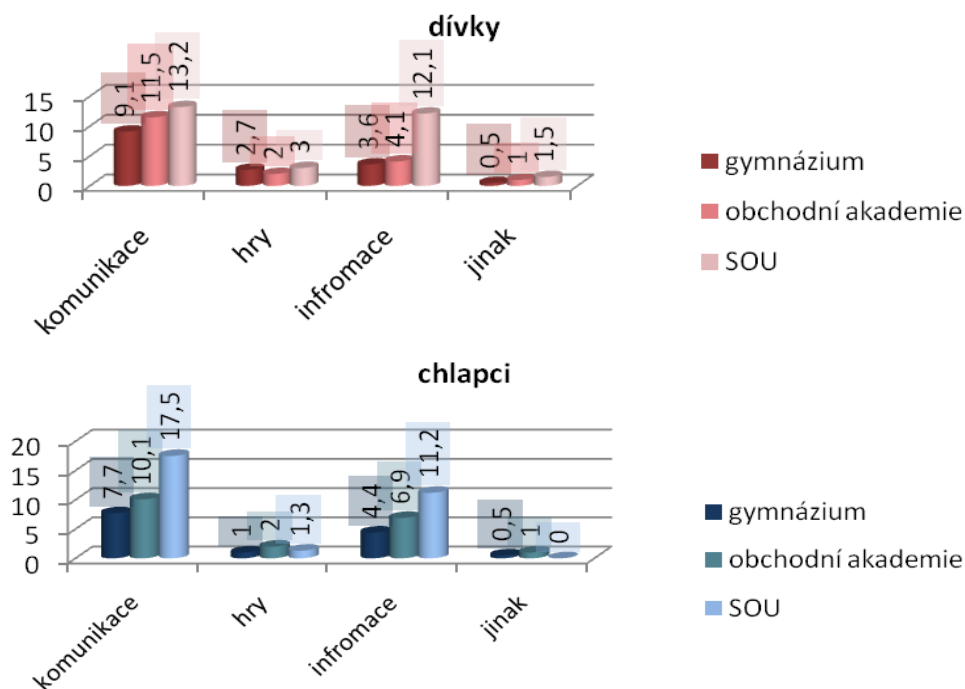
Následující **Graf č. 18** poukazuje na čas, který respondenti věnují již zmíněným činnostem na Facebooku, které představuje **graf č. 17**. Dívky na všech vybraných typech škol nejvíce času na Facebooku tráví komunikací, v průměru 11,3 hodin týdně. Nejvyšší počet hodin uváděly dívky ze SOU - 13,2 hodin týdně, následně dívky z obchodní akademie - 11,5 hodin týdně a dívky z gymnázia - 9,1 hodin týdně. Stejně tak i chlapci se na Facebooku věnují nejvíce komunikaci, na gymnáziu 7,7 hodin týdně, na obchodní akademii 10,1 hodin týdně a na SOU 17,5 hodin týdně.

Získávání informací je druhá činnost, které věnují respondenti nejvíce času. Chlapci ze SOU 11,2 hodin týdně, chlapci z obchodní akademie 6,9 hodin týdně a z gymnázia 4,4 hodiny týdně. U dívek (12,1 hod./týden) i u chlapců (11,2 hod./týden) ze SOU je počet hodin týdně věnovaných informacím na facebooku stejný jako u chlapců ze SOU více jak dvojnásobně vyšší než na ostatních typech škol. Dívky z obchodní akademie touto činností stráví 4,1 hodin týdně a dívky z gymnázia 3,6 hodin týdně.

Více času hrám na Facebooku věnují dívky (v průměru 2,6 hod./týden) než chlapci (v průměru 1,4 hod./týden). Nejvíce hodin uváděly dívky ze SOU (3 hod./týdně), následně dívky z gymnázia (2,7 hod./týden) a nejméně dívky z obchodní akademie (2 hod./týden). U chlapců bylo toto pořadí rozdílné, nejvíce hodin lze sledovat u chlapců z obchodní akademie (2 hod./týden), následně u chlapců ze SOU (1,3 hod./týden) a nejméně u chlapců z gymnázia (1 hod./týden).

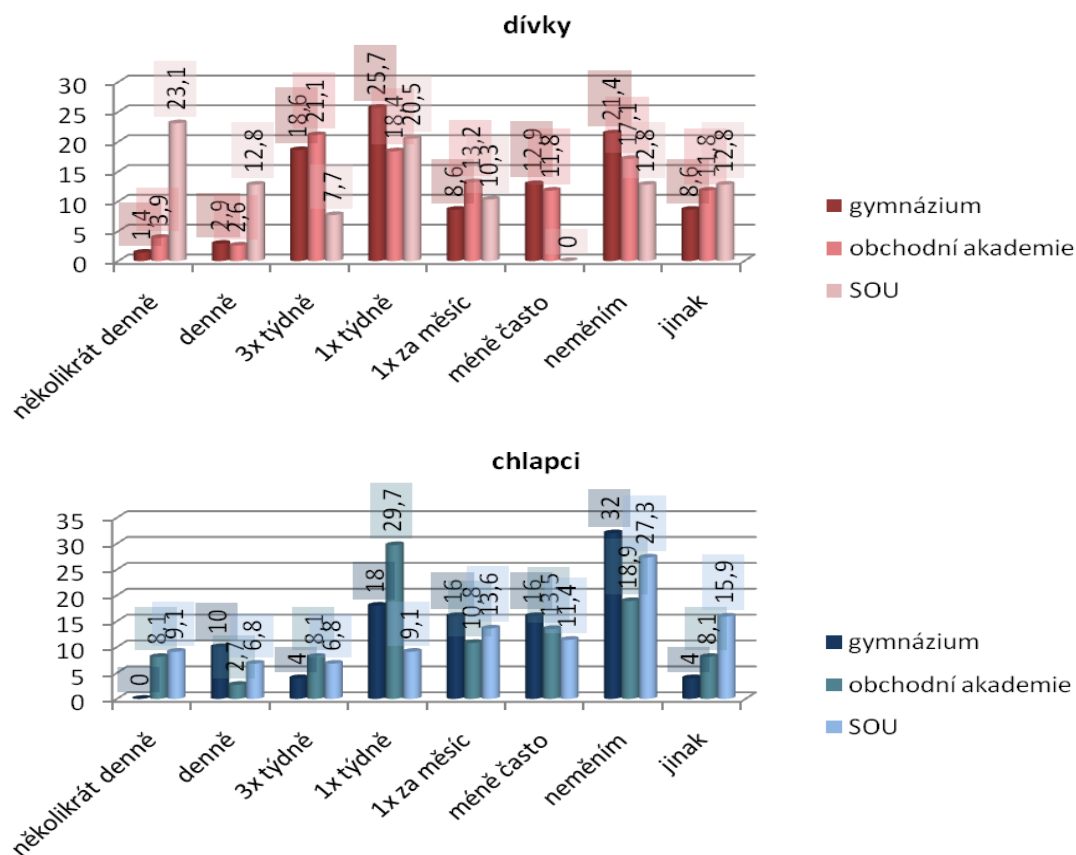
V průměru tráví dívky jinou činností na Facebooku 1 hodinu týdně, 1,5 hodiny uvedly dívky ze SOU, 1 hodinu dívky z obchodní akademie a 0,5 hodiny dívky z gymnázia. Chlapci z obchodní akademie této činnosti věnují 1 hodinu týdně a chlapci z gymnázia 0,5 hodin týdně. Chlapci ze SOU tato možnost nebyla vůbec zvolena, jak vyplývá z **grafu č. 17** a **grafu č. 18**.

Graf č. 18 Hodiny týdně věnované činnosti na Facebooku (hod./týden).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č 19 Frekvence změny profilového statusu (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 19 znázorňuje, jak často si respondenti mění svůj profilový status. U dívek byla v průměru 21,5% nejčastější frekvence změny statusu 1x týdně. Nejvíce tuto odpověď volily dívky z gymnázia v 25,7%, u kterých se stala nejčastější ze všech možností, dále dívky ze SOU v 20,5% a následně dívky z obchodní akademie v 18,4%.

U chlapců bylo v průměru 26,1% nejčastěji uváděno, že si svůj status nemění. Nejvíce tuto odpověď uváděli chlapci z gymnázia ve 32%, u kterých byla tato varianta stejně jako u chlapců ze SOU využita nejvíce ze všech možností. Chlapci ze SOU preferují tuto frekvenci v 27,3%, chlapci z obchodní akademie v 18,9%.

Druhá nejčastější odpověď v průměru u 17,1% dívek byla, že svůj status nemění. Nejvíce takto odpovídaly dívky z gymnázia (21,4%), následně dívky z obchodní akademie (17,1%) a nejméně dívky ze SOU (12,8%). U chlapců byla druhou nejčastější

odpovědí, že svůj status mění 1x týdně, v průměru tuto možnost uvedlo 18,9% chlapců, z nichž nejvíce tvořili chlapci z obchodní akademie (29,7%), následně chlapci z gymnázia (18%) a výrazně méně než předchozí chlapci ze SOU (9,1%).

Frekvence změny 3x týdně byla zaznamenána v průměru u 15,8% dívek, přičemž nejvíce tento průměr zvyšovaly dívky z obchodní akademie, u kterých se tato odpověď stala nejčastější ze všech možných, uvedlo ji 21,1%. Méně rozšířená byla změna statusu 3x týdně u dívek z gymnázia (18,6%) a výrazně méně u dívek ze SOU (7,7%). Chlapci v průměru 13,6% uvedli, že svůj stav mění méně často. Nejvíce tuto variantu volili chlapci z gymnázia (16%), dále chlapci z obchodní akademie (13,5%) a nejméně chlapci ze SOU (11,4%).

Svůj stav 1x za měsíc mění průměrně 10,7% dívek, přičemž největší podíl tvoří dívky z obchodní akademie (13,2%), méně pak dívky ze SOU (10,3%) a dívky z gymnázia (8,6%). U chlapců je průměr této frekvence trochu vyšší – 13,5%, nejvíce jej zvyšují chlapci z gymnázia (16%), dále chlapci ze SOU (13,6%) a následně chlapci z obchodní akademie (10,8%).

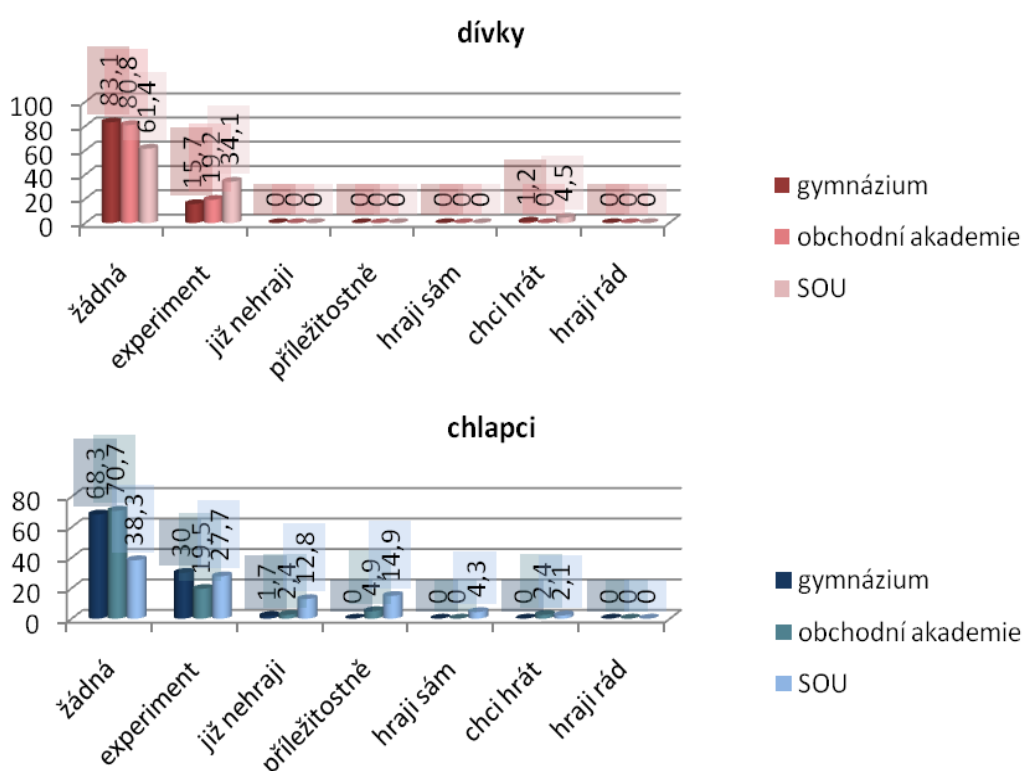
Několikrát denně svůj status změní v průměru 9,5% dívek. Na SOU byla tato varianta uváděna nejčastěji ze všech možných, uvedlo ji 23,1% dívek. Podstatně méně tomu bylo na obchodní akademii, kde tuto variantu zvolilo 3,9% dívek a nejméně častou se stala u dívek na gymnáziu, které ji uvedly pouze v 1,4%.

U chlapců velmi podobný průměr vychází u změny statusu každý den (6,5%) a 3x za týden (6,3%). Nejvíce byla varianta každý den zastoupena chlapci z gymnázia (10%), dále chlapci ze SOU (6,8%) a následně chlapci z obchodní akademie (2,7%). Změna 3x za týden byla u chlapců nejvíce uváděna na obchodní akademii (8,1%), dále na SOU (6,8) a nejméně na gymnáziu (4%). Několikrát denně svůj status mění pouze chlapci ze SOU (9,1%) a chlapci z obchodní akademie (8,1%), na gymnáziu tuto odpověď neuvedl žádný.

Změnu statusu méně často volily pouze dívky z gymnázia (12,9%) a obchodní akademie (11,8%), z dívek ze SOU tuto variantu nevyužila žádná. Jejich četnost však převažuje u změny statusu každý den (12,8%), kde výrazně převyšují dívky z gymnázia (2,9%) a obchodní akademie (2,6%).

Možnost jinak, kde respondenti nejvíce uváděli, že svůj status mění nepravidelně, dle nálady, byla u dívek zastoupena v průměru 11,1%, přičemž největší podíl tvořily dívky ze SOU (12,8%), následně dívky z obchodní akademie (11,8%) a gymnázia (8,6%). U chlapců byla tato odpověď uvedena v průměru 9,3%, který výrazně zvýšili chlapci ze SOU (15,9%), následně chlapci z obchodní akademie (8,1%) a nejméně chlapci z gymnázia (4%).

Graf č. 20 Zkušenost s hraním na výherních automatech (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Zkušenost s hraním na výherních automatech mají výrazně vyšší chlapci (v průměru 40,9%) než dívky (v průměru 24,9%). Na výherním automatu již někdy hrála více než polovina studentů SOU, což je podstatně více v porovnání s ostatními vybranými typy škol.

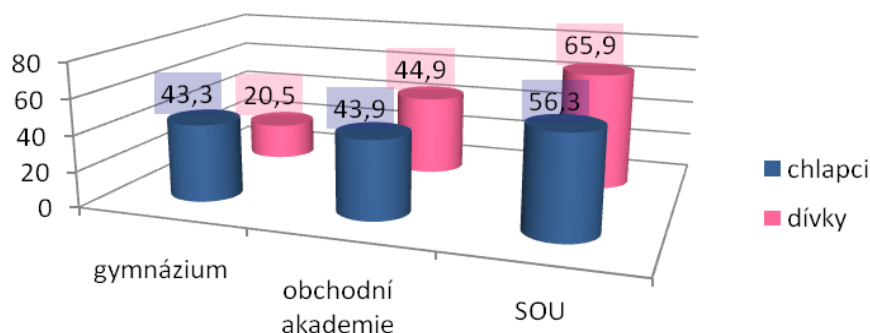
Žádnou zkušenost s hraním na výherních automatech nemá 83,1% dívek

z gymnázia, 80,8% dívek z obchodní a akademie a 61,4% dívek ze SOU. U chlapců se jedná o 70,7% chlapců z obchodní akademie, 68,3% chlapců z gymnázia a 38,3% chlapců ze SOU.

Zkušenost v podobě experimentu uvedlo nejvíce dívek ze SOU (34,1%), méně dívek z obchodní akademie (19,2%) a nejméně z gymnázia (15,7%). Možnost již nehrají, hrají příležitostně, občas hrají sám a hrají rád nevyužila žádná z dotázaných dívek. Hrát chce, ale nemá na to peníze pouze 4,5% dívek ze SOU a 1,2% dívek z gymnázia, u dívek z obchodní akademie tuto potřebu nemá žádná.

Z chlapců má experimentální zkušenost nejvíce studentů na gymnázia (30%), dále na SOU (27,7%) a nejméně na obchodní akademie (19,5%). Hrál jsem, ale již nehrají uvedlo 12,8% chlapců ze SOU, 2,4% chlapců z obchodní akademie a 1,7% chlapců z gymnázia. Příležitostné hraní se objevuje pouze mezi chlapci ze SOU (14,9%) a chlapci z obchodní akademie (4,9%). Občas si sami chodí zahrát jen 4,3% chlapců ze SOU. Chlapci, kteří chtějí hrát, ale nemají na to peníze, jsou pouze na obchodní akademii (2,4%) a SOU (2,1%). Variantu hrají rád ne zvolil žádný z dotazovaných chlapců.

Graf č. 21 Zkušenost s ilegální drogou (%).

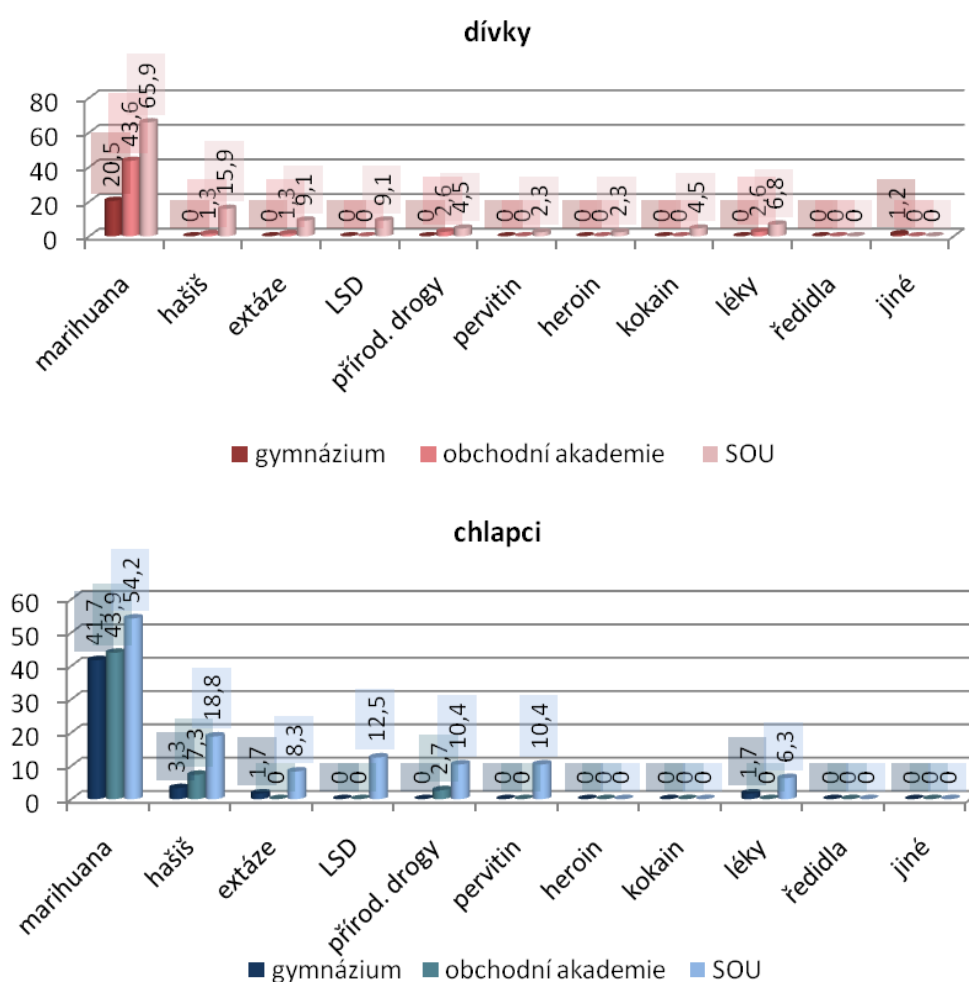
Zdroj: Vlastní výzkum

S ilegální drogou má zkušenost dle **grafu č. 21** nejvíce respondentů ze SOU vzhledem k ostatním vybraným typům škol. Vyšší zkušenost s užíváním ilegálních drog

vykazují chlapci (v průměru 47,8%) než dívky (v průměru 43,8%).

Nejvíce zkušených v oblasti užívání ilegálních drog se dle **grafu č. 21** nachází mezi dívkami ze SOU (65,9%), následně pak mezi chlapci ze SOU (56,3%). Méně respondentů má tuto zkušenost na obchodní akademii - 44,9% dívek a 43,9% chlapců. Nejméně zkušeností s užíváním ilegálních drog mají studenti gymnázia, kde některou z ilegálních návykových látek užilo 43,3% chlapců a 20,5% dívek.

Graf č. 22 Zkušenost s konkrétní ilegální drogou (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

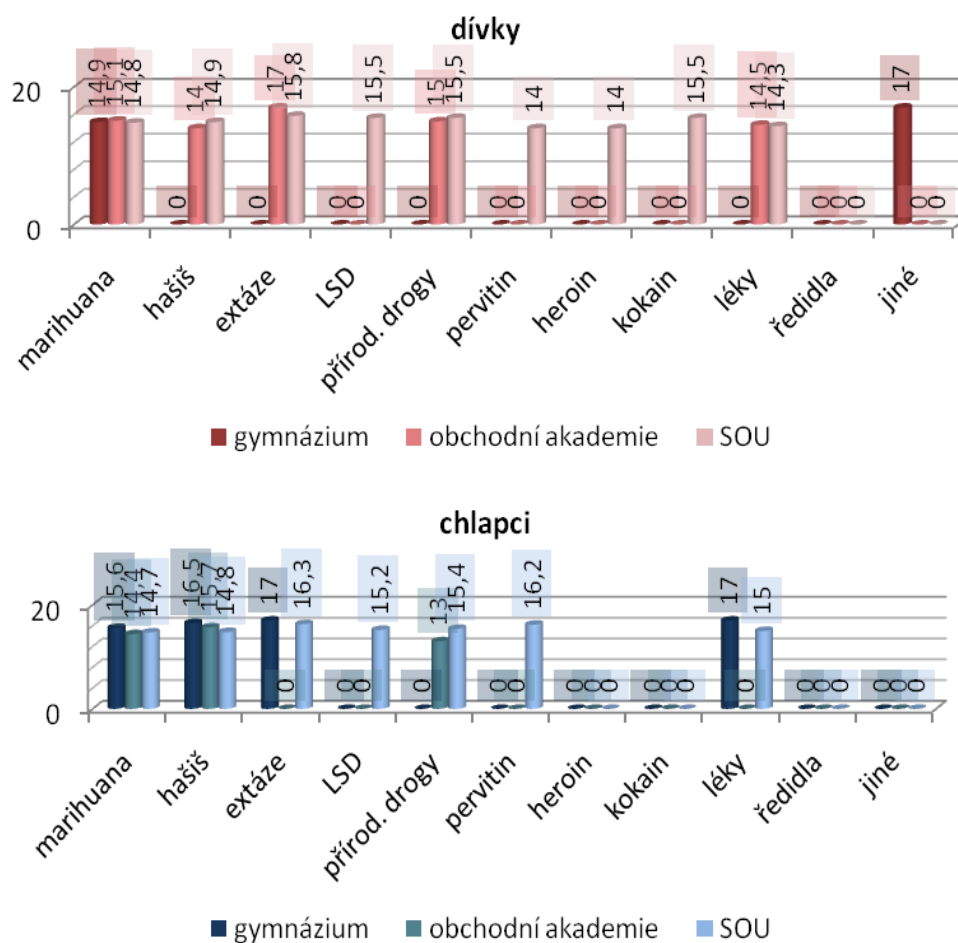
U ilegálních návykových látek výrazně převyšuje zkušenost s marihuanou nad ostatními vybranými typy drog. V průměru má s marihuanou zkušenost 43,3% dívek

a 46,6% chlapců. **Graf č. 22** potvrzuje závěry z **grafu č. 21**, že podstatně větší počet respondentů, který má zkušenost s ilegální drogou lze sledovat u studentů SOU v porovnání s ostatními typy škol.

S užitím marihuany má zkušenost nejméně dívek z gymnázia (20,5%), následně dívky z obchodní akademie (43,6%) a nejvíce dívek ze SOU (65,9%). U následujících vybraných typů drog se u dívek na gymnáziu nevyskytuje žádná zkušenost s jejich užitím, mimo užití jiných drog, které uvedlo 1,7% dívek z této školy. Jako jinou drogu nejvíce uváděly speed. Zkušenost s hašišem je u respondentek podstatně nižší než s marihuanou a objevuje se méně u dívek z obchodní akademie (1,3%) a více u dívek ze SOU (15,9%). S extází má zkušenost 1,3% dívek z obchodní akademie a 9,1% dívek ze SOU. LSD je užíváno pouze dívkami ze SOU (9,1%) a to stejným počtem jako užívání extáze. S přírodními drogami mají opět více zkušeností dívky ze SOU (4,5%) než dívky z obchodní akademie (2,6%). Pervitin a heroin užilo 2,3% dívek ze SOU. S kokainem má zkušenost 4,5% dívek ze SOU. Zneužití léků jako drogy uvedlo 6,8% dívek ze SOU a 2,6% dívek z obchodní akademie. Zkušenost s ředidly nemá žádná z dotazovaných dívek.

Z chlapců má zkušenost s marihuanou nejvíce respondentů ze SOU (54,2%), dále chlapci z obchodní akademie (43,9%) a gymnázia (41,7%), přičemž v porovnání s dívkami z gymnázia má zkušenost téměř dvakrát více chlapců. Významně méně chlapců, stejně jako tomu bylo u dívek, má zkušenost s hašišem. Na SOU se jedná o 18,8%, na obchodní akademii o 7,3% a na gymnáziu o 3,3%. Extází již někdy užilo 8,3% chlapců ze SOU a 1,7% chlapců z gymnázia. S LSD mají zkušenost pouze chlapci ze SOU (12,5%). Přírodní drogy jsou nejvíce rozšířené na SOU (10,4%) a následně na obchodní akademii (2,7%). Zkušenost s užitím pervitinu mají jen respondenti ze SOU a to ve stejném procentním zastoupení jako tomu bylo u přírodních drog (10,4%). Na rozdíl od dívek ze SOU, které uváděly zkušenost s heroinem i kokainem, z dotazovaných chlapců tuto zkušenost nemá žádný. Zneužití léků jako drogy uvedlo 6,3% chlapců ze SOU a 1,7% chlapců z gymnázia. S ředidly ani s jinými drogami nemá zkušenost žádný z dotazovaných chlapců.

Graf č. 23 Věk prvního užití ilegální drogy (věk).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 23 navazuje na informace získané z **grafu č. 22** a zobrazuje věk prvního užití konkrétní ilegální drogy mezi respondenty. Dle **grafu č. 23** má nejvíce respondentů zkušenost s marihuanou. Průměrný věk, kdy dochází k prvnímu experimentu s touto drogou je u chlapců i dívek totožný – 14,9 let. Nejnižší věk lze sledovat u chlapců z obchodní akademie (14,4 let), nepatrně vyšší u chlapců (14,7 let) a dívek (14,8 let) ze SOU a následně u dívek z gymnázia (14,9 let) a obchodní akademie (15,1 let). Nejpozději dochází k prvnímu experimentu s marihuanou u chlapců z gymnázia (15,6 let).

S hašišem poprvé experimentují dívky z obchodní akademie ve 14 letech, dívky

ze SOU ve 14,9 letech. Chlapci získávají první zkušenost s hašišem v průměru v 15,7 letech, tedy zhruba o rok později než s marihuanou. O rok dříve se tato zkušenost poprvé objevuje u chlapců ze SOU (14,7 let), poté na obchodní akademii (15,7 let) a nejpozději u chlapců z gymnázia (16,5 let).

K prvnímu experimentu s extází dochází u dívek na obchodní akademii v 17 letech a u dívek ze SOU zhruba o rok dřív v 15,8 letech. U chlapců z gymnázia je věk prvního užití extáze shodný s věkem dívek z obchodní akademie (17 let) a u chlapců ze SOU je věk nepatrně vyšší (16,3 let) než u dívek ze SOU.

S LSD mají zkušenosti pouze respondenti ze SOU a věk prvního užití je téměř shodný mezi chlapci (15,2 let) a dívkami (15,6 let), tedy mezi 15. – 16. rokem.

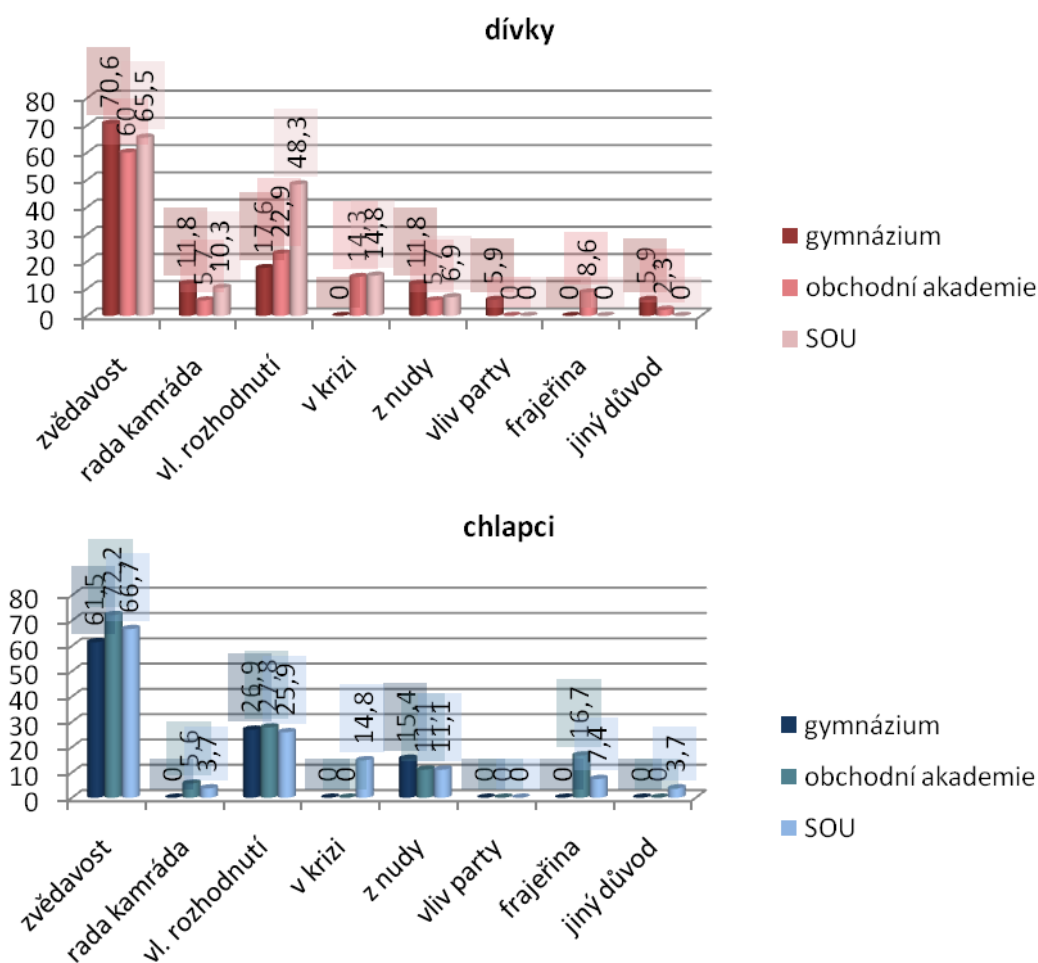
K prvnímu experimentu s přírodními drogami dochází nejdříve u chlapců na obchodní akademii, kteří uváděli 13 let. Chlapci ze SOU tuto zkušenost získávají o 2,4 roku později. U dívek na obchodní akademii (15 let) a SOU (15,5 let) lze v této souvislosti sledovat průměrný věk 15,3 let.

První zkušenosti s pervitinem se objevují na SOU o 2 roky dříve u dívek (14 let) v porovnání s chlapci (16,2 let). Věk prvního užití heroinu a kokainu se vzhledem k předchozímu **grafu č. 22** objevuje pouze u dívek ze SOU, které u heroinu uvádějí 14 let a u kokainu 15,5 let.

Nejdéle dochází k prvnímu zneužívání léků u chlapců na gymnáziu (17 let), naopak nejdříve u dívek ze SOU (14,3 let). Dívky na obchodní akademii prvně s léky experimentují v 14,5 letech a chlapci ze SOU v 15 letech.

Věk prvního experimentu s ředidly v **grafu č. 23** vzhledem k výsledkům v **grafu č. 22** uveden není. Věk prvního užití jiné drogy, kde dívky z gymnázia nejvíce zmiňovaly speedy, je 17 let.

Graf č. 24 Důvod k užití ilegální drogy (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

U této otázky bylo možno v dotazníku zvolit více odpovědí. Nejčastějším důvodem k užití ilegální drogy je dle **grafu č. 24** u všech respondentů zvědavost, v průměru u 66,1%. Nejvíce tuto odpověď volili chlapci z obchodní akademie (72,2%), následně dívky z gymnázia (70,6%), dále pak chlapci (66,7%) a dívky (65,5%) ze SOU a v nejnižším zastoupení chlapci z gymnázia (61,5%) a dívky z obchodní akademie (60%).

Jako druhý nejčastěji uváděný motiv k užití drogy je vlastní rozhodnutí, a to u všech respondentů v průměru u 28,2%. Nejvíce se tento důvod objevuje u dívek

ze SOU (48,3%). Zastoupení na obchodní akademii (22,9%) a gymnáziu (17,6%) je o více než polovinu nižší v porovnání se SOU. U chlapců byla četnost této odpovědi na všech typech škol poměrně vyrovnaná, na obchodní akademii 27,8%, na gymnáziu 26,9% a na SOU 25,9%.

Na radu kamaráda užilo ilegální drogu 11,8% dívek z gymnázia, 10,3% dívek ze SOU a 5,7% dívek z obchodní akademie. V porovnání byla tato odpověď více častá u dívek než u chlapců. Na gymnáziu na radu kamaráda neužil drogu žádný chlapec, na obchodní akademii 5,6% a na SOU 3,7% chlapců.

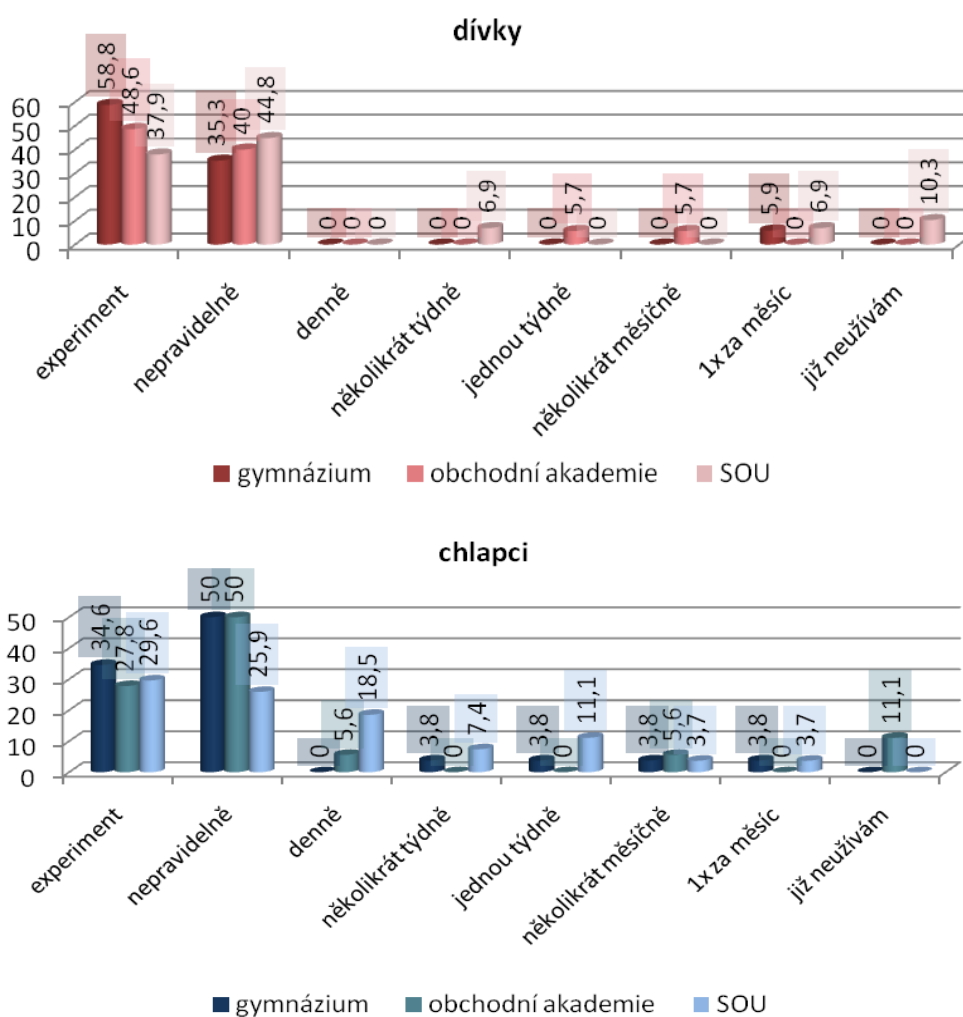
Krise byla důvodem k užití drogy u chlapců a dívek ze SOU ve 14,8%, u dívek na obchodní akademii pak ve 14,3%, ostatní respondenti tuto variantu nezvolili.

Z nudy drogu v průměru o 4,4% více užívají chlapci než dívky v průměru. U dívek byla nuda nejvíce uváděna na gymnáziu (11,8%), následně na SOU (6,9%) a obchodní akademii (5,7%). U chlapců měla nuda největší zastoupení na gymnáziu (15,4%) a dále procentuálně stejně na obchodní akademie a SOU (11,1%).

Pod vlivem party užilo drogu pouze 5,9% dívek z gymnázia, u ostatních respondentů tato odpověď zastoupena vůbec nebyla. Z frajeřiny drogu užilo 16,7% chlapců a 8,6% dívek z obchodní akademie, na SOU 7,4% chlapců.

Jako jiný důvod respondenti nejvíce uváděli, že nevěděli, že užili drogu, či ji užili vědomě za účelem vyrovnat se blízkému člověku. Z chlapců jiný důvod uvedlo pouze 3,7% ze SOU a z dívek 5,9% z gymnázia a 2,3% z obchodní akademie.

Graf č. 25 Frekvence užívání ilegálních drog

Zdroj: Vlasní výzkum

Graf č. 25 zobrazuje frekvenci užívání ilegální drog u respondentů, kteří už mají s touto drogou nějakou zkušenost. Nejvíce dívek, v průměru 48,3%, užilo ilegální drogu pouze jednou v životě. Experimentální zkušenost s drogou má nejvíce dívek z gymnázia (58,8%), dále dívky z obchodní akademie (48,6%) a následně dívky ze SOU (37,9%). U chlapců je nejčastěji uváděnou frekvencí, v průměru u 42%, užívání ilegálních drog nepravidelně, přičemž vyšší procento než průměr je u tohoto užívání znatelné na gymnáziu a obchodní akademii (50%), oproti nimž je četnost této odpovědi na SOU (25,9%) téměř dvakrát nižší.

Nepravidelné užívání bylo u dívek druhou nejčastěji uváděnou odpovědí. Tento způsob užívání preferují nejvíce dívky ze SOU (44,8%), méně dívky z obchodní akademie (40%) a následně dívky z gymnázia (35,3%).

U chlapců druhá nejčastěji uváděná frekvence užívání ilegální drog je experiment. Tuto možnost uvedlo 34,6% chlapců z gymnázia, 29,6% chlapců ze SOU a 27,8% chlapců z obchodní akademie.

Denní užívání ilegálních drog nevedla žádná z dotazovaných dívek, na rozdíl od chlapců z obchodní akademie a SOU, u kterých se tato frekvence objevuje u 5,6% a 18,5% studentů.

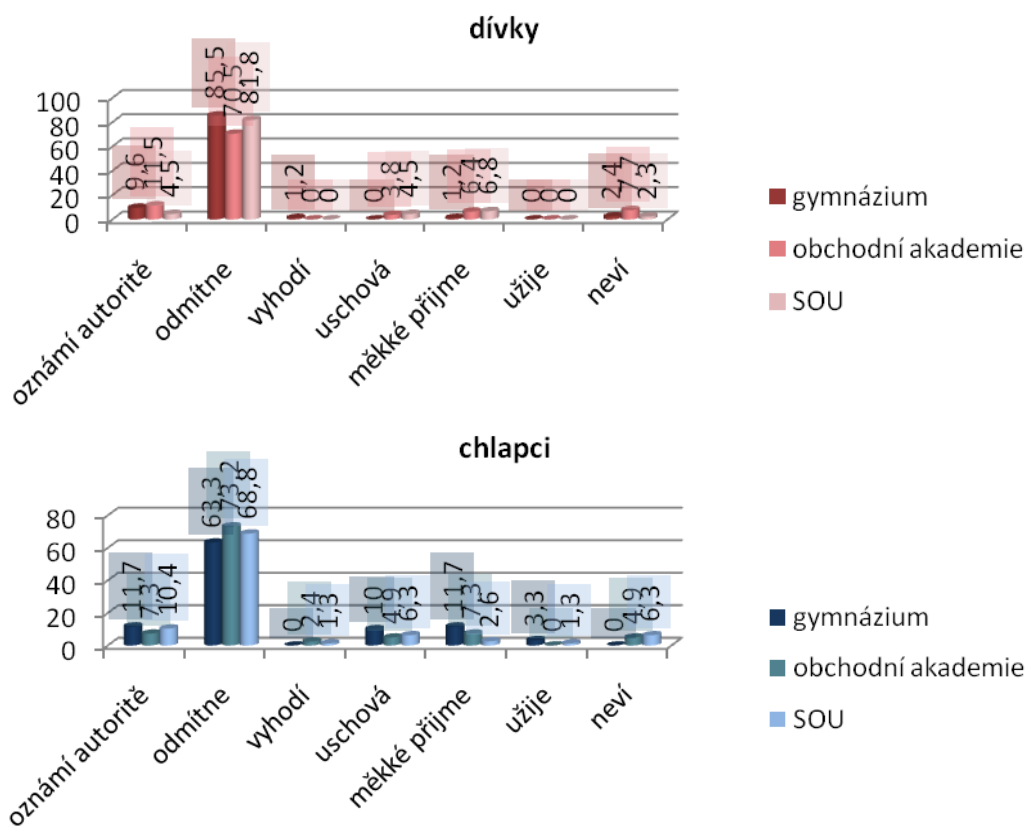
Několikrát za týden ilegální drogy užívá 6,9% dívek pouze na SOU. U chlapců ze SOU je tato frekvence praktikována u 7,4% a na gymnázia u 3,8% chlapců. Jednou týdně drogu užívají dívky pouze z obchodní akademie (5,7%). Mezi chlapci ze SOU je tato frekvence užívání rozšířená u 11,1% a mezi chlapci z gymnázia u 3,8%.

Užívání drogy několikrát za měsíc uvedly dívky pouze z obchodní akademie (5,7%). U chlapců byla tato odpověď zastoupena respondenty ze všech vybraných typů škol, nejčastěji na obchodní akademii (5,6%), dále téměř shodně na gymnáziu (3,8%) a SOU (3,7%). Stejný počet chlapců ze SOU a obchodní akademie užívá ilegální drogy jednou měsíčně. U dívek ze SOU (6,9%) a gymnázia (5,9%) se tato frekvence vyskytuje častěji.

S užíváním ilegálních drog má zkušenosti, ale současně je již neužívá 11,1% chlapců z obchodní akademie a 10,3% dívek ze SOU.

S frekvencí užívání ilegálních drog souvisí i jak by respondenti zareagovali, kdyby jim taková droga byla nabízena. Různé způsoby reakce zachycuje následující **graf č. 26**.

Graf č. 26 Reakce na nabízenou drogu (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Z **grafu č. 26** je patrné, že respondenti by na nabízenou drogu nejčastěji zareagovali odmítnutím, a sice v průměru 73,9% dotazovaných. Dívky takto nejvíce odpovídaly na gymnáziu (85,5%), následně na SOU (81,8%) a na obchodní akademii (70,5%). U chlapců byla tato možnost zastoupena nejvíce na obchodní akademii (73,2%), dále na SOU (68,8%) a na gymnáziu (63,3%), tedy v pořadí opačném než tomu bylo u dívek.

Další nejčastěji uvádenou odpovědí bylo shodně u všech respondentů odmítnutí drogy a zároveň oznámení této nabídky blízké autoritě. V průměru takto více odpovídali chlapci (9,8%) než dívky (8,5%). Nejvíce chlapců by drogu odmítlo a nabídku oznámilo na gymnáziu (11,7%), dále na SOU (10,4%) a následně na obchodní akademii (7,3%). U dívek bylo pořadí odlišné, nejvíce tuto odpověď volily dívky z obchodní akademie

(11,5%), následně dívky z gymnázia (9,6%) a nejméně dívky ze SOU (4,5%).

V pořadí třetí nejčastější reakcí je shodně v průměru u chlapců (7,2%) i u dívek (4,8%) přijetí měkkých drog a odmítnutí drog tvrdých. Z chlapců se takto nejvíce vyjadřovali chlapci z gymnázia (11,7%), dále chlapci z obchodní akademie (7,3%) a nejméně chlapci ze SOU (2,6%). U dívek toto zastoupení dle typu škol bylo v opačném pořadí, tedy nejčastěji se takto vyjadřovaly dívky ze SOU (6,8%), téměř ve shodném počtu dívky z obchodní akademie (6,4%) a nejméně dívky z gymnázia (1,2%).

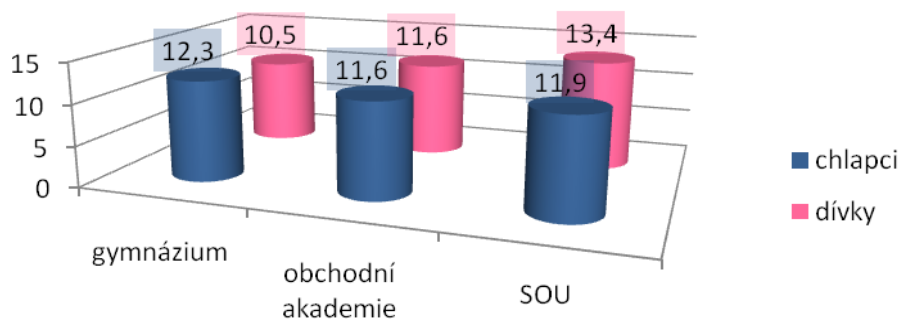
Nabízenou drogu by přijalo a následně pro příležitost uschovalo 10% chlapců z gymnázia, 6,3% chlapců ze SOU a 4,9% chlapců z obchodní akademie. U dívek je výskyt této reakce nižší. Takto by se zachovalo 4,5% dívek ze SOU, 3,8% dívek z obchodní akademie a na rozdíl od chlapců žádná dívka z gymnázia.

Jak se zachovat v případě nabízené drogy by nevědělo nejvíce dívek z obchodní akademie (7,7%) a dále téměř ve shodném zastoupení dívky z gymnázia (2,4%) a ze SOU (2,3%). U chlapců by nevědělo, jak zareagovat 6,3% chlapců ze SOU a 4,9% chlapců z obchodní akademie, z gymnázia tuto odpověď ne zvolil žádný chlapec.

Drogu by přijaly a vzápětí vyhodily dívky pouze na gymnáziu (1,2%). Z chlapců by takto zareagovalo 2,4% z obchodní a akademie a 1,3% ze SOU.

Nabízenou drogu by ze všech dotazovaných respondentů přijali a užili pouze chlapci z gymnázia (3,3%) a SOU (1,3%).

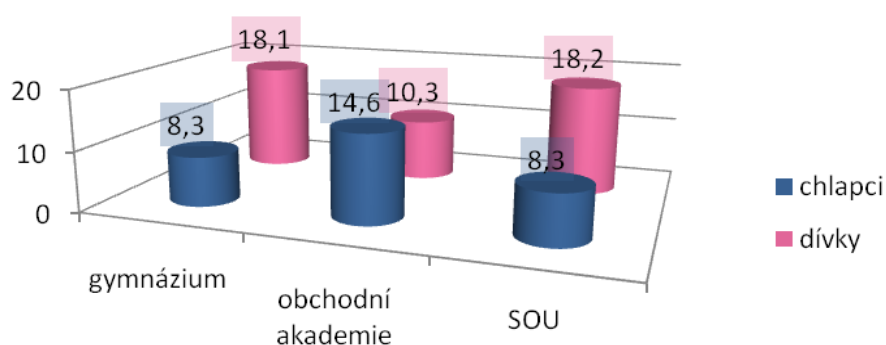
Graf č. 27 Věk prvního setkání respondentů s šikanou (věk).

Zdroj: Vlastní výzkum

Předchozí **graf č. 27** zobrazuje věk, kdy se respondenti poprvé setkávají se šikanou. Průměrný věk pro první zkušenost se šikanou činí 11,9 let. V nejnižším věku se s šikanou setkávají dívky z gymnázia (10,5 let), naopak nejpozději dívky ze SOU (13,4 let). V porovnání s dívkami ze SOU se chlapci ze SOU setkávají s šikanou o 1,5 roku dříve (11,9 let). První zkušenost se šikanou přichází u chlapců (12,3 let) z gymnázia o dva roky později než u dívek z této školy (10,5 let). Shodný věk pro první setkání s opakovaným ubližováním uvádějí chlapci i dívky z obchodní akademie (11,6 let).

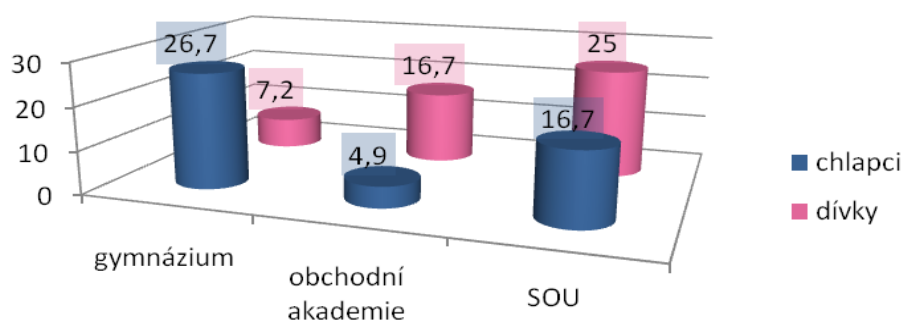
Graf č. 28 Oběti šikany mezi respondenty (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

V průměru se více stávají obětí šikany dívky (15,5%) než chlapci (10,4%). Z celkového počtu respondentů bylo obětí šikany průměrně 13% dotazovaných. Nejvíce obětí můžeme dle výše uvedeného **grafu č. 28** sledovat mezi dívkami na SOU (18,2%) a gymnáziu (18,1%). Naopak nejméně u chlapců na gymnáziu a SOU (8,3%). Na rozdíl od předchozího tvrzení, že v průměru jsou více obětí šikany dívky než chlapci, na obchodní akademii je tento poměr opačný, obětí šikany již někdy na této škole bylo 14,6% chlapců a 10,3% dívek.

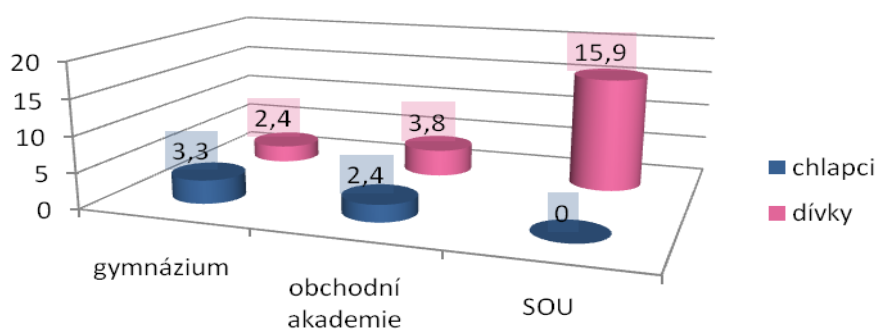
Graf č. 29 Zkušenost s kyberšikanou (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 29 představuje zastoupení respondentů, kteří se již někdy setkali s kyberšikanou. V průměru tuto zkušenost má 16,2% dotazovaných. Největší počet studentů s touto zkušeností je patrný mezi chlapci z gymnázia (26,7%), naopak nejmenší počet představují chlapci z obchodní akademie (4,9%). Z dívek se s kyberšikanou setkala nejvíce dívek ze SOU (25%) a nejméně dívek z gymnázia (7,2%). Zastoupení chlapců ze SOU je stejné jako dívek z obchodní akademie - 16,7%.

Graf č. 30 Oběti kyberšikany mezi respondenty (%).

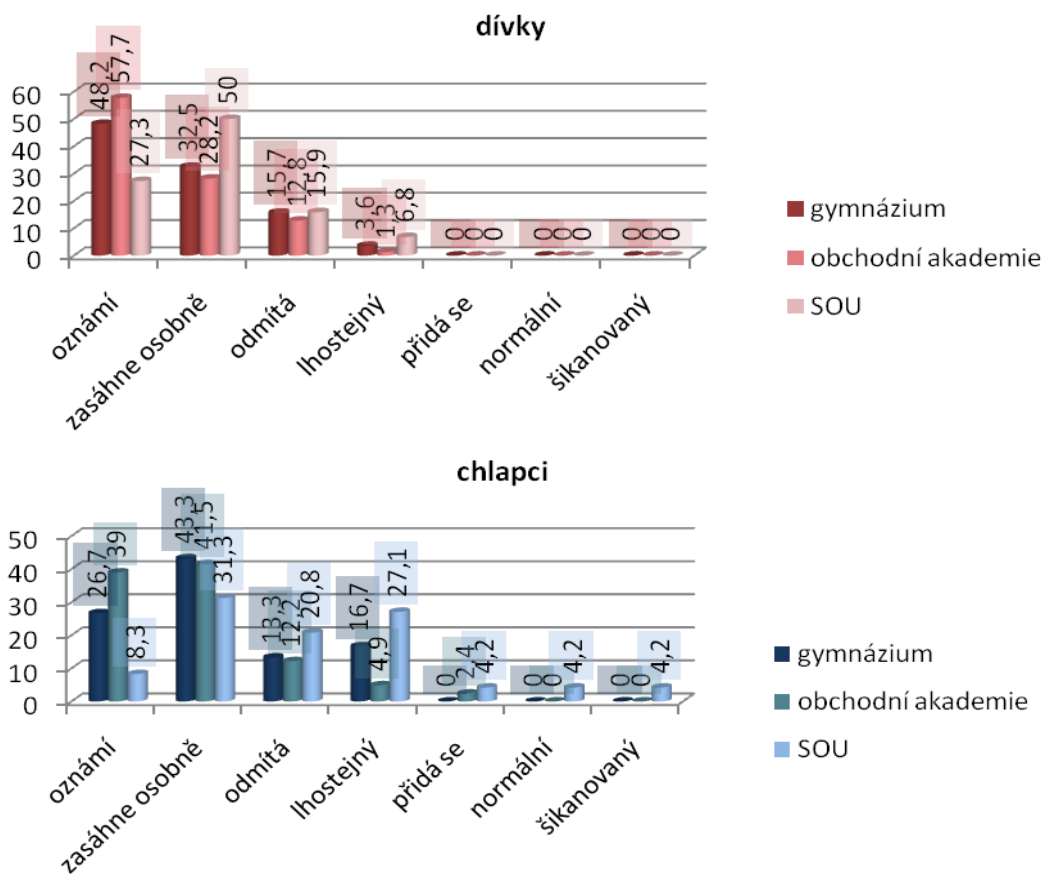

Zdroj: Vlastní výzkum

Zkušenost respondentů v roli oběti kyberšikany zobrazuje **graf č. 30**. Nejvíce obětí kyberšikany lze sledovat u dívek na SOU (15,9%). Naopak z chlapců této školy

obětí kyberšikany nebyl žádný. Na obchodní akademii bylo prostřednictvím moderních technologií šikanováno 3,8% dívek a 2,4% chlapců. Na gymnáziu je toto zastoupení obdobné, 3,3% chlapců a 2,4% dívek.

Graf č. 31 Postoj respondentů k šikaně (%).

Zdroj: Vlastní výzkum

U dívek i u chlapců převažuje dle výše zobrazeného **grafu č. 31** odmítavý postoj k šikaně. Zatímco většina dotazovaných chlapců, 43,3% z gymnázia, 41,5% z obchodní akademie a 31,3% ze SOU, by v případě šikany zasáhla osobně, u dívek by takto nejčastěji reagovali pouze dívky ze SOU (50%). Osobní zásah by preferovalo 32,5% dívek z gymnázia a 28,2% dívek z obchodní akademie. Nejvíce dívek z obchodní akademie (57,7%) a gymnázia (48,2%) by případ šikany oznámilo některé z blízkých autorit, na SOU by takto učinilo znatelně méně dívek (27,3%). Mezi chlapci byla tato

odpověď nejčastěji uváděna na obchodní akademii (39%), dále na gymnáziu (26,7%) a podstatně méně na SOU (8,3%).

Šikanu vnitřně odmítá, ale nijak ji neřeší v průměru 14,8% dívek, z toho nejvíce ze SOU (15,9%), téměř stejný počet dívek z gymnázia (15,7%) a nejméně dívek z obchodní akademie (12,8%). Z chlapců tento přístup sdílí 20,8% ze SOU, 13,3% z gymnázia a 12,2% z obchodní akademie.

Lhostejný postoj k šikaně má 6,8% dívek ze SOU, 3,6% dívek z gymnázia a 1,3% z obchodní akademie. U chlapců je takto šikana vnímána mnohem častěji, nejvíce chlapci ze SOU (27,1%), následně chlapci z gymnázia (16,7%) a nejméně chlapci z obchodní akademie (4,9%).

Žádná z dívek by se k šikaně nepřidala, ani jí nepřijde šikana normální či se šikaně nemohla nebo stále nemůže bránit, jelikož je sama šikanovaná. Z chlapců by se k šikanování přidali pouze respondenti ze SOU (4,2%) a obchodní akademie (2,4%). Normální přijde šikana jen 4,2% chlapců ze SOU a zároveň stejné procento respondentů z této školy uvedlo, že se nemůže či nemohlo bránit, jelikož bylo samo šikanováno.

5 DISKUZE

Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat výskyt vybraného rizikového chování na středních školách regionu Domažlice a získané výsledky následně komparovat. Dílčí cíle zahrnovaly komparaci výskytu vybraného rizikového chování u chlapců a dívek a následně i porovnání tohoto výskytu na jednotlivých typech škol.

Monitoring vybraného rizikového chování byl prováděn kvantitativně metodou dotazování, technikou dotazníku, který byl zaměřen na následující oblasti rizikového chování: alkohol, tabák, ilegální drogy, virtuální prostředí, gambling a šikana. Získaná data poslouží k porovnání s výsledky jiných obdobných výzkumů a ověření či vyvrácení stanovených hypotéz. První hypotéza H1 předpokládala výskyt vybraného rizikového chování na středních školách vyšší u chlapců než u dívek. Druhá hypotéza H2 byla zaměřena na rizikové chování na jednotlivých vybraných typech škol a předpokládala vyšší výskyt rizikového chování na SOU než na ostatních typech středních škol. Poslední hypotéza H3 tvrdila, že výskyt rizikového chování u studentů středních škol v regionu Domažlice je v porovnání nižší, než je republikový průměr.

Výzkumný soubor byl tvořen 354 respondenty, z nichž bylo 143 z gymnázia, 119 z obchodní akademie a 92 ze SOU. Věková kategorie respondentů byla v rozmezí 15 – 18 let, v průměru činil věk 16,7 let. Zastoupení pohlaví bylo stejné jako v obecné populaci, tedy 48% chlapců a 52% dívek (viz grafy č. 1, 2, 3).

První otázka v dotazníku zaměřená na rizikové chování se týkala užití alkoholu. Podávání alkoholu je v České republice povoleno až po dosažení zletilosti, tedy od 18ti let (Vácha – Suchelová, 2010). Tato zákonná norma je ovšem běžně porušována, i přestože jak tvrdí Urban, Dubský (2008) alkohol patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější látky vyvolávající návyk. Z výzkumu Váchy, Suchelové (2010) vyplývá, že zkušenost s alkoholem má 99% studentů středních škol. Můj výzkum vykazuje tuto zkušenost u 100% dotazovaných z obchodní akademie a SOU. Pouze na gymnáziu se objevilo 5% chlapců a 2,4% dívek (viz graf č. 4), kteří tuto zkušenost nemají, což koreluje s výsledky ESPAD z roku 2007, která uvádí 2,9% abstinentů na gymnáziu (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009).

První užití alkoholu je udáváno v rozmezí 10. až 11. roku života (Vácha - Suchelová, 2010), dle mého výzkumu však dochází k prvnímu experimentu s alkoholem později tedy v průměru ve 12 letech. Z hlediska pohlaví začínají s alkoholem experimentovat téměř o dva roky dříve dívky než chlapci. Nejnižší věk prvního užití alkoholu byl zaznamenán u žáků gymnázia (viz graf č. 5).

Dále byl výzkum zaměřen v souvislosti s alkoholem na to, které osoby svým chováním porušují zákon a jsou prvním zdrojem podání alkoholu mladistvým. Výsledky byly obdobné na obchodní akademii a SOU, kde chlapci (49,2%) i dívky (66,2%) nejčastěji uváděli kamaráda jako zdroj prvního podání. Na gymnáziu však u obou pohlaví převažovali v odpovědích rodiče, v průměru u 43,2% dotazovaných (viz graf č. 6). Obdobné výsledky v nižším zastoupení byly zjištěny i Váchou, Suchelovou (2010), kteří zaznamenali jako nejčastější zdroj prvního podání alkoholu kamaráda v 42% a následně rodiče v 32%.

Konzumace alkoholu vyvolává stav opilosti, při němž dle Peška a Nečesané (2009) zejména u mladistvých dochází k nechráněnému sexu, agresí a k úrazům. Stav opilosti zažilo dle svého subjektivního hodnocení nejvíce studentů ze SOU - 98% a naopak nejméně dívek z gymnázia - 54,3% (viz graf č. 7). V průměru tuto zkušenost má 83,8% dotazovaných, což je méně, než uvádí Vácha, Suchelová (2010), dle nichž stav opilosti zažilo 97% mladistvých. Lze sledovat i rozdíl v pohlaví, dle něhož stav opilosti zažilo téměř o 10% více chlapců než dívek. Nejvyšší procento chlapců ze SOU (45,8%) konzumuje alkohol za účelem se občas opít, na ostatních vybraných typech škol bez rozdílu v pohlaví převažuje v průměru 70,9% pití příležitostné v rámci různých oslav či párty (viz graf č. 9). To nekoresponduje s výsledky ESPAD, dle níž pije pravidelně alkohol 60% mladistvých (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009).

Riziko vzniku závislosti na alkoholu a poškození organismu v jeho důsledku je zvyšováno i druhem alkoholu, který jedinec konzumuje, přičemž vyšší rizikovitost vykazuje pití destilátů (Vácha – Suchelová, 2010). Z tohoto důvodu byla i v mém výzkumu sledována preference jednotlivých druhů alkoholických nápojů. Dívky na všech vybraných typech škol nejraději konzumují míchané nápoje, v průměru 35,7%. U chlapců je nejvíce preferováno pivo, v průměru u 40,7%, což se shoduje i s výsledky

ESPAD z roku 2007 (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009), která zaznamenala pivo jako nejoblíbenější druh alkoholu u 38,7% šestnáctiletých v Plzeňském kraji. Obdobné výsledky přinesl i výzkum Váchy a Suchelové (2010), kteří uvádí preferenci piva u 36% mladistvých. Zároveň tito autoři upozorňují na zvýšenou oblíbenost destilátů mezi středoškoláky, z nichž tvrdý alkohol preferuje 34%. Z mého výzkumu vyplývá, že oblíbenost tvrdého alkoholu je v regionu Domažlice nižší, v průměru jej preferuje 19,6% respondentů, přičemž vyšší oblíbenost lze zaznamenat u chlapců (24,2%) než u dívek (15%). Dle jednotlivých typů škol destiláty nejvíce preferují studenti ze SOU (24,7%), následně studenti z obchodní akademii (17,7%) a nejméně studenti gymnázia (16,5%) (viz graf č. 8).

Stejnou pozici v návykových látkách jakou má alkohol mají i tabákové výrobky, jejichž prodej je také regulován zákonem, který ovšem není v běžné praxi zpravidla aplikován (Turček, 2003). Svědčí o tom výzkum z roku 2006, kdy bylo zjištěno, že u 77% mladistvých nebyla jejich nezletilost brána na zřetel při prodeji tabákových výrobků a 7,5% mladistvých byly dokonce v rámci propagační kampaně nabízeny zdarma cigarety (Sovinová – Csémy – Sadílek, 2008). Dle mého názoru nedostatečné dodržování zákona do značné míry ovlivňuje prevalenci užívání tabáku mladistvými. Významnou roli hraje samozřejmě také rodina a vrstevníci, kteří jedince velmi ovlivňují ve vztahu ke kouření (Pešek – Nečesaná, 2009).

Výsledky Váchova, Suchelové výzkumu (2010) a ESPAD (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009) se shodují, že čtvrtina mladistvých denně užívá tabákové výrobky. Denní kouření v mém výzkumu přiznalo 28,1% dotazovaných, tento průměr je ovšem výrazně zvyšován studenty ze SOU, kde je několikanásobně vyšší počet denních kuřáků oproti ostatním vybraným typům škol (viz graf č. 11). Nad 5 cigaret denně kouří zhruba polovina studentů SOU. Na obchodní akademii se jedná jen o 16 - 17% studentů, což odpovídá i výsledkům výzkumu Váchy a Suchelové (2010), kteří uvádějí kouření více jak 5 cigaret denně u 17% středoškoláků. Na gymnáziu je denní kouření nejméně časté a nad 5 cigaret denně kouří pouze 1,7% chlapců a žádná z dívek. Při komparaci užívání tabáku u pohlaví, lze z mého výzkumu vyvodit, že více denních kuřáků je v regionu Domažlice mezi chlapci (29,8%) než mezi dívkami

(26,5%), což je ovšem v rozporu se zjištěním ESPAD v roce 2007 (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009), která zaznamenala více denních kuřáků mezi dívkami (26,8%) ve srovnání s chlapci (23,4%). Zkušenost s kouřením má dle mého výzkumu 80,1% dotazovaných středoškoláků (viz graf č. 10), což odpovídá i výsledkům Váchy, Suchelové (2010), kteří prezentují 82% středoškoláků a zároveň uvádí i věk prvního experimentu s kouřením kolem 12 let. Můj výzkum vykazuje obdobný výsledek a zároveň upozorňuje na to, že chlapci (11,6 let) experimentují s kouřením zhruba o rok dříve než dívky (12, 9 let). Zatímco ESPAD (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009) řadí počátek pravidelného kouření mezi 14. až 15 rok, dle mého výzkumu k pravidelnému kuřáctví dochází o rok dříve, tedy u chlapců v 13,2 letech a u dívek v 14,4 letech (viz graf č. 12).

Ve svém výzkumu jsem se dále věnovala využívání počítačů a internetu vzhledem k velkému rozšíření tohoto fenoménu, který dle Nešpora a Csémyho (2007) může vyvolávat návykové a impulzivní chování a Pokorný, Telcová a Tomko (2002) v souvislosti s nadužíváním těchto moderních technologií hovoří dokonce o závislosti. Internet dle Českého statistického úřadu (2010a) užívá 62% Čechů ve věku od 16ti do 74 let, což je dvakrát více než tomu bylo v roce 2005. Dle mého názoru lze tedy očekávat, že popularita internetu a jeho rozšíření bude neustále stoupat. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo třeba věnovat této oblasti zejména v rámci prevence zaměřené na předcházení možných negativních dopadů vyvolaných nadužíváním internetu více prostoru, než tomu bylo doposud.

V dotazníkovém šetření jsem nejprve zjišťovala přístup respondentů k počítači, který je u 93,5% respondentů neomezený (viz graf č. 13), což je více než uvádí Suchelová (2009), jejíž výzkum přičítá neregulovaný přístup 79,2% mladistvých. Následujícím sledovaným jevem bylo využití počítače. Zde se shodují s tvrzením Suchelové (2010), která v této souvislosti poukazuje na genderové rozdíly. Zároveň bych ráda upozornila i na rozdíly mezi respondenty z jednotlivých typů škol. Studenti ze SOU a obchodní akademie nejvíce využívají počítač v průměru 89,2% k přístupu na sociální síť (viz graf č. 14). Na gymnáziu je ovšem počítač nejvíce využíván k získávání informací z internetu, v průměru u 88,6% studentů. Svými výsledky mohu

potvrdit zjištění Suchelové (2010), která uvádí jako nejčastější využití počítače získávání informací na internetu a komunikaci pomocí virtuálního prostředí. Již zmíněné genderové rozdíly jsou patrné v hraní her instalovaných do počítače a sledování erotických internetových stránek. Tento způsob využití počítače je výrazně více patrný u chlapců (69,7% a 43,3%) než u dívek (19,3% a 1,7%), což se shoduje i s výsledky Suchelové (2010), v mém výzkumu však bylo zastoupení těchto činností vyšší. Hraní počítačových her se ve svém výzkumu věnovali Nešpor a Csémy (2007). Jejich výsledky jsou téměř totožné s výsledky mého šetření, dle nichž hraje hry instalované v počítači 62% mladistvých chlapců a pouhých 17 % stejně starých dívek. Dle Suchelové (2009) u hraní počítačových her tráví mladiství 9,3 hodin týdně. Respondenti mého výzkumu této činnosti obětují týdně v průměru 8,2 hodin (viz graf č. 15), více času takto tráví chlapci (9,9 hodin týdně) než dívky (6,4 hodin týdně).

Dle Českého statistického úřadu (2010 b) je internet nejvíce využíván ke komunikaci. Z mého výzkumu vyplývá, že na chatu a sociálních sítích tráví adolescenti průměrně 13,6 hodin týdně. Suchelová (2009) vymezuje čas mladistvých věnovaný chatovacím programům kolem 11 hodin týdně.

Dle Krejčí a Kopeckého (2010) zná 99,5% dětí některou ze sociálních sítí a účet na ní má založeno 89,3% dětí. Já jsem se ve svém výzkumu věnovala konkrétní sociální síti Facebook, na které má svůj profil založeno v průměru 89,3% dotazovaných (viz graf č. 16), přičemž vyšší zastoupení představují dívky (90,1%) oproti chlapcům (88,4%). Kopecký a Krejčí (2010-2011) uvádí rozšíření uživatelů Facebooku mezi adolescenty o 10,1% nižší než mnou zjištěné zastoupení.

V kapitole Výsledky předkládám data týkající se využití Facebooku (viz graf č. 17), počtu hodin strávených na Facebooku konkrétní činností (viz graf č. 18) či frekvenci změny profilového statusu (viz graf č. 19), jako jednoho z možných klíčových indikátorů k určení tendencí uživatelů Facebooku prezentovat své soukromí na internetové síti. Dle Kopeckého (2009) na internetu zveřejňuje své osobní údaje 98% dětských uživatelů. Souhlasím s názorem tohoto autora, který upozorňuje na rizikovitost takového chování v návaznosti na zvyšující možnost ohrožení v podobě kybergroomingu či kyberstalkingu (viz podkapitola *Sociální síť: Facebook*). V dané

oblasti ovšem doposud nebyly v České republice provedeny žádné výzkumy, se kterými bych mohla své výsledky porovnávat.

Dalším zkoumaným rizikovým chováním byl gambling. Domnívám se, že stejně jako je tomu u alkoholu a tabákových výrobků, ani u výherních automatů není dodržován zákon, který říká, že tato hra je povolena pouze osobám starším 18 let (Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách). Potvrzuje to výzkum Suchelové (2010), která zjistila, že průměrný věk prvního experimentu s hraním na výherním automatu je v České republice 14,1 let. Fischer a Škoda (2009) tvrdí, že zastoupení patologického hráčství je vyšší u mužů než u žen, v poměru 2:1. Tomuto poměru výsledky mého výzkumu přesně neodpovídají, přesto se s autory shodují, že více zkušeností mají s hrou na výherních automatech chlapci (40,9%) než dívky (24,9%), v průměru 32,9% respondentů. Suchelová (2009) dle svého výzkumu přisuzuje tuto zkušenost 37,2% mladistvých a dále posuzuje 4,5% hráčů za rizikové. S ohledem na tuto autorku bych za rizikové hráče označila respondenty, kteří v dotazníku uvedli, že „hrají rádi“, „chtějí hrát, ale nemají na to peníze“, či si „občas sami chodí zahrát“ nebo „hrají příležitostně“. Za rizikové hráče lze tedy považovat 1,9% dívek a 9,5% chlapců. Zároveň je však nutné upozornit, že průměr je výrazně zvyšován studenty ze SOU (viz graf č. 20).

Část mého výzkumu byla věnována užívání ilegálních drog mezi adolescenty (viz grafy č. 21, 22, 23). Nejčastějším důvodem k jejich užití je u adolescentů dle Váchy, Suchelové (2010) zvědavost. Stejný závěr potvrzuje i můj výzkum, kde se k tomuto motivu přiklání 66,1% respondentů.

Úřad vlády pro drogy a drogovou závislost ČR (2010) hodnotí jako nejdostupnější ilegální drogu marihuanu. Dokazuje to i výzkum ESPAD (Csémy - Chomynová – Sadílek, 2009), který se zaměřil na hodnocení středoškoláků. Ti dostupnost marihuany v 65,6% považují za snadnou a 40,5% považuje její příležitostné užívání za bezrizikové či s malým rizikem. Významným faktorem jsou i převažující pozitivní představy nad negativními ve spojitosti s očekávaným účinkem marihuany (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Tyto poznatky ještě více podporují můj názor, že marihuana je pro adolescenty nejen velmi snadno dostupnou drogou, ale

její užívání je jimi bráno za běžné a tolerované stejně jako pití alkoholu či kouření cigaret. Takovéto jednání je mnohdy z jejich strany považováno za „normální“, módní a legální. Určitou provázanost s těmito aspekty lze sledovat i v četnosti jejího užívání mezi mladistvými. V průměru má dle ESPAD zkušenost s marihuanou 45,1% středoškoláků (Csémy - Chomynová – Sadílek, 2009), Vácha a Suchelová (2010) však uvádí prevalenci u středoškoláků vyšší – 63%. Výsledky mého výzkumu jsou bližší zjištění ESPAD. Zkušenost s marihuanou uvedlo 43,3% dívek a 46,6% chlapců. Významné rozdíly lze zaznamenat při porovnání jednotlivých typů škol, kde mají nejvíce zkušeností s marihuanou studenti SOU - 60,1%, následně studenti z obchodní akademie – 43,8 % a nejméně studenti z gymnázia – 31,1%. V porovnání s výsledky ESPAD (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2010) je zastoupení v mém výzkumu na gymnáziu o 2,6% nižší, na obchodní akademii o 4% nižší a na SOU naopak o 3,1% vyšší. Mezi konopné drogy mimo marihuanu ovšem patří i hašiš (Miovský, 2008). Jeho rozšíření je však mezi adolescenty podstatně menší než u marihuany. Vácha a Suchelová (2010) uvádí, že s touto konopnou drogou má zkušenost pouze 12% středoškoláků. Ještě nižší zastoupení vyplývá z mého výzkumu, kde zkušenost s hašišem uvedlo 7,8% respondentů. Dle Váchy, Suchelové (2010) dochází k prvnímu experimentu s konopnými drogami mezi 14. až 15. rokem. S tímto tvrzením se shoduje i výsledek mého šetření, dle něhož dochází k prvnímu užití marihuany ve 14,9 letech a hašiše v 15,2 letech.

Další sledovanou ilegální drogou byla extáze. Dle Úřadu vlády ČR (2008) je užívání extáze rozšířeno zejména mezi příznivci elektronické hudby. Její dostupnost je čtvrtinou studentů středních škol hodnocena za snadnou či velmi snadnou. Dle ESPAD má s touto drogou zkušenost v průměru 4,5% studentů v České republice, v Plzeňském kraji je tato prevalence nižší – 2,6% (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Z mého výzkumu reflektuje tuto zkušenost 3,4% studentů, přičemž průměr je zvyšován zejména SOU. Z hlediska pohlaví je zastoupení dle mého výzkumu i dle ESPAD (Csémy - Chomynová – Sadílek, 2009) téměř vyrovnané. K prvnímu experimentu dochází dle Váchy, Suchelové (2010) v 16 letech a dle mého výzkumu o půl roku později.

Výskyt užívání LSD je nepatrně vyšší než u extáze. Dle mého výzkumu mají zkušenost s touto drogou pouze studenti SOU v zastoupení 12,5% chlapců a 9,1% dívek, což je zhruba dvojnásobně více, než jak uvádí ESPAD (5%) (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Dle Národní protidrogové centrály (2009) je užívání LSD minimální a nahrazují jej přírodní drogy, avšak výsledky mého výzkumu tomuto tvrzení odporují. S přírodními drogami má v regionu Domažlice zkušenost 5,1% studentů ze SOU a obchodní akademie, což je podstatně méně než u LSD a průměr je opět výrazně zvyšován studenty ze SOU. Dle Váchy, Suchelové (2010) má s přírodními drogami zkušenost 8% středoškoláků a k prvnímu experimentu dochází mezi 15. a 16. rokem, což se shoduje i s mými výsledky.

Sledováno bylo i rozšíření pervitinu jako nejčastěji užívaného stimulantu v České republice (Kalina et al., 2008). Jeho výskyt byl zaznamenán pouze na SOU, za to ve vysokém zastoupení - u chlapců v 10,4% a u dívek v 2,3%. Dle studie ESPAD má s pervitinem zkušenost 3,6% dívek a 3,4% chlapců (Csémy – Chomynová – Sadílek, 2009). Dle Váchy, Suchelové je věk prvního užití pervitinu zhruba 16 let, dle mého výzkumu u dívek 14 let a u chlapců 16,2 let.

Další vybrané ilegální drogy jako heroin, kokain, ředidla a léky byly mezi respondenty zastoupeny pouze ve statisticky bezvýznamném množství či se vůbec nevyskytly, i přesto však byly podstatně čteněji zaznamenány u studentů SOU.

V souvislosti s výskytem ilegálních drog byla sledována i frekvence jejich užívání. U respondentů převažuje experimentální a nepravidelné užívání (viz graf č. 25), což se shoduje i s výsledky Váchy, Suchelové (2010). Ráda bych upozornila na frekvenci užívání ilegálních drog u chlapců ze SOU, kde se objevuje v 18,5% denní užití, což je podstatně více než uvádí ostatní respondenti.

Zjišťována byla i reakce respondentů na nabízenou ilegální drogu, kdy u většiny převažovalo odmítnutí (viz graf č. 24). Jako rizikové hodnotím reakce „tvrdé odmítnu, měkké přijmu“, „přijmu a užiju“. Takto by se zachovalo 8,7% chlapců a 4,8% dívek.

Posledním sledovaným rizikovým chováním byla v mém výzkumu šikana, kterou dle Fieldové (2009) mnozí vnímají jako přirozenou součást svého života. Důsledky, ke kterým může pod jejím vlivem dojít jsou ovšem mnohdy velmi závažné.

Jak uvádí Kraus, Hroncová (2007) u obětí může vést nejen k záškoláctví, depresím, úzkostem, psychosomatickým onemocněním, ale až k suicidii. Názor Fieldové vyvrací zjištění Váchy, Suchelové (2010) dle jejichž výzkumu se k šikaně staví negativně a odmítá ji 74% mladistvých (viz graf č. 31). Výsledky mého výzkumu se s nimi shodují. Z dívek tento názor zastává 81,3% a z chlapců 63,4%. Ráda bych ovšem upozornila na rozdíly u studentů jednotlivých typů škol, kdy podstatně méně studentů ze SOU oproti ostatním by šikanu oznámilo autoritě a zároveň více jak čtvrtina chlapců ze SOU se k šikaně staví lhostejně.

Dle mého výzkumu dochází k prvnímu setkání se šikanou, ať už v podobě vlastní zkušenosti v roli oběti či agresora, tak i v roli pozorovatele, v 11,9 letech, což je o 0,7 let déle než uvádí Vácha se Suchelovou (2010). Z mého šetření dále vyplývá, že se oběti šikany častěji stávají dívky (15,5%) než chlapci (10,4%), přičemž podstatně vyšší zastoupení je znatelné u dívek z gymnázia a SOU, u chlapců však na obchodní akademii. V porovnání s výsledkem výzkumu Váchy, Suchelové (2010) je výskyt obětí v regionu Domažlice nižší.

Zaměřila jsem se také na novou specifickou formu šikany, která se začala v posledních letech vyskytovat – kyberšikanu (Slonje – Smith, 2008). Dle Tokunagy (2010) probíhá kyberšikana velice často současně s tradiční šikanou. Výzkum ve spojených státech prokázal, že obětí šikany se již někdy stalo 11% studentů (Ang - Goh, 2010). Výzkum provedený v České republice roku 2009 svědčí o jejím podstatně vyšším výskytu a uvádí, že 46,8% dětí se již někdy stalo obětí této formy šikany (Kopecký – Krejčí, 2009-2010). Můj výzkum zaznamenal počet obětí kyberšikany významně nižší - v průměru 4,6% respondentů, přičemž nejvyšší zastoupení představovaly dívky ze SOU (15,9%). Byla zjišťována i zkušenost s kyberšikanou, ať už aktivní (v roli oběti či agresora) či pasivní. Tuto zkušenost má dle mého výzkumu 16,2% respondentů, kdy největší zastoupení lze sledovat u chlapců z gymnázia (26,7%).

Vše, co bylo v předchozích odstavcích uvedeno se vztahovalo k již zmíněným třem hypotézám, které budou v následujících stránkách potvrzeny či vyvráceny.

Hypotéza 1: Výskyt vybraného rizikového chování na středních školách je vyšší

u chlapců než u dívek.

V šetření se prokázalo, že s pitím alkoholu má zkušenost více dívek než chlapců. První experiment s touto návykovou látkou zažívají dívky téměř o dva roky dříve než chlapci. Stav opilosti je ovšem více rozšířený mezi chlapci v porovnání s dívkami, což může souviset i s vyšší preferencí destilátů u chlapců. Dále bylo zjištěno, že u chlapců se také více vyskytuje denní pití a občasná opilost než u dívek. S kouřením má sice zkušenost více dívek než chlapců, avšak vyšší rizikovost v této oblasti shledávám u chlapců, kteří v porovnání s dívkami denně kouří v podstatně vyšším zastoupení. Počátek pravidelného kouření i první zkušenost s kouřením zažívají chlapci zhruba o rok dříve než dívky.

Dále byl sledován přístup k počítači, který má neomezený více chlapců než dívek. S tím může souviset i více času, který chlapci tráví u počítače v porovnání s dívkami. V návaznosti na využití počítače byl sledován i počet respondentů, který má založen svůj profil na sociální síti Facebook. Více uživatelů Facebooku dle výzkumu lze nalézt mezi dívkami na rozdíl od chlapců, avšak více času na této sociální síti tráví chlapci. Zajímavé je, že změnu profilového statusu, která souvisí s prezentováním vlastního soukromí, častěji provádí dívky než chlapci.

S hraním na výherních automatech mají podstatně více zkušeností chlapci než dívky a zároveň mezi chlapci je výrazně více respondentů, kteří se v souvislosti s touto hrou chovají rizikově ve srovnání s dívkami.

Užívání ilegálních drog je také více rozšířeno mezi chlapci než mezi dívkami, avšak pouze u dívek se objevila zkušenost s kokainem a heroinem. Nicméně dívky užívají ilegální drogy nejčastěji nepravidelně a žádná z dívek neuvedla denní užívání na rozdíl od chlapců, kde tato frekvence byla zastoupena v nemalém počtu.

Poslední oblastí, které jsem věnovala pozornost, byla šikana a kyberšikana. Mezi dívkami lze identifikovat podstatně více obětí klasické šikany i kyberšikany v porovnání s chlapci.

Na základě těchto zjištění byla **Hypotéza 1 vyvrácena.**

Hypotéza 2: Výskyt vybraného rizikového chování je vyšší na SOU než na ostatních typech škol.

Zkušenost s alkoholem má na SOU 100% respondentů. K prvnímu experimentu s touto návykovou látkou ovšem dochází dříve u studentů gymnázia, což může souviset i s nejčastěji uváděným zdrojem prvního podání alkoholu, kterým jsou u studentů této školy rodiče. Nižší věk při první konzumaci alkoholu shledávám za méně rizikový než zkušenost s opilostí, denní pití alkoholu a preferenci destilovaných nápojů, kde studenti SOU výrazně převyšují svým zastoupením studenty ostatních vybraných typů škol.

Ve zkušenosti s kouřením studenti SOU opět převládají nad ostatními typy škol. Cigaretu již někdy kouřilo 93,6% chlapců a dokonce 100% dívek z této školy. K prvnímu experimentu s tabákem i k počátku pravidelného kouření dochází u studentů SOU v nejnižším věku vzhledem k ostatním sledovaným typům škol.

Neomezený přístup k počítači má nejvíce studentů obchodní akademie, avšak jsem toho názoru, že tento výsledek je ovlivněn zaměřením dané školy, která ve srovnání s ostatními typy škol po studentech požaduje ve větší míře práci s počítačem. To se odráží i na počtu hodin strávených na počítači zpracováváním materiálů do školy, kterému studenti obchodní akademie věnují téměř o hodinu více času než studenti ostatních typů škol. V průměru u počítače tráví nejvíce času studenti SOU. Obdobné poznatky byly zjištěny i vzhledem k sociální síti Facebook, kde má sice založeno svůj profil nejvíce studentů z obchodní akademie, avšak nejvíce času u Facebooku tráví studenti SOU, tedy i v rámci sociálních sítí se chovají nejvíce rizikově. O tom svědčí i frekvence změny profilového statusu, který také nejčastěji mění studenti SOU v porovnání s ostatními typy škol.

Ve zkušenosti s hraním na výherních automatech je převaha studentů ze SOU naprosto jasná a to zejména u chlapců z této školy v porovnání s chlapci z ostatních typů škol.

Jako nejrizikovější chování považují užívání ilegálních drog, které je na SOU nejčastěji zastoupeno. Studenti pouze této školy mají jako jediní zkušenost se všemi v dotazníku vyjmenovanými drogami (marihuana, hašiš, extáze, LSD, přírodní drogy, pervitin, kokain, heroin a léky) mimo ředidel. Jako superrizikové hodnotím: vysoký počet chlapců ze SOU (18,5%), kteří užívají drogu denně a velmi nízký věk (14,5 let) u dívek pro první zkušenost s tvrdými drogami typu pervitin, heroin, kokain.

Posledním sledovaným rizikovým chováním byla šikana včetně kyberšikany, i zde je možné zaznamenat nejvyšší počet obětí mezi studenty SOU.

Na základě výše popsaného byla **hypotéza H2 potvrzena**.

Hypotéza H3: Výskyt vybraného rizikového chování u studentů středních škol v regionu Domažlice je v porovnání nižší, než je republikový průměr.

Zkušenost s alkoholem mají studenti středních škol v regionu Domažlice pouze nepatrně nižší ve srovnání s republikovým průměrem, avšak s ohledem na další sledované aspekty konzumace alkoholu, jako je věk prvního experimentu, zkušenost se stavem opilosti či preference destilátů, se studenti v regionu Domažlice chovají podstatně méně rizikově ve srovnání s republikovým průměrem. Naopak je tomu u užívání tabákových výrobků, kde studenti z regionu Domažlice denním kouřením převyšují republikový průměr. Zatímco věk prvního experimentu s tabákem je u sledovaného souboru srovnatelný s republikovým průměrem, k počátku pravidelného kouření dochází u adolescentů v regionu Domažlice o rok dříve, než jak uvádí výsledky ESPAD pro Českou republiku.

Neomezený přístup k počítači má vyšší procento studentů z regionu Domažlice, než uvádí republikový průměr. Stejně tak čas trávený danou činností u počítače je u studentů z Domažlic vyšší, než je průměr v České republice.

Počet uživatelů sociální sítě Facebook je u mladistvých v regionu Domažlice o 10,1% vyšší než je průměr v české republice.

Hraní na výherních automatech je v regionu Domažlice sice méně rozšířené, než je průměr v České republice u dané věkové kategorie, avšak počet hráčů, kteří hrají rizikově je v regionu Domažlice vyšší vzhledem k republikovému průměru.

Užívání většiny vybraných ilegálních drog je v regionu Domažlice nižší, než je republikový průměr, avšak výjimkou je pervitin, který je velmi rozšířen mezi chlapci ze SOU, z nichž má s touto drogou zkušenost 10,4%. Více je ve vybraném regionu také rozšířené užívání LSD ve srovnání s republikovým průměrem.

Výskyt obětí šikany a kyberšikany je u studentů v regionu Domažlice nižší než průměr v České republice.

Na základě výše uvedeného byla **Hypotéza H3 vyvrácena**.

6 ZÁVĚR

Tato práce se zabývá vybraným rizikovým chováním na středních školách v regionu Domažlice. Rizikové chování provází společnost již po celá staletí a vždy reaguje na změny, ke kterým v souvislosti s jejím vývojem dochází. Dnešní doba je charakteristická moderními technologiemi. Člověk se přizpůsobuje novým možnostem a rozvíjí jejich potenciál směrem pozitivním i negativním. Negativní rozvoj přináší příležitost rizikovému chování v podobě návykového chování spojeného s počítači a internetem či v podobě kyberšikany. I na tuto oblast spolu se známými a prozkoumanými formami rizikového chování, jako je závislost na návykových látkách, gambling či klasická šikana, se tato bakalářská práce zaměřuje. Prostor je těmto jevům věnován nejen v teoretické části, kde jsou stručně charakterizovány, ale i v praktické části zaměřené na zmapování vybraného rizikového chování na středních školách v regionu Domažlice.

Data pro výzkum k této práci byla sbírána na 3 typech středních škol v regionu Domažlice – gymnáziu, obchodní akademii a SOU. Pro získání potřebných informací byl použit anonymní dotazník, který vyplňovali studenti prvních, druhých a třetích ročníků již zmíněných škol.

Hlavním cílem práce bylo zmonitorovat a následně komparovat vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice. Dále byly stanoveny i 3 dílčí cíle zaměřující se na zjištění výskytu vybraného rizikového chování u studentů z výše uvedených škol a komparaci zapojení do tohoto rizikového chování u chlapců a dívek a následně porovnání zastoupení vybraného rizikového chování na jednotlivých typech škol. Domnívám se, že popsané cíle byly splněny.

V návaznosti na cíle byly stanoveny i 3 hypotézy, které mělo mnou prováděné šetření potvrdit či vyvrátit. Hypotézy byly předpokládány na základě poznatků z předchozích výzkumů.

Hypotéza 1: Výskyt vybraného rizikového chování na středních školách je vyšší u chlapců než u dívek.

Hypotéza 2: Výskyt vybraného rizikového chování je vyšší na SOU než na

ostatních typech škol.

Hypotéza 3: Výskyt vybraného rizikového chování u studentů středních škol v regionu Domažlice je v porovnání nižší, než je republikový průměr.

Na základě výzkumu byla potvrzena pouze Hypotéza 2, Hypotézy 1 a 3 byly vyvráceny.

Výsledky mého výzkumu poukazují na rozšíření rizikového chování mezi adolescenty. Nelze striktně vymezit, zda se více rizikově chovají chlapci či dívky. Rizikové chování provází obě pohlaví a v některých jeho vybraných jevech jsou více zastoupeny dívky, v jiných zase chlapci.

Zajímavé je, že v porovnání rozdílně zaměřených typů škol lze sledovat určitou stratifikaci. Zatímco na gymnáziu je rizikové chování zastoupeno v relativně malém množství, na obchodní akademii se vyskytuje více a na SOU nejvíce. Důvodů může být několik a jejich rozpracování by mohlo být námětem pro další výzkum. Dle mého názoru může hlavní příčina spočívat v neschopnosti plnohodnotně trávit volný čas. Zatímco studenti gymnázia mají svůj volný čas omezený vysokými nároky, které na ně klade studovaná škola, na obchodní akademii a SOU jsou požadavky na studenty nižší, tedy prostor pro volný čas je větší. Zabavit se může být snadné, ale je třeba si uvědomit, jaká forma zábavy je přijatelná a jaká riziková, což může být v daném věku komplikované.

Stav na SOU hodnotím jako alarmující, jeho studenti se ve všech sledovaných jevech chovají nejvíce rizikově. Za největší problém považují užívání ilegálních drog a hraní na výherních automatech, které svým zastoupením na SOU velmi výrazně převyšuje ostatní sledované typy škol. Doporučovala bych této škole více se zaměřit na specifickou primární prevenci nejlépe v podobě dlouhodobých programů. Více informování by měli být i rodiče studentů této školy, jejichž působení může výrazně ovlivnit danou situaci. Sama škola by nejen pro rodiče, ale i pro veřejnost mohla realizovat za pomoci odborníků semináře či přednášky na téma rizikové chování. Vhodný by možná také byl vznik nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, které v dané lokalitě absentuje, avšak na základě jeho činnosti by mohl být pozitivně ovlivněn náhled adolescentů na trávení volného času.

Dále bych ráda upozornila na zvyšující se rozvoj sociálních sítí, který hodnotím do budoucna za velmi rizikový. Nejen s ohledem na prezentaci osobních údajů a zveřejňování vlastního soukromí, které může vést k rizikovým jevům v podobě kyberstalkingu či kybergroomingu atd., ale i k převažující virtuální komunikaci prostřednictvím sociálních sítí. Domnívám se, že tento druh komunikace může v případě, že začne převažovat nad osobní komunikací, významně ohrozit zdravý vývoj adolescentů a utváření jejich sociálních vazeb.

Výsledky výzkumu této práce jsem již při sběru dat přislíbila všem ředitelkám vybraných škol, které o ně projevily velký zájem. Domnívám se proto, že by mohly posloužit jako podnět k realizaci specifické primární prevence. Jistý přínos také spatřuji v tom, že monitoring rizikového chování v daném regionu prováděn doposud nebyl a získaná data tak mohou být přínosná nejen zmíněným školám, ale i okresnímu metodikovi prevence, vzhledem k tomu že monitoring je jeden ze základních nástrojů evaluace preventivní činnosti. Teoretická část této práce může být využita osobami, které se zajímají o rizikové chování, nebo jako teoretický rámec pro výuku.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ANG, Rebecca P. – GOH, Dion G. (2010) Cyberbullying Among Adolescents: The Role of Affective and Cognitive Empathy, and Gender. *In Child Psychiatry and Human Development* [online]. 2010, vol. 41, no. 4, 387-397 p. [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/content/m055863451520vj2/fulltext.html>. ISSN 000939X.
- BENDL, Stanislav. (2003) *Prevence a řešení šikany ve škole*. 1. vyd. Praha: ISV, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9.
- BERG, Michal. (2009) *Co je to facebook?* [online]. 18.2. 2009 [cit. 2011-3-30]. Dostupné z: <http://www.fb1.cz/obecne-o-facebook/co-je-to-facebook>.
- BÍLEK, Jaroslav. (2007) *Těkavé látky: podceňované drogy* [online]. 2007 [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <http://www.toxicology.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=100>.
- CARR-GREGG, Michael – SHALE, Erin. (2010) *Puberťáci a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 200 s. ISBN 978-80-7367-662-9.
- CSÉMY, Ladislav – CHOMYNOVÁ, Pavla – SADÍLEK, Petr. (2009) *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách: výsledky průzkumu v České republice v roce 2007*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. 171 s. ISBN 978-80-87041-94-9.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2010 a) *Děti dospělí a internet* [online]. 1.12. 2010 [cit. 2010-12-2]. Dostupné z: http://czso.cz/csu/tz.nsf/i/deti_dospeli_a_internet20101201
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2010 b) *Internet a komunikace* [online]. 12.8. 2010 [cit. 2010-12-2]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/internet_a_komunikace.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2010 c) *Využívání komunitní sítě facebook* [online]. 23.8. 2010 [cit. 2010-12-2]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vyuzivani_facebooku_v_ceske_republice_a_ve_sвете.
- DANĚČKOVÁ, Tereza. (2007a) Rizikové chování dětí a mladistvých - etiologie a diagnostika. *In Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN, Univerzity Karlovy, 2007. kapitola 14, s. 81-83. ISBN 978-80-254-0525-3.

- DANĚČKOVÁ, Tereza. (2007b) Rizikové chování v dospívání - definice. *In Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN, Univerzity Karlovy, 2007. kapitola 13. s. 77-79. ISBN 978-80-254-0525-3.
- DISMAN, Miroslav. (2002) *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- DOČKAL, Jan. (2000) *Člověk a drogy*. [1. vyd.]. Praha: Éthum, 2000. 84 s.
- DUPAL, Libor. (2010) *Kniha o marihuaně*. 3. vyd. Praha: Maťa, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7287-136-0.
- FIELDOVÁ, Evelyn M. (2009) *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2009. 312 s. ISBN 978-80-249-1176-2.
- FISCHER, Slavomil – ŠKODA, Jiří. (2009) *Sociální patologie Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- FÍŠAR, Zdeněk et al. (2009) *Vybrané kapitoly z biologické psychiatrie*. 2. Vyd. Praha: Grada, 2009. 384 s. ISBN 978-80-247-2737-0.
- FONTANA, David. (2003) *Psychologie ve školní praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-626-8.
- FRANC, Dan. (2010) *Web nové generace* [online]. 19.2. 2010. [cit. 2010-10-15]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/7991/WEB-NOVE-GENERACE.html/>.
- GÖHLERT, Christoph – KÜHN, Frank. (2001) *Od návyku k závislosti*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2001. 144 s. ISBN 80-7202-950-9.
- GOODYER, Paula. (2001) *Drogy a teenageři*. 1. vyd. Praha: Slovanský dům, 2001. 162 s. ISBN 80-86421-44-9.
- GROHMANNOVÁ, Kateřina. (2007) Dělení drog, účinky, komplikace. *In Učební texty ke kurzu: Úvod do adiktologie*. 1. vyd. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN, Univerzity Karlovy, 2007. kapitola 2, s. 21-25. ISBN 978-80-239-9960-0.

- HAJNÝ, Martin. (2001) *O rodičích dětech a drogách*. 1. vyd. Praha: Grada, 2001. 136 s. ISBN 80-247-0135-9.
- ILLES, Tom. (2002) *Drogy a děti: fakta, informace, prevence*. 2. vyd. Praha: ISV, 2002. 54 s. ISBN 80-85866-50-1.
- JEDLIČKA, Richard et al. (2004) *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- KABÍČEK, Pavel. (2006) Nová morbidita. *Sunquis* [online], 2006. roč. 2006, č. 48. [cit. 2010-10-15]. Dostupný z: <http://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art184> .
- KALINA, Kamil et al.. (2003) *Drogy a drogové závislosti I.: mezioborový přístup* [online]. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. [cit. 2010-11-10]. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/monografie/drogy_a_drogo_ve_zavislosti_k_kalina_a_kol_dil_1_dil_2. ISBN 80-86734-05-6.
- KOLÁŘ, Michal. (2005) *Bolest šikanování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367014-3.
- KOPECKÝ, Kamil. (2009a) *Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci* [online]. 17.11. 2009 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>.
- KOPECKÝ, Kamil – KREJČÍ, Veronika (2010-2011) *Nebezpečí elektronické komunikace 2: výzkumná zpráva*. Olomouc: E-bezpečí a Pdf Univerzity Palackého Olomouc, 2010-2011. [1. vyd.] 27 s. 16.2. 2011 [cit. 2011-03-30]. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/cat_view/27-vyzkumne-zpravy.
- KOPECKÝ, Kamil. (2009b) *Co je sexting* [online]. 23.5. 2009 [cit. 2010-12-27]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/6/lang,czech/>.
- KRAUS, Blahoslav – HRONCOVÁ, Jolana. (2007) *Sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.
- KRČMÁŘOVÁ, Barbora. (2010) Děti a internet. *In Děti a jejich problémy*. [1. vyd.] Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2010. 142 s. ISBN 978-80-254-6840-1.
- KREJČÍ, Veronika – KOPECKÝ, Kamil. (2010) *Rizika virtuální komunikace* [online]. 1. vyd. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. 34 s. [cit. 2010-12-11] Dostupné z:

<http://prvok.upol.cz/index.php/home/54-broura-rizika-internetove-komunikace-pro-uitele-a-rodie>.

KREJČÍ, Veronika – KOPECKÝ, Kamil. (2009-2010) *Nebezpečí elektronické komunikace: výzkumná zpráva* [online]. Olomouc: E-bezpečí a Pdf Univerzity Palackého Olomouc, 2009-2010. [1. vyd.] 22 s. 4.2. 2010 [cit. 2011-2-17]. Dostupné z: <http://cms.e-bez.peci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>.

LÁBÁTH, Vladimír et al. (2001) *Riziková mládež*. 1. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství Praha, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.

LANGMEIER, Josef – KREJČÍŘOVÁ, Dana. (2006) *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MAJZLÍKOVÁ, Jana. (2009) Užívání návykových látek v rané adolescenci. *In Adiktologie*. 1. vyd. Praha: sdružení SCAN, 2009, roč. 9, č. 4. 222-227 s. ISSN 12-13-3841.

MINAŘÍK, Jakub. (2003-2004a) *Opiáty a opioidy* [online]. 2003-2004. [cit. 2010-11-22]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=2&disp=texty&offset=115&list=115&shw=100050>.

MINAŘÍK, Jakub. (2003-2004b) *Extáze a taneční scéna* [online]. 2003-2004. [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=&sess=&disp=texty&offset=181&list=115&shw=100047>.

MINAŘÍK, Jakub. (2003-2004c) *Těžké látky* [online]. 2003-2004. [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=&sess=&disp=texty&offset=181&list=115&shw=100058>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ V ČR. (2004) *Národní zpráva o rodině* [online]. 2004. [cit. 2010-10-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf.

MIOVSKÝ, Michal – ZAPLETALOVÁ, Jana. (2006) *Rizikové chování* [online]. 1.8. 2006 [cit. 2010-10-15]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/articles/cz/70/154/Rizikove-chovani.html?acc=enb>.

MIOVSKÝ, Michal et al. (2008) *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 554 s. ISBN 978-80-247-0865-2.

- MRAVČÍK, Viktor – ŠKAŘUPOVÁ, Kateřina – ORLÍKOVÁ, Barbora. (2008) Situace v Evropě. *In Zaostřeno na drogy*. 2008, roč. 6, č. 3, 2 s. ISSN 1214-1089.
- NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA. (2009) *Výroční zpráva 2009* [online]. 2009 [cit. 2010-11-15]. Dostupné z: http://www.bezpecnemesto.eu/Files/bezpecnaplzen/prevence/protidrogova_prevence/VyrocnizpravaNPC2009.pdf.
- NEŠPOR, Karel. (2001) *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-515-6.
- NEŠPOR, Karel. (2006) *Zůstat střízlivý: praktické návody pro ty, kteří mají problémy s alkoholem a jejich blízké*. 1. vyd. Brno: Host, 2006. 240 s. ISBN 80-7294-206-9.
- NEŠPOR, Karel. (2007) *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha:Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
- NEŠPOR, Karel. (2009) *Prevence zneužívání léků a přístupy při zvládnání lékové závislosti* [online]. 2009 [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: <http://web.practicus.eu/sites/cz/Documents/Practicus-2009-03/22-prevence-zneuzivani-leku.pdf>.
- NEŠPOR, Karel – CSÉMY, Ladislav. (2007) *Zdravotní rizika počítačových her a videoher* [online]. 14.11. 2007 [cit. 2010-12-2]. Dostupné z: <http://www.cepros.cz/rodice/zdravotni-rizika-pocitacovych-her-a-videoher.html>.
- PEŠEK, Roman – NEČESANÁ, Kateřina. (2009) *Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících* [online]. [1. vyd.] Písek: Arkáda – sociálně – psychologické centrum, 2009. 73 s. 15.2. 2010 [cit. 2011-2-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/prevence-uzivani-tabaku-alkoholu-a-jinych-drog-u>. ISBN 978-80-254-5971-3.
- POKORNÝ, Vratislav – TELCOVÁ, Jana – TOMKO, Antonín. (2002) *Patologie závislosti*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r. s., 2002. 194 s. ISBN 80-86568-02-04.
- RADIMECKÝ, Josef. (2007) Děti a mladiství a užívání drog. *In Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*. 1. vyd. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF a VFN, Univerzity Karlovy, 2007. kapitola 18, s. 107-113. ISBN 978-80-254-0525-3.

REICHEL, Jiří. (2009) *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŘÍČAN, Pavel – JANOŠOVÁ, Pavlína. (2010) *Jak na šikanu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.

SOVINOVÁ, Hana - CSÉMY, Ladislav – SADÍLEK, Petr. (2008) *Jak kouří Češi: kuřácké zvyklosti české populace v posledních deseti letech* [online]. 27.5. 2008 [cit. 2011-3-11]. Dostupné z: http://www.zdravi21msk.cz/03_plneni/files/koureni_mladez.pdf.

SUCHELOVÁ, Markéta. (2009) *Vybrané rizikové chování a společensky nežádoucí jevy u dětí základních škol: diplomová práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. 2009. 145 s. Vedoucí diplomové práce Aleš Novotný.

ŠIRŮČKOVÁ, Michaela. (2010) Rizikové chování a jeho psychosociální souvislosti. *In Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha: Sdružení SCAN, 2010. kapitola 2.1, 30-39 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

TOKUNAGA, S. Robert. (2010) Following you home school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *In Computers in Human Behavior* [online]. May 2010, vol 26, no. 3, 277-287 p. [cit. 2010-11-25]. Dostupné z: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VDC-4YB84N8-1&_user=3508089&_coverDate=05%2F31%2F2010&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_origin=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_acct=C000060758&_version=1&_urlVersion=0&_userid=3508089&md5=ca7bd612b890ddf3d845c8b37370db96&searchtype=a.

URBAN, Lukáš – DUBSKÝ, Josef. (2008) *Sociální deviace*. [1. vyd.] Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 167 s. ISBN 978-80-7380-133-5.

ÚŘAD VLÁDY ČR. (2008) *Tanec a drogy souhrn hlavních výsledků* [online]. 11.3. 2008 [cit. 2010-25-11]. 10 s. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegální_drogy/tanecni_drogy/tanec_a_drogy_2007_vysledky_studie.

ÚŘAD VLÁDY ČR. (2010) *Situace ve věcech drog v České republice v roce 2009: souhrnná zpráva* [online]. 10.11. 2010. [cit. 2010-11-11]. 16 s. Dostupné z:

[http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/vyrocní_zprava_o_stavu_ve_v
ezech_drog_v_cr_v_r_2009_zverejnená](http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/vyrocní_zprava_o_stavu_ve_v
ezech_drog_v_cr_v_r_2009_zverejnená).

ÚŘAD VLÁDY ČR. (2005) *Heroin* [online]. 4.10. 2005. [cit. 2010-22-11]. Dostupné z:
http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/opiaty/heroin.

ÚŘAD VLÁDY ČR. (2009) *Stimulancia stručně* [online]. 16.1. 2009 [cit. 2010-22-11].
Dostupné z: [http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/stimul
ancia_strucne](http://www.drogy-info.cz/index.php/info/ilegalni_drogy/stimulancia/stimul
ancia_strucne).

VÁGNEROVÁ, Marie. (2004) *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha:
Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VÁCHA, Pavel – SUCHELOVÁ, Markéta. (2010) Zkušenosti žáků s návykovými
látkami a problémy primární prevence na základních školách ve vybraných regionech
ČR. *In Evaluace a diagnostika pro základní školy*. 2010, roč. 6, č. 19, 1-34 s. ISSN
1801-8424.

VYKOPALOVÁ, Hana. (2001) *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1.
vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.

ZÁBRANSKÝ, Tomáš. (2003) *Drogová epidemiologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita
Palackého v Olomouci, 2003. 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

Zákon č. 202/1990 Sb. O loteriích a jiných podobných hrách, v platném znění.

*Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném
vzdělávání (Školský zákon), v platném znění.*

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník, v platném znění.

ZÁŠKODNÁ, Helena. (1998) *Psychosociální problémy adolescentů*. 1. vyd. České
Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 1998. 93 s. ISBN 80-
7040-306-3.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

- Rizikové chování
- Návykové látky
- Gambling
- Šikana
- Kyberšikana
- Sociální sítě

9 PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

Příloha 1

DOTAZNÍK

Jmenuji se Pavlína Černá a jsem studentkou 3. ročníku oboru Prevence a rehabilitace sociální patologie na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity. Tento dotazník je součástí výzkumu k mé bakalářské práci na téma Vybrané rizikové chování na středních školách v regionu Domažlice. Žádám Vás, abyste vyplnily všechny následující otázky. Dotazník je dobrovolný a naprosto ANONYMNÍ. Vaše jednotlivé odpovědi nebudou nikde zveřejňovány. Výsledky výzkumu budou prezentovány v souhrnu v mojí bakalářské práci a mohou posloužit jako podklad pro prevenci rizikového chování na středních školách v regionu Domažlice.

1) Jaký typ střední školy studuješ?

- A) Gymnázium
- B) Střední odborné učiliště
- C) Střední odbornou školu

2) Jsi studentem třídy (vepiš prosím)

.....

3) Jsi: A) muž B) žena

4) Kolik je Ti let? (vepiš prosím) let

5) Ochutnal/a jsi alkohol?

- A) Ano (vepiš prosím, kolik Ti bylo let)let
- B) Ne, doposud jsem žádný alkoholický nápoj neochutnal

Vepiš prosím, kdo Ti jej podal (rodiče, prarodiče, sourozenec, kamarád, aj.)

.....

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

6) Byl/a jsi již někdy opilý/á:

- A) Ano
- B) Ne

7) Jaký alkohol Ti chutná?

- A) Nechutná mi žádný
- B) Pivo
- C) Víno
- D) Destiláty (tvrdý alkohol např. vodka, rum, aj.)
- E) Míchané nápoje (např. mojito)
- F) Jiný (vepiš prosím jaký).....

8) Jak často alkohol piješ?

- A) Vůbec
- B) Příležitostně
- C) V malém množství
- D) Denně
- E) Občas se opiji
- F) Jinak (vepiš prosím jak).....

9) Kouříš tabákové výrobky?

- A) Příležitostně
- B) Denně do 5ti cigaret
- C) Víc jak 5 cigaret denně
- D) Kouřil/a jsem, ale již nekouřím
- E) Zkusil/a jsem, ale nekouřím
- F) Nikdy jsem to nezkusil/a (pokračuj otázkou 12)

10) V kolika letech jsi poprvé zkusila tabákový výrobek? (vepiš prosím)

.....let

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

11) V kolika letech jsi začala pravidelně užívat tabákový výrobek – kouřit?

(vepiš prosím)let

12) Máš přístup k počítači (mimo výuku ve škole)?

- A) Ano, mám jej doma a mohu jej libovolně využívat
- B) Ano, mám jej doma, ale nemohu jej libovolně využívat
- C) Ano, ale nemám jej doma (u kamaráda, příbuzných, aj.)
- D) Měl/a jsem jej, ale už nemám (vepiš prosím důvod proč)

.....

- E) Mám přístup pouze ve škole
- F) Nemám žádný přístup
- G) Jinak (vepiš prosím jak).....

13) K čemu používáš počítač? (vepiš prosím asi kolik hodin týdně)

- A) Sestavování vlastních programů (tvorba videa, fotek, aj.).....hodin týdně
- B) Získávání informací na internetuhodin týdně
- C) Hraní her instalovaných do počítačehodin týdně
- D) Online hraní herhodin týdně
- E) Chatovací programy (ICQ, seznamka, aj.) hodin týdně
- F) Sociální sítě (Facebook, Twitter, Youtube, aj.) hodin týdně
- G) Sledování erotických stránekhodin týdně
- H) Zpracovávání údajů a materiálů do školy (práce ve Wordu, powerpointu, vyhledávání specifických informací na internetu, apod.) hodin týdně
- I) Jinak (vepiš prosím jak)
.....hodin týdně

14) Máš založený svůj vlastní profil na Facebooku?

- A) Ano
- B) Ne

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

15) K čemu Facebook nejčastěji využíváš? (vepiš prosím asi kolik hodin týdně)

- A) Komunikace s přátelihodin týdně
- B) Hraní herhodin týdně
- C) Zjišťování informacíhodin týdně
- D) Jinak (vepiš prosím jak).....
.....hodin týdně

16) Jak často si měníš svůj profilový status na Facebooku (pole stav – co se ti honí hlavou)?

- A) Několikrát denně
- B) Každý den
- C) 3x týdně
- D) 1x týdně
- E) 1x za měsíc
- F) Méně často, než 1x za měsíc
- G) Profilový status si neměním
- H) Jinak (vepiš prosím jak).....

17) Máš vlastní zkušenosti s hrou na výherních automatech?

- A) Ne, nikdy jsem to nezkusil/a
- B) Ano, ale jen jsem to zkusil/a
- C) Hrál/a jsem opakovaně, ale již nehraji
- D) Hraji příležitostně
- E) Občas si sám/sama zajdu zahrát
- F) Jinak (vepiš prosím jak).....

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

18) Zkusil/a jsi někdy nějakou zakázanou drogu (kromě alkoholu, tabáku, aj.)?

- A) Ano
- Marihuana (vepiš prosím věk)let
 - Hašiš (vepiš prosím věk) let
 - Extáze (vepiš prosím věk)let
 - LSD (vepiš prosím věk)let
 - Přírodní drogy (houby, aj.) (vepiš prosím věk).....let
 - pervitin (vepiš prosím věk)let
 - heroin (vepiš prosím věk)let
 - kokain (vepiš prosím věk)let
 - léky - užívané, aniž by mi něco bylo – např. bolesti, aj. (vepiš prosím věk)let
 - organická rozpouštědla – čichání (ředidla, lepidla, barvy, aj.) (vepiš prosím věk)let
 - jiné (vepiš prosím jaké).....
 - (vepiš prosím věk)let
- B) Ne (pokračuj otázkou č. 21)

19) Pokud jsi zkusil nějakou zakázanou drogu (kromě alkoholu, tabáku, aj.), proč k tomu došlo?

- A) Ze zvědavosti
- B) Na radu kamaráda/dky
- C) Z vlastního rozhodnutí
- D) V životní krizi nebo v nesnázích
- E) Z nudy
- F) Z obavy ze zesměšnění/méněcennosti v partě
- G) Z frajeřiny
- H) Jiný důvod (vepiš prosím jaký).....

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

20) Užil/a jsi nějakou zakázanou drogu opakovaně (kromě alkoholu, tabáku, aj.)?

- A) Ne
- B) Ano, ale ne pravidelně
- C) Ano, pravidelně

-denně (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

- několikrát týdně (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

- jednou týdně (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

- vícekrát měsíčně (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

- jednou měsíčně (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

D) Užíval/a jsem, ale již neužívám (vepiš prosím jakou drogu či drogy)

.....

21) Užívání zakázaných drog jinými lidmi:

- A) Radikálně odsuzuji
- B) Odsuzuji, ale nevystupuji proti tomu
- C) Je mi to jedno, ať si každý dělá, co chce
- D) Schvaluji
- E) Jinak (vepiš prosím jak).....

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

22) Mně nabízenou drogu:

- A) Radikálně odmítnu a oznámím to nějaké autoritě (učitel, rodič, policista, aj.)
- B) Odmítnu
- C) Přijmu, ale vyhodím
- D) Přijmu a uschovám (pro kamaráda, nebo pro „strýčka příhodu“)
- E) Tvrdě odmítnu (heroin, pervitin, aj.), měkké přijmu (marihuana, aj.)
- F) Přijmu, užiji a požádám o další
- G) Nevím

23) Stal/a ses někdy obětí šikany?

- A) Ano
- B) Ne

24) V kolika letech ses poprvé setkal/a s šikanou? (vepiš prosím věk)let

25) Kyberšikana je opakované ubližování prostřednictvím elektronických prostředků jako je mobilní telefon či internet. Máš s touto formou ubližování zkušenost?

- A) Ano
- B) Ne

26) Stal/a ses někdy obětí kyberšikany?

- a) Ano
- b) Ne

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

27) Jaký je tvůj postoj k ubližování (šikaně)?

- A) Radikálně odmítám a oznámím to nějaké autoritě (učitel, rodič, policista, aj.)
- B) Odmítám, neoznámím, zasáhnu osobně
- C) Odmítám, ale nezasáhnu ani neoznámím
- D) Je mi to jedno, je to jejich věc
- E) Občas se přidám, abych nebyl za zbabělce, nebo vystaven sám nebezpečí
- F) Je to normální
- G) Neumím či nemůžu se bránit, jelikož jsem sám šikanovaný/á

Děkuji za spolupráci a přeji hezký zbytek dne.

Údaje uvedené v dotazníku jsou naprosto anonymní a nebudou zpřístupněny žádné z blízkých autorit (rodiče, učitele.) Výzkum je prováděn k získání dat pro bakalářskou práci.

